

POLITIHØGSKOLEN

Trenger vi en forventningsavklaring?

En utforsking av relasjonen mellom politi og teknologi

Bildet er generert av ChatBox (OpenAI, 2024) basert på studiens tittel.

Asbjørn Haus

Master i Politivitenskap

Kull 2019

Sammendrag

Et av de mest fremtredende utviklingstrekkene i dagens samfunn er at den teknologiske utviklingen oppleves å gå stadig raskere. Dette er en utvikling som også omfatter politiet. I møtet mellom politiet og ny teknologi oppstår stadig nye problemstillinger, utfordringer og muligheter. Studiens problemstilling er: Hvordan kan vi utforske og utfordre forventningene til teknologiutvikling i politiet?

Studien benytter en kombinasjon av praksisorientert dokumentanalyse (Asdal og Reinertsen, 2020), og en teoretisk utforskning av forskningstradisjonen teknologi- og vitenskapsstudier (STS), og analyserer en rapport skrevet av Forsvarets Forskningsinstitutt:

Teknologiutviklingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet (Klepper et al., 2021). Analysen viser at rapporten formidler forventinger om effektiviseringsgevinster ved bruk av ny teknologi i politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet og rapporten argumenterer for at en teknologisk transformasjon av disse tjenestene er nødvendig hvis de skal kunne ivareta samfunnsoppdraget sitt i fremtiden. Gjennom analysen vises det til hvordan STS representerer andre perspektiver på relasjonen mellom teknologi og politi enn det som formidles i rapporten. Felles for de teoretiske perspektivene innen STS er at de utfordrer påstander om teknologiens ensidige påvirkning på samfunnet. De representerer ulike innfallsvinkler for å hevde at teknologi, vitenskap og samfunn er tett sammenvevd, og gjenstand for gjensidig påvirkning og utvikling (Skjølvold, 2015). Mot slutten av studien diskuteres funnene fra analysen og den teoretiske utforskningen i lys av utviklingen av forutseende politiarbeid. Diskusjonen tar for seg hvorvidt forutseende politiarbeid bør ansees som en transformasjon av politiet i tråd med det rapporten argumenterer for, eller om det heller bør ansees som hittil siste kapittel i utviklingen av politiets kunnskapsarbeid. Diskusjonen utfordrer også rapportens forventinger om effektiviseringsgevinster sett i lys av forutseende politiarbeid og diskuterer den symbolske dimensjonen av teknologi. Studien argumenterer for at teknologiutvikling i politiet må sees på som en kompleks prosess, og åpner opp for en videre diskusjon både av hvilke forventinger samfunnet bør ha til ny teknologi, og til politiets rolle i samfunnet.

Great expectations?

Exploring the relationship between police and technology.

One of the most dominant features of modern society is that the technological development seems to be evolving at an increasing rate. This is something that also affects the police. When the police and new technology meet, new problems, challenges and possibilities arise. The research question of this thesis is: How can we explore and challenge the expectations of technological development in the police?

The thesis combines a practice-oriented document analysis (Asdal & Reinertsen, 2020), with a theoretical exploration of the research tradition Science and Technology Studies (STS), to explore a report published by the Norwegian Defence Research Establishment, *The significance of technological development for the Police, PST and The Higher Prosecution Authority* (Klepper et al., 2021). The analysis shows that the report conveys expectations of efficiency gains by using new technology in the Police, PST and The Higher Prosecution Authority. The report argues that a complete technological transformation of these services is necessary for them to keep fulfilling their public mandate in the future. Through the analysis it is shown that STS represents different perspectives on the relationship between technology and the police than what is communicated in the report. Common, between the different perspectives from STS, is that they challenge claims of the one-sided influence of technology on society. With different approaches STS represent the claim that science, technology and society is interconnected and subject to mutual influence and development (Skjølsvold 2015). Towards the end, the thesis discusses the findings from the analysis and the theoretical exploration in light of the development of predictive policing. The discussion addresses whether predictive policing should be considered as a transformation of the police, similar to what the report argues, or whether it should be considered as the latest chapter so far, in the development of police as knowledge workers. The discussion also challenges the reports expectations for efficiency gains, seen in the light of predictive policing and discusses the symbolic dimension of technology. The thesis argues that technological development in the police should be regarded as a complex process, and it opens for a wider discussion of both the expectations for technology and for the role of the police in society.

Forord

Denne oppgaven representerer avslutningen på masterstudiet i politivitenskap på Politihøgskolen. Det har skjedd mye i både verden og i mitt liv siden jeg startet i 2019, og studiet har vært en lang reise med både opp og nedturer. Når jeg nå har kommet til slutten kjenner jeg på stolthet og lettelse, samt en ydmykhet overfor alle andre som har gjennomført det samme løpet. Det er ingen spøk å studere ved siden av jobb, og jeg vet at mange har gjort det under mer utfordrende vilkår enn meg.

Samtidig som studiet har vært utfordrende har det også vært veldig lærerikt. Det har vært et privilegium å få lov til å fordype meg i ulike temaer knyttet til yrket mitt. Jeg har alltid trivdes med å jobbe i politiet, og det har derfor vært veldig interessant å få lov til å studere arbeidsplassen min med nye, akademiske briller.

Det er mange som fortjener takk for at jeg har kommet i mål med dette prosjektet. Først og fremst min veileder Jenny Maria Lundgaard som med entusiasme og kritiske refleksjoner har hjulpet meg å holde bakkekontakten i ulike faser av studiet. Dernest følger en stor takk til sjefer og kollegaer som i løpet av disse årene har støttet, lagt til rette og heiet meg videre. Den største takken går likevel til min kone, som har oppmuntret meg, lest korrektur og lyttet interessert til mine mer eller mindre meningsfulle betraktninger. Hun har organisert livet mitt, slik at jeg har kunnet konsentrere meg om dette, på tross av at livet også er fullt av andre begivenheter.

Takk!

Innhold

Forord	3
Kapittel 1 - Innledning	6
Oppgavens tema – Teknologien og politiet.....	6
Oppgavens innretning	8
Oppgavens problemstilling	9
Sentrale begreper.....	10
Avgrensninger	12
Oppgavens struktur	12
Kapittel 2 – Teorier om relasjonen mellom teknologi og samfunn	14
Hva er STS?	14
Historien om STS	16
Tre teoretiske perspektiver innen STS: Det sosialkonstruktivistiske, store teknologiske systemer og aktør-nettverksteori	17
Sosialkonstruktivisme	17
Store teknologiske systemer.....	18
Aktør-nettverksteori (ANT)	19
Skriving, en sentral praksis innenfor STS	22
STS og politivitenskapen	22
Tidligere forskning	23
Oppsummering av kapittelet	24
Kapittel 3 - Metoder og forskningskvalitet	25
De to valgte metodene.....	26
Praksisorientert dokumentanalyse.....	26
Teoretisk utforskning.....	28
Kvalitet i studien	32
Pålitelighet, troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet	33
Oppsummering av kapittelet	34
Kapittel 4 – Hva gjør en rapport?	35
Valg av rapporten som kilde.....	36
Analytisk metode.....	36
Tekst og sak som analytiske grep	37
Avgrensninger – Forstørrelsesglasset fanger ikke alt.....	38
Introduksjon av rapporten	39
Format	39
Utgiver og forfattere.....	39
Oppbygning og innhold.....	40

Hva gjør rapporten som tekst?.....	41
Hvordan oppleves rapporten?.....	41
Hva slags sjanger er rapporten?	42
Avsender og mottaker.....	43
Rapportens struktur	43
Argumentasjon og fortellerstruktur	44
Oppsummering av rapporten som tekst.....	46
Hvordan etablerer rapporten saken den omhandler?	46
Seks analytiske spørsmål om relasjonen mellom teknologi og politi	47
Hvordan beskriver rapporten teknologi?	49
Har rapporten dramatiske eller dynamiske historier om hvordan teknologi endrer samfunnet og politiet?	52
Formidler rapporten et syn på teknologiutvikling som en lineær og rasjonell prosess, eller er den komplisert og uforutsigbar?.....	54
Fremstilles politi og teknologi som avgrensede fenomener eller del av en helhet?.....	55
Hvordan beskriver rapporten de ulike politi- og påtaletjenestene og relasjonen mellom dem?	57
Formidler rapporten symmetri mellom aktørene?.....	58
Konteksting	60
Oppsummering av rapporten som sak	61
Oppsummering av kapittelet	62
Kapittel 5 – Forventninger til ny teknologi sett i lys forutseende politiarbeid	64
Brudd eller kontinuitet?.....	66
Økt effektivitet?.....	69
Den symbolske verdien av teknologi	73
Oppsummering av kapittelet	75
Kapittel 6 – Konklusjon og veien videre	77
Avslutning	81
Referanser	83

Kapittel 1 - Innledning

Oppgavens tema – Teknologien og politiet

Et av de mest fremtredende utviklingstrekkene i dagens samfunn er at den teknologiske utviklingen oppleves å gå stadig raskere. Dette er en utvikling som også omfatter politiet. I møtet mellom politiet og ny teknologi oppstår stadig nye problemstillinger, utfordringer og muligheter.

Denne studien kombinerer en teoretisk tradisjon innenfor sosiologien som kalles teknologi og vitenskapsstudier, med politivitenskapelige spørsmål knyttet til teknologi i politiet. Studien vil utforske relasjonen mellom teknologi, samfunn og politi gjennom problemstillingen:

Hvordan kan vi utforske og utfordre forventninger til teknologiutvikling i politiet?

Problemstillingen vil jeg snart komme tilbake til og utdype videre, men først litt om studiens tema. Studien tar utgangspunkt i at teknologi i politiet er et tema det finnes mange ulike perspektiver på. Noen ser på den teknologiske utviklingen som en utfordring for politiet, andre ser det som en mulighet (Sunde & Sunde, 2019, s. 15). I boken *Police Innovations* (Weisburd & Braga, 2019) presenteres ulike synspunkter på teknologi i politiet. I et kapittel som argumenterer for verdien av teknologi i politiet skriver Ariel (2019) at beslutningstakere på ulike nivåer de siste 40 årene har ønsket økt bruk av teknologi i politiet, og at den ledende diskursen innenfor temaet har dreiet rundt kostnadsreduksjon og effektivitet, og at ny teknologi kan forbedre måten politiet utfører oppgavene sine på (Ariel, 2019, s. 485). Særlig trekker han frem informasjonsteknologi som en nøkkel for utvikling av politiet. I et annet kapittel i den samme boken påpekes det at på tross av den teknologiske utviklingen som allerede har funnet sted i politiet, så har hverken oppklaringsprosent eller kriminalitetsstatistikk generelt utviklet seg i den retningen som har vært forventet (Koper & Lum, 2019, s. 519), og at ny teknologi i politiet dermed kan antas å ha begrenset påvirkning på politiets effektivitet. Felles er likevel påstanden om at bruk av teknologi i politiet er et felt der det fortsatt er store kunnskapshull som må forsøkes tettes ved forskning (Ariel, 2019; Koper & Lum, 2019).

Et annet tema studien vil utforske er hvorvidt teknologi representerer noe nytt i politiet. Selv om vi kan oppleve at den teknologiske utviklingen går fortere og fortere, og enkelte forskere vil mene at vi står foran en teknologisk revolusjon (Klepper et al., 2021), hevder politiforskerne Ericson og Haggerty (1997) i boken *Policing the risk society* for nesten 30 år

siden at politiets viktigste oppgave var å drive kunnskapsarbeid, og at informasjonsteknologi allerede da hadde en sentral rolle i politiets virksomhet. Denne studien vil utforske hvorvidt historien om teknologi i politiet handler om dramatiske omveltninger eller kontinuerlig utvikling.

Teknologi og politi er en tematikk som også er aktuell her i Norge. I en rapport skrevet i 2021, på bestilling fra Justis- og beredskapsdepartementet beskriver Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) at det trengs en fullstendig teknologisk transformasjon av politiet hvis politiet skal kunne bevare tilliten i samfunnet (Klepper et al., 2021, s. 88), og Riksrevisjonen har kritisert politiet for at digitaliseringen går for sakte (Riksrevisjonen, 2024). Rapporten fra FFI (Klepper et al., 2021) vil stå sentralt i denne studien. Samtidig, i samme tidsrom som denne oppgaven er i sin avsluttende fase, har Europaparlamentet vedtatt en lov som begrenser mulighetene for politiorganisasjoner i Europa til å bruke kunstig intelligens og ansiktsgjenkjenning i enkelte sammenhenger (European Parliament, 2024). Dette vil også påvirke reguleringen av kunstig intelligens i Norge, selv om det er opp til norske myndigheter å bestemme hvorvidt slik teknologi kan benyttes av for eksempel politiet (Teknologirådet, 2023). Dette vitner om at relasjonen mellom teknologi, politi og samfunn er kompleks og preget av motstridende hensyn. Denne oppgaven utforsker disse relasjonene og viser hvordan de kan beskrives med ulike perspektiver. Samtidig utforsker den hvordan ny teknologi og nye politistategier former politiets rolle.

Politiets rolle i samfunnet er nemlig hverken så konstant eller tydelig definert som man kanskje skulle tro. Liv Finstad (2018) skriver at hva politiet er, er et spørsmål som gir ulike svar avhengig av hvor man bor, hvilket samfunn en lever i, hvilken tid man lever i og hvem man spør. Politiet kan være de som hjelper syke, de som fanger tyver, de som opprettholder ro og orden. Eller, de kan være de som undertrykker, diskriminerer og straffer. Politiet kan være hver enkelt av disse tingene, og det kan være alle samtidig. Politiet oppleves, oppfattes og tolkes ulikt, avhengig av vårt ståsted. Samtidig er det noen ting som ligger fast: Politiet forvalter statens voldsmonopol i fredstid og det er portåpneren til straffeapparatet (Finstad, 2018, s. 18). Nettopp av den grunn vil politiet alltid bære på iboende og evigvarende dilemmaer. I vårt liberale, demokratiske samfunn er det dessuten tydelige forventninger til at politiet skal basere sin virksomhet på menneskerettigheter, likeverd og demokratiske verdier. Hvorvidt politiet klarer å leve opp til disse forventningene diskuteres jevnlig i den offentlige debatten, og det er et spørsmål som aldri virker å slutte å engasjere.

Et mulig frempek om hvordan politiet kan komme til å se ut i fremtiden finnes i arbeidsmetodikken som kalles forutseende politiarbeid, oversatt fra engelske «predictive policing». Dette er en form for politiarbeid som både bygger på tidligere velkjente politistategier, og som fører med seg helt nye problemstillinger og utfordringer (Egbert & Leese, 2021). Hvilke forventninger har vi når politiblikket (Finstad, 2018) forsøker å nå inn i fremtiden? Er det mulig og er det ønskelig? Dette er blant spørsmålene denne oppgaven utforsker.

Innenfor teknologi og vitenskapsstudiene argumenteres det ofte for at sosiale strukturer, slik som organisasjoner, teknologi og kunnskap er tett sammenvevd og utvikles i det som kalles samproduksjon (Jasanoff, 2004). Dette betyr at et av disse fenomenene ikke kan forstås adskilt fra de andre. På den måten blir spørsmålene om hva slags teknologi politiet skal benytte også et spørsmål om hva politiet skal være. Hvilke forventninger vi har til teknologi i politiet avhenger dermed av hvilke forventninger vi har til selve politiet. I denne studien utforsker jeg hvordan teknologi og politi former hverandre, og jeg utfordrer relasjonen mellom disse forventningene.

Oppgavens innretning

Denne studien plasserer seg i kategorien innenfor politivitenskapen som kan kalles kritisk forskning. Målet er å bruke nye perspektiver og tenkemåter for å beskrive, utforske og utfordre forståelsen av hva politiet er og hva det kan være i fremtiden. Studien benytter teknologiutvikling som en linse for å studere politiet. Det finnes mange ulike måter å forstå begrepet kritisk forskning på. I boken *Introduksjon til politivitenskap* skriver Larsson et al: «Kjernen i såkalt kritisk forskning er å bidra med nye perspektiver og tenkemåter (Larsson et al., 2014a, s. 17). Det er en videre bruk av begrepet enn det for eksempel Finstad (2018, s. 17) benytter når hun snakker om politikritisk eller politistøttende forskning og at den politikritiske forskningen ofte fokuserer de negative sidene ved politiet, slik som diskriminering og maktmisbruk. Målet med denne studien er å utvide og utfordre gjeldende perspektiver og diskurser, men den tar ikke utgangspunkt i en grunnleggende kritisk tilnærming til politiet. Selv om politiforskningen har vært preget av ulike trender og fokus i løpet av de litt over 60 årene den har eksistert, så har den kritiske delen av forskningen fortsatt en viktig plass (Bowling et al., 2019, s. 14). Denne studien baserer seg på det Lundgaard (2021, s. 47) beskriver som et utgangspunkt for kritisk forskning i sosiologien, nemlig ønsket om å «se bak etablerte og eksisterende kategorier for å fange bredden i hva det er som former praksiser».

For å utforske nye perspektiver ser studien til en forskningstradisjon som tradisjonelt har vært mindre brukt innen politivitenskapen, nemlig teknologi og vitenskapsstudier, på engelsk forkortet STS (science and technology studies). Denne tverrvitenskapelige forskningstradisjonen utforsker sammenhengen mellom vitenskap, teknologi og samfunn. Perspektiver og tilnærminger herfra brukes for å beskrive relasjonen mellom teknologi og politi, hvordan de gjensidig påvirker hverandre, og hvorfor forståelsen av relasjonen dem imellom er viktig for hvordan politiet utvikles og endres med tiden.

Oppgavens problemstilling

Oppgavens problemstilling, som vist på side 6, er:

Hvordan kan vi utforske og utfordre forventninger til teknologiutvikling i politiet?

Oppgaven handler altså ikke bare om teknologi i seg selv, men om hvordan vi kan utforske og utfordre forventningene til teknologi i politiet, og dermed også utforske relasjonen mellom politi, teknologi og samfunn.

For å svare på den overordnede problemstillingen har studien også to underproblemstillinger. Den første underproblemstillingen tar utgangspunkt i rapporten *Teknologiutviklingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet* (Klepper et al., 2021) som er skrevet av FFI og er:

Hvilke forventninger til teknologi formidles i rapporten?

Hensikten med dette forskningsspørsmålet er å vise hvilke forventninger til teknologiutviklingen i politiet som formidles i et kunnskapsgrunnlag for Justis- og Beredskapsdepartementet. Samtidig vil studien vise hvordan et dokument også kan forstås som en form for teknologi, og gjennom det utforske hvordan teknologi i seg selv gjør noe og innehar en form for handlekraft. Dette gjøres ved hjelp av en praksisorientert dokumentanalyse etter modell fra Asdal og Reinertsen (2020). Denne metoden for dokumentanalyse er inspirert av perspektivene innenfor STS.

Det andre forskningsspørsmålet er:

Hvordan kan teknologi- og vitenskapsstudier bidra til å utfordre forventningene til fremtidens teknologiutvikling i politiet?

Hensikten med dette forskningsspørsmålet er å trekke frem andre perspektiver på forventningene til teknologi enn det som formidles i rapporten, og sammenligne disse med

forskning på bruken av ny teknologi i politiets arbeidsprosesser. For å besvare dette spørsmålet vil studien diskutere funnene fra analysen i lys av utvalgte teoretiske perspektiver fra STS og forskning på utviklingen av en arbeidsmetodikk i politiet som kalles forutseende politiarbeid.

Sentrale begreper

Begrepet forventninger er ifølge Store norske leksikon (2024) hentet fra psykologien og handler om «en kognitiv innstilling overfor noe eller noen». I denne studien brukes begrepet for å si noe om relasjonen mellom teknologi og politiet. Relasjon er et begrep som ofte benyttes i en sosial kontekst og vanligvis brukes for å forklare forhold mellom mennesker, og ikke så ofte for å beskrive forholdet mellom materielle gjenstander eller abstrakte størrelser som kunnskap eller teknologi. Nettopp dette er noe av kjernen i forskningstradisjonen STS der sentrale forfattere påpeker at skillet som eksisterer mellom «sosiale» og «tekniske» forklaringer innen vitenskapen burde viskes ut (Callon, 1986; Latour, 2005). Dette åpner for å benytte sosiologiske forklaringsmodeller for å beskrive fenomener som teknologi og vitenskap. Et eksempel på dette er Bruno Latour som skriver at hans teoretiske perspektiv, aktør-nettverksteori (dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 2), tar utgangspunkt i at vitenskap om det sosiale ikke gir noen mening, hvis det ikke også inkluderer elementer som, i mangel av noe bedre ord kan kalles ikke-menneskelige (Latour, 2005, s. 72). I denne studien brukes derfor begrepet relasjon som en beskrivelse av hvordan politi og teknologi gjensidig påvirker hverandre, og hvordan ulike forventninger til denne relasjonen kan være med å forme teknologiutviklingen i politiet.

Et sentralt begrep i oppgaven er teknologi. Begrepet utforskes og drøftes mer utfyllende i kapittel 2 og 4, men oppgavens problemstilling legger til grunn en forståelse som er hentet fra STS, nemlig at det kan brukes om både fysiske objekter, om aktiviteter og om kunnskap (Bijker et al., 1987, s. 3). Begrepet avgrenses altså ikke til å gjelde kun materielle eller tekniske artefakter, eller til bare å omhandle digital teknologi. En sentral filosof som har utforsket temaet teknologi er Martin Heidegger. Han hevdet at teknologi grunnleggende sett handlet om å strukturere verden rundt oss slik at den står til vår tjeneste (Heidegger, 1977, s. 44-45). Han kalte denne prosessen for «gestellen» på tysk, oversatt til «enframing» på engelsk (Heidegger, 1977, s. 10), noe som kan oversettes til «innramming» (min oversettelse) på norsk. Denne studien tar utgangspunkt i en bred forståelse av begrepet teknologi, der det ikke bare handler om produksjon eller bearbeiding av fysiske gjenstander, men også produksjon av kunnskap og prosesser knyttet til dette.

Begrepet politi i denne studien, tar utgangspunkt i det norske politiet. Samtidig er mesteparten av litteraturen som omhandler forutseende politiarbeid basert på forskning på politiorganisasjoner utenfor Norge. På engelsk brukes ofte ordet «policing» i denne litteraturen. Dette er et begrep som oversettes til polisiær virksomhet i Norge, og som ikke er avgrenset til den virksomheten som drives av politi- og lensmannsetaten i Norge. Polisiær virksomhet kan defineres som «en form for formell kontroll, som har som hovedformål å opprettholde orden og sikkerhet, i bred forstand, i samfunnet» (Larsson et al., 2014b, s. 18). Larson et al. (2014b, s. 19) skriver videre at for å kunne studere fenomenet på tvers av tid og sted, så er det i politivitenskapen et poeng å skille mellom polisiær virksomhet som prosess, og institusjonen politiet. Norge, og de andre nordiske landene, har det til felles at de har en enhetlig organisering av politiet (Larsson & Ellefsen, 2018, s. 50). Dette skiller seg fra for eksempel Storbritannia og USA der det er langt flere adskilte virksomheter som driver ulike former for polititjenester, og også polisiær virksomhet. Det er derfor et poeng at referanser til politiet i internasjonal forskningslitteratur ofte kan ha en noe videre betydning enn vi er vant til fra norske forhold der vi har et enhetlig politi. Denne studien refererer til den norske modellen for politiets organisering, hvis ikke annet er spesifikt nevnt, når politiet omtales, og med polisiær virksomhet menes prosessen som er beskrevet over.

Å definere begrepet samfunn er ingen lett oppgave, og dette er et tema jeg vil komme tilbake til i kapittel 2. I denne oppgaven ser jeg imidlertid på politiet og staten som en viktig del av samfunnet, men jeg forutsetter også at samfunnet inneholder andre elementer enn staten. Bowling et al. (2019, s. 30) beskriver hvordan samfunnsvitenskapene stadig finner nye måter å beskrive forholdet mellom samfunn, stat og politi på. De hevder at det ikke er lett å tegne gode modeller for sammenhengen mellom samfunn, stat og politi, men at disse fenomenene henger tett sammen, og at slike teoretiske diskusjoner er viktige for å kunne diskutere politiets demokratiske forpliktelser (Bowling et al., 2019, s. 31). Ryddige «weberiske byggeklossmodeller» (Bowling et al., 2019, s. 31) av staten har derfor blitt erstattet av mer nettverksbaserte teorier om samfunnet. Eksempler på slike nettverksbaserte teorier finner vi også innenfor STS-litteraturen der den kjente teoretikern Bruno Latour går så langt som å hevde at innenfor den teoretiske retningen han representerer, aktør-nettverksteori, så kan et passende slagord være «there is no such thing as society» (Latour, 2005, s. 5) oversatt til, «det finnes ikke noe slikt som samfunn» (min oversettelse). Poenget med denne påstanden er ikke at samfunnet ikke eksisterer, men at det er umulig å avgrense. I denne studien tar jeg utgangspunkt i et nettverksbasert perspektiv på samfunnet, nemlig at det består av kompliserte

og sammenvevde nettverk av aktører som med ulik handlekraft og praksiser påvirker hverandre. Både politiet og teknologi er en del av den konstruksjonen vi kaller samfunnet, og det er relasjonen mellom disse aktørene denne studien skal utforske.

Avgrensninger

Som empirisk utgangspunkt benytter studien en praksisorientert dokumentanalyse basert på boken *Hvordan gjøre dokumentanalyse* av Asdal og Reinertsen (2020). Dette innebærer noen avgrensninger i dokumentstudiet. Studien undersøker ikke prosessen rundt utarbeidelse av rapporten før publisering, og har heller ikke undersøkt hvordan den har blitt mottatt. Det er kun selve rapporten til FFI (Klepper et al., 2021) som er studert slik den er utgitt. Dette er avgrensninger som er i tråd med metoden til Asdal og Reinertsen (2020). Videre er ikke den teoretiske utforskningen ment å gi en komplett oversikt over perspektiver og diskurser som preger temaet teknologi i politiet, men å presentere utvalgte kritiske perspektiver som kan bidra til å utvide den teoretiske diskusjonen rundt temaet. Studien forholder seg til et begrenset utvalg av både forfattere og perspektiver innenfor tradisjonen STS, og det kan være verd å nevne at både STS i sin helhet og de teoretiske perspektivene studien henviser til er kompliserte og uoversiktlige til tider. Å gi en fullstendig beskrivelse av de ulike perspektivene, eller beskrive perspektiver som er utelatt, vil gå utenfor studiens rammer. Jeg har derfor forsøkt å holde meg til det jeg selv har vurdert som de overordnede ideene og perspektivene. Det har jeg gjort ved å se til bøker som sammenstiller noen av ideene, samt å gå tilbake til enkelte av originaltekstene. Studien er en teoretisk utforskning basert på et empirisk utgangspunkt, og må ikke forveksles med en systematisk litteraturstudie (Persson, 2021).

Oppgavens struktur

Oppgaven består av seks kapitler. I dette kapitlet presenteres oppgavens tema og problemstilling og noen av de mest sentrale begrepene beskrives. I kapittel 2 følger en innføring i forskningstradisjonen STS og oppgavens teoretiske ramme forklares. Studien fokuserer på teoretiske utforskinger og diskusjoner, og derfor er teorikapitlet i kapittel 2 gitt god plass. I kapittel 3 presenteres metodene som er benyttet i studien, litteraturstudier, praksisorientert dokumentanalyse og den teoretiske utforskningen, samt en redegjørelse for hvilke avveininger som er gjort for å sikre studiens forskningsmessige kvalitet. I kapittel 4 følger dokumentanalysen som er gjort etter metoden til Asdal og Reinertsen (2020) og i kapittel 5 følger en diskusjon av funnene fra analysen i kapittel 4 og de teoretiske

perspektivene fra kapittel 2, sett i lys av forutseende politiarbeid. Til slutt, i kapittel 6, følger et avsluttende kapittel som oppsummerer funnene og diskusjonen, samt peker på momenter som er relevante for veien videre.

Kapittel 2 – Teorier om relasjonen mellom teknologi og samfunn

Dette kapittelet gir en innføring i forskningstradisjonen som kalles «Science and Technology Studies», forkortet STS. STS utgjør, i tillegg til de politivitenskapelige temaene i kapittel 5, en teoretisk ramme for oppgaven. STS er valgt som studiens teoretisk ramme fordi forskningstradisjonen handler om å studere kunnskapsproduksjon og teknologiutvikling, og utforsker forholdet mellom samfunn, kultur, sosiale prosesser og de teknologiene vi omgir oss med (Skjølsvold, 2015, s. 9). STS har dermed metoder og begreper som kan være nyttige for å utforske relasjonen mellom teknologi og politiet. Samtidig er metoden praksisorientert dokumentanalyse, inspirert av STS (Asdal & Reinertsen, 2020). Dette vil utdypes i kapittel 3 og 4. Hensikten med dette kapittelet er å gi et overblikk over hva STS er, beskrive noen sentrale teoretiske perspektiver innenfor tradisjonen og forklare hvordan disse legger grunnlaget for metoden praksisorientert dokumentanalyse. Kapittelet er ment å gi tilstrekkelig innføring i STS til å begrunne og forklare studiens metodevalg, samtidig som flere av de teoretiske perspektivene som presenteres i dette kapittelet vil være sentrale i analysen i kapittel 4 og diskusjonen i kapittel 5. Sentralt i STS står ideen om at kunnskap og teknologi ikke er objektive størrelser som gradvis oppdages og bringes frem i lyset, men at både kunnskap og teknologi er sosiale fenomener som skapes, konstrueres og utvikles i et samspill mellom mennesker, samfunn og natur (Skjølsvold, 2015, s. 108)

I dette kapittelet kommer først en kort innføring i utviklingen av STS, deretter presenteres tre teoretiske perspektiver som er sentrale i forskningstradisjonen. Til slutt beskrives den sentrale rollen praksiser spiller i STS, og hvordan dette er relevant for de påfølgende delene av studien.

Hva er STS?

På norsk kalles gjerne STS for teknologi- og vitenskapsstudier. Thomas Moe Skjølsvold er professor ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved NTNU og har skrevet en innføringsbok i STS på norsk. Boken hans (Skjølsvold, 2015) har vært en viktig inngangsport for meg for å forstå hva STS handler om og vil bli referert til hyppig i denne oppgaven. Forskningstradisjonen STS består av mange ulike delteorier, men har ifølge Skjølsvold (2015, s. 9) hatt to hovedinteresser. Den ene har vært å studere kunnskapsproduksjon, og hvorfor noen påstander ender opp som fakta mens andre forkastes, den andre interessen har

vært å studere teknologiutvikling. Utgangspunktet for det som skulle bli STS var studiene av vitenskap. Skjølvold (2015) skriver at Robert Mertons klassiske beskrivelse av *Vitenskapens normative struktur* (Merton, 1942, referert i Skjølvold, 2015, s. 12) er et eksempel på at det på den ene siden erkjennes at vitenskapen har en menneskelig og sosial side, samtidig som Merton mente at disse samfunnsprosessene ikke måtte påvirke den uavhengige, rasjonelle vitenskapen.

STS utfordrer det positivistiske perspektivet om at sammenhengen mellom vitenskap, teknologi og resten av samfunnet er rasjonell og forutsigbar. Et positivistisk vitenskapssyn tar utgangspunkt i at kunnskap og vitenskap er basert på objektive og målbare sannheter, og at dette gir grunnlag for relativt presise prediksjoner og forutsigelser (Veiden, 2017, s. 87). Sheila Jasanoff er professor ved universitetet i Harvard og en sentral forsker innenfor STS og hun er blant de som ønsker å utfordre de rådende vitenskapelige diskursene. I innledningen til boken «States of Knowledge: The co-production of science and social order» (2004), skriver hun:

The dominant discourses of economics, sociology, and political science lack vocabularies to make sense of the untidy, uneven processes through which the production of science and technology becomes entangled with social norms and hierarchies. Still less do these conceptual frameworks allow us to evaluate how sociotechnical formations loop back to change the very terms in which we human beings think about ourselves and our positions in the world. (Jasanoff, 2004, s. 2)

Jasanoff påpeker her at de dominerende diskursene mangler språket for å forklare den uryddige prosessen der vitenskap og teknologi oppstår. Dette innebærer at den vanlige forståelsen av disse fenomenene ikke nødvendigvis fanger opp kompleksiteten i samspillet mellom vitenskap, teknologi og samfunn og at relasjonen mellom dem dermed kan være annerledes enn hva man skulle tro ved første øyekast.

Målet for mange av forskerne innenfor STS har vært å formulere kritisk undring over det Skjølvold kaller internalistiske og deterministiske forklaringer på vitenskap og teknologi (Skjølvold, 2015, s. 11, 21). Med «vitenskapens internalistiske forklaringer» mener Skjølvold at forskere ofte forsøker å forklare prosessene og praksisene som leder frem til vitenskap utelukkende ved å beskrive vitenskapelig metode, uten å beskrive de sosiale prosessene forskerne er en del av eller konteksten de opererer i. Skjølvold skriver at «den

rådende holdningen har vært at det eksisterer et skarpt skille mellom vitenskap på den ene siden og samfunn på den andre» (Skjølvold, 2015, s. 11).

I følge Skjølvold (2015) har forståelsen av teknologi lignet på forståelsen av vitenskap. Nemlig som noe som eksisterer utenfor samfunnet, og som vi gradvis oppfatter brudstykker av. Skjølvold kaller dette for teknologideterminisme. Med det menes et syn på teknologi som et fenomen som eksisterer adskilt, utenfor og uavhengig av samfunnet, men som gjennom gradvis oppdagelse påvirker samfunnet (Skjølvold, 2015, s. 21).

Historien om STS

Skjølvold starter sin historie om STS helt tilbake hos Platon, og sammenligner de internalistiske og deterministiske perspektivene på vitenskap og teknologi med Platons beskrivelse av den objektive sannheten. De som skulle styre staten måtte ha tilgang til denne sannheten (Skjølvold, 2015, s. 10). Argumentet kunne også snus på hodet slik at budskapet ble: De som hadde tilgang til sannheten burde styre staten. Det er ikke uten grunn at Skjølvold starter beskrivelsen av STS akkurat her og gjennom det trekker inn et politisk perspektiv i STS. Dette er et perspektiv som har vært omstridt i STS-tradisjonen. Dette kommer tydelig frem i Asdal, Brenna og Moser sin bok *Teknovitenskapelige kulturer* (Asdal et al., 2001). I sin innledning beskriver Asdal et al. (2001) hvordan STS oppstod i skjæringspunktet mellom to andre vitenskapelige tradisjoner, nemlig vitenskapssosiologi og en tradisjon kalt for Radical Science. Asdal et al. (2001, s. 12) starter historien om STS i studentopprørene i 1968, der begge disse vitenskapelige miljøene inntok en kritisk posisjon til hvordan vitenskap og teknologi ble brukt som politiske maktmidler. Disse miljøene stilte spørsmålsteget ved hvordan vitenskap og teknologi egentlig ble produsert og utviklet, med særlig fokus på hvem i samfunnet som tjente, og hvem som tapte på de gjeldende vitenskapelige og teknologiske sannhetene. De skriver: «Teknovitenskapene fordeler sjanser til liv og død. Noen vinner, noen taper. Hvem?» (Asdal et al., 2001, s. 11). De to tradisjonene var imidlertid uenige om det politiske perspektivet på disse spørsmålene. Der vitenskapssosiologien mente at forskere måtte forholde seg nøytrale, avventende og distanserte til kontroversene de studerte, mente tilhengerne av Radical Science at hele målet med deres forskning var å sikre bedre forskning til det beste for folket, og at det innebar at de som forskere måtte stå på de svakes side (Asdal et al., 2001, s. 17). Dette betød at Radical Science inntok et tydelig politisk standpunkt, noe tilhengerne av vitenskapssosiologien ikke gjorde.

Asdal et al. (2001, s. 28) skriver at STS oppstod som en reaksjon på at de tidligere nevnte vitenskapelige tradisjonene ikke klarte å finne et felles rammeverk for å beskrive sammenhengen mellom interne og eksterne faktorer i teknologi- og vitenskapsproduksjon. Med interne og eksterne faktorer mente de hva som skjedde innad i disse prosessene og hva som var den eksterne konteksten. Vitenskapssosiologi fokuserte på å studere aktørene som deltok i produksjon av vitenskap på mikronivå, mens Radical Science fokuserte på makronivået, strukturer og samfunn (Asdal et al., 2001, s. 27).

For STS ble agendaen etter hvert å forene disse nivåene ved å hevde at vitenskap, teknologi og samfunn må sees i sammenheng, og at det ene ikke kan forklares eller beskrives uten det andre. På den måten kunne man lage modeller som forente mikro- og makronivåene og de interne og eksterne faktorene. Skjølsvold skriver at gjennom 1980-tallet bidro stemmene innenfor STS til å fremheve teknologi som nettopp et sosialt fenomen i seg selv. "Teknologien var en del av samfunnet, den ble skapt innenfor samfunnets rammer og derfor ble den også formet av de sosiale og kulturelle forhold som til enhver tid var dominerende" (Skjølsvold, 2015, s. 55).

Tre teoretiske perspektiver innen STS: Det sosialkonstruktivistiske, store teknologiske systemer og aktør-nettverksteori

Både Skjølsvold (2015) og Asdal, Brenna og Moser (Asdal et al., 2001) beskriver tre sentrale, men ulike, teoretiske perspektiver innenfor STS, som forsøker å beskrive relasjonen mellom teknologi og samfunn. De tre perspektivene, som jeg vil beskrive mer inngående i de kommende avsnittene, er sosialkonstruktivisme, store teknologiske systemer og aktør-nettverksteori. Med litt ulike tilnærminger bruker perspektivene metoder og ideer fra sosiologi og historie for å beskrive den sømløse veven av teknologi og samfunn (Bijker et al., 1987, s. 10).

Sosialkonstruktivisme

Det sosialkonstruktivistiske perspektivet innenfor STS ble utviklet som en kritikk av en lineær og rasjonell beskrivelse av innovasjon der utviklingen av teknologi utelukkende skjer basert på teknologiens premisser. Perspektivet kan ifølge Skjølsvold (2015, s. 56) blant annet beskrives gjennom teorien som kalles for SCOT «Social construction of technology». Denne teorien tar utgangspunkt i at «teknologiske artefakter har en fortolkningsmessig fleksibilitet» (Skjølsvold, 2015, s. 57). Pinch og Bijker, forfatterne som lanserte SCOT (Asdal et al., 2001,

s. 28), forklarte teorien ved å si at teknologi kan fortolkes forskjellig av ulike brukergrupper, og det er dermed ikke gitt fra teknologiens side hvordan den designes, oppfattes og brukes (Pinch & Bijker, 1987, s. 40). Eksempelet Pinch og Bijker brukte var noe så hverdagslig som sykkelen, og hvordan utviklingen av den moderne sykkelen gjennomgikk ulike faser der forskjellige brukergrupper bidro til utviklingen ved å fortolke den teknologiske utviklingen på ulike måter. De beskrev blant annet hvordan den opprinnelige brukergruppen for sykler, nemlig (mannlige) idrettsfolk og atleter, ikke var særlig begeistret for oppblåsbare dekk da de først ble introdusert. Hensikten med de nye hjulene var nemlig å fjerne risting og gjøre sykling mer komfortabelt og tilgjengelig for andre brukere. Risting var imidlertid ikke noe problem for atletene som så på sykling som en kroppslig utfordring i utgangspunktet, og de nye hjulene ble omtalt som stygge og unødvendige. Det var først da det viste seg at de oppblåsbare dekkene også var raskere enn de gamle dekkene at denne brukergruppen omfavnet den nye teknologien (Pinch & Bijker, 1987, s. 46). Pinch og Bijker brukte dette som et eksempel på at teknologiutvikling kan ta mange forskjellige retninger. Ulike brukeres fortolkning av teknologien, og i hvilken grad teknologien løser deres problemer, er med å bestemmer hvilken retning utviklingen tar (Pinch & Bijker, 1987, s. 30). Teknologiutvikling kan dermed sees i faser. En fase der teknologien utvikles, men hvor det finnes fleksibilitet i hvordan teknologien fortolkes og brukes, og en fase der fortolkningen av teknologien stabiliseres og teknologien finner sin endelige form. Asdal et al. (2001) oppsummerer teorien slik: «SCOT forstår teknologiutvikling som en heterogen prosess, som kan ta mange retninger, og som er et resultat av interaksjon og forhandlinger mellom ulike sosiale grupper, heller enn som en lineær, trinnvis og forskningsintern prosess» (Asdal et al., 2001, s. 29).

Store teknologiske systemer

Thomas P. Hughes stod bak et annet perspektiv på sammenhengen mellom samfunn og teknologi. Hughes var teknologihistoriker, ikke sosiolog slik som Pinch og Bijker, og hadde derfor en annen metodisk inngang til temaet. Hughes sitt perspektiv skilte seg fra det sosialkonstruktivistiske ved at han fokuserte på at teknologi ikke utelukkende er sosialt konstruert, men et resultat av en lang rekke ulike faktorer som del av et system. På 1980-tallet skrev han flere tekster der han presenterte en teoretisk tilnærming som kalles for Large Technological Systems (LTS) eller på norsk, store teknologiske systemer (Skjølvold, 2015, s. 59). Hughes bygget sin teori på analyser av utviklingen av regionale elektrisitetssystemer i Vest-Europa og Nord-Amerika. Hughes beskrev hvordan utviklingen av disse systemene ble påvirket av en rekke faktorer, både interne og eksterne. Han viste at systemene bestod av

teknologiske artefakter som ble knyttet sammen, men også av komponenter slik som kunnskap, lover, sosiale organisasjoner eller naturressurser (Hughes, 1983, s. 462). Et hovedpoeng for Hughes var at selv om det teknologiske utgangspunktet var det samme: elektrisk strøm er elektrisk strøm, så utviklet de regionale elektrisitetssystemene seg forskjellig. Hughes mente likevel å se et mønster i teknologiutviklingen og at dette mønsteret kunne brukes for å lage teorier om teknologiutvikling generelt (Hughes, 1987, s. 56). Han introduserte begrepet «den sømløse vev» (Hughes, 1986) som en beskrivelse av relasjonen mellom teknologi og samfunn, og advarte mot å betrakte de økonomiske, sosiale, organisatoriske eller juridiske komponentene som sosial kontekst eller ytre omgivelser. Han mente at disse komponentene måtte sees på som en del av systemet, sammen med det tekniske, for at systemet skal fungere (Asdal et al., 2001, s. 29). Skjølvold skriver at Hughes sine perspektiver var sentrale for utviklingen av begrepet «samproduksjon» av vitenskap, teknologi og samfunn, som senere har blitt mye brukt av mange forskere innenfor STS (Asdal et al., 2001, s. 28; Jasanoff, 2004; Skjølvold, 2015, s. 23).

Hughes perspektiv skilte seg fra det sosialkonstruktivistiske på flere måter. En av dem er ulik målestokk; Hughes tok utgangspunkt i elektrisitetssystemer, som er teknologiske systemer, mens Pinch og Bijker for eksempel tok utgangspunkt i utviklingen av sykkelen, en enkeltteknologi (Skjølvold, 2015, s. 60). En annen forskjell var at Hughes selv hadde ingeniørbakgrunn og anerkjente at systemene hadde en egenart og en form for egen drivkraft, men at dette var et resultat av et bredt spekter av kulturelle, geografiske og samfunnsmessige faktorer (Hughes, 1987, s. 76). Perspektivet om store teknologiske systemer og det sosialkonstruktivistiske perspektivet var enige i blant annet beskrivelsen av at teknologiutvikling går gjennom ulike faser, og i påstanden om at teknologi er et fenomen som utvikles, produseres og brukes innenfor samfunnet (Skjølvold, 2015, s. 62). Begge perspektivene tok dermed avstand fra teknologideterminismen, og med tanke på den ulike fagbakgrunnen til forskerne må perspektivene i større grad sees på som utfyllende enn konkurrerende. De utforsket den samme tematikken, men med ulik tilnærming. Dette illustrerer den tverrfaglige tradisjonen i STS.

Aktør-nettverksteori (ANT)

En av de mest sentrale retningene innenfor STS er aktør-nettverksteori (ANT). Skjølvold skriver at teoriretningen ble utviklet i et fellesskap mellom Michel Callon, John Law og Bruno Latour (Skjølvold, 2015, s. 24). De hevdet, som en kritikk mot en sosialkonstruktivistisk tilnærming, at vitenskap og teknologi ikke uten videre kan sies å være

utelukkende formet av mennesker eller sosiale krefter. Deres tilnærming var at både menneskelige og ikke-menneskelige aktører inngikk i sosiotekniske nettverk der alle aktørene, eller aktanter som de iblant kalles i ANT, påvirker og påvirkes av hverandre. Eksempler på ikke-menneskelige aktører kan være alle slags ting, inkludert teknologiske artefakter eller dyr, alt som på en eller annen måte har en effekt på noe rundt seg (Skjølsvold, 2015, s. 72). Både nettverket og aktørene er enheter i seg selv, men de må forstås i sammenheng med hverandre.

I følge Skjølsvold (2015, s. 67) skilte ANT seg fra den sosialkonstruktivistiske retningen innenfor teknologi- og vitenskapsstudier ved at teoriretningen ikke utelukkende fokuserte på å fremheve at teknologien påvirkes av de sosiale kreftene, men ved også å trekke frem perspektivet om at de sosiale aktørene påvirkes av det «tekniske» eller «naturlige» gjennom relasjoner i et nettverk. ANT trekker dermed tankene til Hughes (1986) om den sømløse veven videre ved å si at ikke bare henger teknologi og samfunn sammen i et system, men at mennesker, ting og natur er likeverdige aktører som handler og påvirker hverandre gjennom relasjoner i et nettverk. Skillet mellom menneskelige og ikke-menneskelige aktører fjernes (Asdal et al., 2001, s. 29). Michel Callon var blant de første som presenterte denne teoretiske tilnærmingen i sin tekst "Some elements of a sociology of translation: domestication of the scallops and the fishermen of St Briec Bay" (Callon, 1986). Teksten er senere blitt en av de mest siterte artiklene innenfor STS (Law, 2017, s. 41), og den er oversatt til norsk i boken «Teknovitenskapelige kulturer» (Asdal et al., 2001).

Callon beskriver i artikkelen hvordan tre forskere forsøkte å redde kamskjellbestanden utenfor kysten av Frankrike ved å bruke en oppdrettsmetode de hadde oppdaget i Japan. I artikkelen blir alle aktørene; forskere, fiskere og kamskjell beskrevet som likeverdige parter i et nettverk, og deres atferd, rolle og påvirkning på de andre aktørene beskrives. Alle er aktører, alle har en strategi og alle forsøker å få de andre aktørene til å medvirke i sin plan. Dette gjelder både forskere og kamskjell, og det var like viktig å forstå hvordan og hvorfor kamskjellene oppførte seg som de gjorde, som det var å forstå hva forskerne gjorde (Callon, 1986). Et av hovedpoengene i artikkelen (Asdal et al., 2001, s. 31; Callon, 1986, s. 198), er at Callon ønsker å kritisere den sosialkonstruktivistiske tilnærmingen som sier at vitenskapelig fakta og teknologiske objekter kun er sosialt konstruert gjennom fortolkning og mening. Han mente at man ved en slik tilnærming ga sosiale forklaringer en forrang, på samme måte som man innenfor de samfunnsvitenskapelige miljøene kritiserte naturvitenskapene for å gi det naturlige forrang. Callons perspektiv var at sosiale, tekniske og naturlige aktører måtte

behandles med symmetri (Callon, 1986, s. 222). Poenget fra Callon understrekes av den kanskje mest kjente forfatteren innenfor ANT, Bruno Latour:

ANT is not the empty claim that objects do things “instead” of human actors: it simply says that no science of the social can even begin if the question of who and what participates in the action is not first of all thoroughly explored, even though it might mean letting elements in, which, for a lack of a better term, we would call non-humans. (Latour, 2005, s. 72)

Latour sin metodiske tilnærming til disse prinsippene ble ifølge Skjølsvold oppfordringen om å «Follow the actors!», altså å følge aktørene (Skjølsvold, 2015, s. 77). Skal vi forstå hvordan kunnskap eller teknologi utvikles, må vi kartlegge og følge aktørene og forsøke å forstå samspillet mellom dem. «Vi må forstå tingenes rolle i relasjon til mennesker, og vi må forstå at ting også kan være bærere av handlekraft, de gjør noe» (Skjølsvold, 2015, s. 93).

Denne oppfordringen er helt sentral i ANT, og er også et perspektiv som jeg vil komme tilbake til senere i studien. At alle aktører bærer på handlekraft, at de gjør noe, åpner for å studere både mennesker og ting uten å tillegge dem en hensikt som er skjult for oss. Dette betyr ikke at vi skal tillegge gjenstander menneskelig bevissthet og hensikt, men at vi skal behandle både mennesker og ting med de samme begrepene og beskrive det vi faktisk observerer at de gjør og er.

De tre nevnte perspektivene representerer i utgangspunktet ulike tilnærminger for å utforske relasjonene mellom teknologi, vitenskap og samfunn. Likevel ble de omtalt sammen i boken *The Social Construction of Technological Systems* (Bijker et al., 1987). I introduksjonen refererer forfatterne til hvordan denne boken har sitt opphav i en workshop i Nederland i 1984. Der møttes flere forskere fra miljøer som tidligere primært hadde fokusert på å studere utviklingen av vitenskap, for å se om de kunne videreutvikle disse teoriene for også å gjelde studier av teknologi (Asdal et al., 2001, s. 28; Bijker et al., 1987, s. 2). Blant dem var Bruno Latour, John Law, Michael Callon og Thomas Hughes. Bidragsyterne til boken hadde ulik teoretisk bakgrunn fra sosiologi, historie og filosofi og de kom fra ulike land. Samtidig er boken skrevet på en slik måte at den legger mer vekt på at perspektivene utfyller og utfordrer hverandre enn at de krisiterer hverandre. Fra sine ulike teoretiske utgangspunkt hevder forfatterne at grensene mellom teknologi og samfunn, på samme måte som vitenskap og samfunn, ikke er gitt på forhånd, men er sosiale og kulturelle konstruksjoner (Asdal et al., 2001, s. 29). De tre perspektivene danner ulike teoretiske rammeverk, samtidig som de

sammen viste at det fantes flere måter utforske og utfordre de tradisjonelle, deterministiske og internalistiske forståelsene av teknologi, samfunn og vitenskap på.

Skrijving, en sentral praksis innenfor STS

Praksiser står sentralt i STS, og som beskrevet over, særlig innenfor det teoretiske perspektivet som kalles ANT. Et viktig poeng er at det ikke bare er mennesker som handler gjennom praksiser, men også gjenstander, eller teknologi, kan ha en handlekraft og dermed gjøre noe. Disse praksisene utgjør relasjoner mellom aktørene i nettverket (Skjølsvold, 2015). Et av utgangspunktene for denne oppgaven er rollen skrijving og tekst har i prosessene med å skape kunnskap og teknologi. Skjølsvold viser til hvordan Bruno Latour, sammen med Steve Woolgar utforsket dette i sine tidlige beskrivelser av hvordan forskere samhandlet på laboratoriet for å skape vitenskap (Skjølsvold, 2015, s. 50). Boken til Latour og Woolgar *Laboratory life: The construction of scientific facts* (Latour & Woolgar, 1979, referert i Skjølsvold, 2015, s. 49) beskriver i følge Skjølsvold hvordan skrijving er en sentral praksis, siden vitenskap stort sett alltid formidles, leses og forstås gjennom skriftlige dokumenter. Hvordan disse dokumentene utformes blir dermed sentralt for å forstå hvordan vitenskap blir til (Skjølsvold, 2015, s. 51).

ANT-perspektivet følger opp betydningen av skrift i seg selv, også kalt semiotikk, ved å bruke dette som et eksempel på hvordan ulike aktører samhandler og danner nettverk.

«Utgangspunktet for semiotikken er at tegn ikke har noen iboende mening og heller ikke er meningsbærende, men at betydningen blir skapt gjennom det sett av relasjoner til andre tegn som et tegn står i» (Asdal et al., 2001, s. 36). Dette perspektivet åpner for å bruke semiotikkens redskaper til å studere hvordan vitenskapelige og tekniske diskurser blir konstruert. Som jeg viser i neste kapittel er dette med på å danne grunnlaget for metoden praksisorientert dokumentanalyse (Asdal & Reinertsen, 2020) som jeg benytter i min analyse i kapittel 4.

STS og politivitenskapen

Det er flere grunner til at jeg har valgt STS som en teoretisk ramme for denne studien. En av grunnene er at modeller og perspektiver fra STS virker å kunne tilføre politiforskningen et rammeverk og begrepsapparat for å utforske og utvide forståelsen av relasjonen mellom politi og teknologi. STS gir flere ulike perspektiver for å studere teknologi og teknologiutvikling som empiriske fenomen. Forskerne innenfor fagtradisjonen viser gjennom sine studier at

teknologiutviklingen påvirkes av forhold som ligger utenfor teknologien i seg selv (Skjølsvold, 2015, s. 21). Perspektivene og modellene de har utviklet kan dermed bidra til å gi ny innsikt til andre felt og samfunnsområder enn det som opprinnelig ble studert. I dette tilfellet vil jeg bruke perspektivene for å utforske relasjonen mellom politi og teknologi.

Som nevnt i kapittel 1 er teknologi et tema som er høyaktuelt både for politiet, og for de som studerer politiet. Temaet fremstår komplekst, og mange av de som forsker på politiet er enige om at det er et område der det er behov for mer kunnskap (Bowling et al., 2019, s. 158; Phelps & Simensen, 2019, s. 142). Lum et al. (2017, s. 137) hevder at det meste av forskningen som gjøres på teknologi i politiet fokuserer på hvor effektiv teknologien er, mens Paulsen (2019, s. 48) skriver at politiet kan innta ulike holdninger til ny teknologi, og at en balansert holdning er krevende fordi den forutsetter at man tar inn over seg ulike perspektiver og gjør avveininger mellom disse. I kapittel 5 viser jeg at begreper og perspektiver fra STS er nyttige verktøy for å utforske forutseende politiarbeid (Chan & Moses, 2019; Egbert & Leese, 2021; Kaufmann et al., 2019), og at denne teknologidrevne politistrategien er et godt eksempel på de komplekse relasjonene mellom teknologi, politi og samfunn. Som vist over påpeker både det sosialkonstruktivistiske perspektivet, store teknologiske systemer og ANT at teknologi er et fleksibelt og komplisert fenomen som er åpent for tolkning og påvirkning, og som også kan tillegges egen handlekraft. Teknologi er altså ikke bare et nøytralt verktøy som virker på samfunnet i forutsigbare mønstre. Å bruke perspektiver fra STS åpner dermed for en større diskusjon rundt politiet og teknologi. Ikke bare om teknologiens effekt på politiet, men også hvordan politiet former teknologien, og hvordan de påvirker hverandre.

Tidligere forskning

Denne studien gir ikke en overordnet oversikt eller sammenstilling av tidligere forskning som er gjort på teknologi i politiet, ei heller over alle studier som kombinerer perspektiver fra STS og politivitenskap. Det er ikke hensikten med studien. Studiens teoretiske utgangspunkt er at perspektivene fra STS er relevante for utforskingen av politivitenskapelige spørsmål, og det er flere før meg som har brukt et slikt utgangspunkt. Det finnes mye forskning innenfor politiet som omhandler teknologi, samtidig er det mange forskere som mener at det er behov for mer kunnskap om temaet (Ariel, 2019; Koper & Lum, 2019; Lum et al., 2017; Manning, 2008). Et eksempel på dette er hvordan *International Journal of Police Science & Management* i september 2023 kom med sin første spesialutgave som gir en gjennomgående innføring i diskusjonen rundt teknologi. I utgaven er det en rekke artikler som beskriver empiriske og

teoretiske studier av bruken av teknologi i politiets virksomhet og som kombinerer perspektiver fra studier av vitenskap, teknologi, innovasjon og kriminologi (Wienroth, 2023). Det finnes også eksempler på norske forskere som kombinerer STS og politivitenskapelige problemstillinger, blant dem er Kaufmann (2018; 2021) og Lundgaard (2021, 2023; 2022).

Oppsummering av kapittelet

I dette kapittelet har jeg gjort kort rede for tre teoretiske perspektiver på teknologiutvikling som er viktige innenfor teoritradisjonen STS. Sammen med politivitenskapelige spørsmål rundt innføring og effekt av ny teknologi, danner perspektivene oppgavens teoretiske ramme. De tre perspektivene sosialkonstruktivisme, store teknologiske systemer og aktør-nettverksteori både utfyller og kritiserer hverandre, men det de har til felles er at de ser på det teknologiske og det sosiale som sammenvevd og med gjensidig påvirkning. Disse perspektivene er sentrale videre i denne oppgaven fordi de åpner for å se på teknologi som noe annet enn en ferdig formet og forutsigbar faktor, men heller se på teknologi som en av mange likeverdige aktører i et nettverk som gjennom komplekse og gjensidige relasjoner påvirker, og blir påvirket av, mennesker og samfunn.

I det neste kapittelet vil jeg forklare hvordan jeg har basert meg på disse ideene i mine valg av forskningsmetoder, og hvordan jeg vil koble teknologi- og vitenskapsstudier sammen med politivitenskap for å utforske og utfordre forventninger til teknologiutvikling i politiet.

Kapittel 3 - Metoder og forskningskvalitet

Politivitenskap er en tverrfaglig forskningstradisjon som åpner for bruk av ulike forskningsmetoder og teoretiske tilnærminger (Larsson et al., 2014b, s. 20), og er ikke avgrenset til spesifikke metoder. I min utforming av prosjektet har jeg fulgt Bukve (2021, s. 96) sin oppfordring om å ikke la metode være det første valget i designet av prosjektet. Kombinasjonen av både metoder og teoretiske rammer jeg har valgt, er et resultat av problemstillingen og formålet med prosjektet, som har vært å utforske forholdet mellom teknologi og politiet.

Denne studien er bygd opp rundt to forskningsmetoder, den ene er en kvalitativ dokumentanalyse og den andre en variant av litteraturstudier som jeg har kalt en teoretisk utforskning. Begge tilnærmingene er knyttet til den teoretiske rammen jeg presenterte i forrige kapittel. I dette kapittelet vil jeg redegjøre hvorfor jeg har valgt metodene jeg har valgt og hvordan jeg har benyttet dem. Til slutt redegjør jeg for hvordan jeg har forsøkt å ivareta kravene til kvalitet i forskningen.

Det jeg har opplevd som mest interessant med masterstudiet ved Politihøgskolen har vært å lære mer om hvordan ulike samfunnsvitenskapelige teorier kan benyttes for å utforske og forstå mer om politiets rolle i samfunnet. Jeg har derfor fra tidlig i masterprosjektet hatt et ønske om å utforske nye samfunnsvitenskapelige teorier og benytte disse for finne ny kunnskap om politiet. Resultatet av dette har blitt en studie basert på en variant av teoriprøvende og teoriinformert casesentrert forskningsdesign som ligner på det Bukve (2021, s. 137) kaller «samsvarsdesign». Bukve (2021, s. 97) baserer sin typologi av forskningsdesign på et skille mellom casesentrert og variabelsentrert design. Et casesentrert design tar utgangspunkt i å se på samfunnsvitenskapelige fenomener i et holistisk perspektiv der fokus ligger på helheten og konteksten til et fenomen, mens variabelsentrert design tar sikte på å redusere fenomener til ulike komponenter, for så å utforske betydningen av flere eller enkelte av disse komponentene. Jeg har valgt å bruke et casesentrert design på min studie, der målet er å utforske relasjonen mellom teknologi, samfunn og politi i et helhetlig perspektiv. Jeg ønsker å utforske rapporten «Teknologiutviklingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet» (Klepper et al., 2021) i lys av teorier fra STS, der rapporten er delaktig og spiller en rolle i teknologiutviklingen i politiet samtidig som den representerer en beskrivelse av ulike sider av den samme prosessen. Studiens formål er dermed teoriprøvende, samtidig som det bygger på en teoriinformert analyse av rapporten. Bukve (2021, s. 139) skriver at

begge tilnærmingene går ut på å studere et fenomen i lys av teorier, og at både komplementære og konkurrerende teorier kan benyttes. I min studie ser jeg på de ulike teoretiske perspektivene på relasjonen mellom teknologi, samfunn og politi som komplementære og målet er slik Bukve (2021, s. 141) beskriver det, «å utvikle ein meir fullstending beskriving og forståing av fenomenet som ein set under lupa», nemlig forholdet mellom teknologi og politi.

I studien kombinerer jeg metoder fra ulike forskningstradisjoner. Studien er en mellomting mellom det Persson (2021, s. 21) vil kalle en litteraturstudie eller teoretisk oppgave, og en kvalitativ dokumentanalyse slik den er beskrevet av Asdal og Reinertsen. Som ydmyk masterstudent har det føltes både utfordrende og spennende å ikke forholde seg strengt til en forskningsmetode. Jeg støtter meg imidlertid til Skilbrei (2019, s. 73) som skriver at metodelitteraturen for samfunnsvitenskapelige studier av skriftlig materiale er mindre utviklet enn for andre metoder, og at forskere derfor ofte ser til fremgangsmåter fra andre tradisjoner. Jeg opplever også at jeg går i fotsporene til mange dyktige forskere. Asdal og Reinertsen er tydelige på at deres metode for dokumentanalyse er en kombinasjon av ulike fagtradisjoner (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 221), og selv grunnleggerne av STS var tydelige på at de gikk nye veier da de kombinerte sine ulike historiske, sosiologiske og filosofiske tilnærminger for å skape et nytt rammeverk for å studere teknologi og samfunn (Bijker et al., 1987, s. 4).

De to valgte metodene

Praksisorientert dokumentanalyse

For å lage meg et empirisk utgangspunkt for denne studien har jeg valgt å starte med det som kalles praksisorientert dokumentanalyse. Metoden er inspirert av STS, og min bruk av metoden er i stor grad basert på boken «Hvordan gjøre dokumentanalyse – En praksisorientert metode» av Asdal og Reinertsen (2020). I boken forklarer forfatterne hvordan metoden henter perspektiver fra både samfunnsfag og humaniora, og tar utgangspunkt i en såkalt dobbel materiell semiotikk (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 249). Med det mener de at metoden åpner for å studere dokumenter som både gjenstander og som tekst. Samtidig retter de oppmerksomhet mot hva et dokument gjør med temaene og tingene de omhandler, og hvordan de virker inn på tingene de beskriver. Metoden bygger på perspektivene i ANT, som også bruker perspektiver fra semiotikken (Asdal et al., 2001, s. 36). Som nevnt i kapittel 2 tar semiotikk utgangspunkt i at tegn og bokstaver først gir mening når de sees i sammenheng med andre tegn og bokstaver. På samme måte kan man analysere dokumenter ut fra den relasjon de

står i til andre aktører i nettverket. «Dokumenter er ting, som det arbeides på og med, og som kan bli satt i bevegelse og slik få innvirkning på andre ting og steder utenfor seg selv» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 19).

Teknologiutviklingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet (Klepper et al., 2021) er en rapport publisert av Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) i 2021. Jeg har brukt STS-inspirerte perspektiver for å gjøre en kvalitativ analyse av dokumentet, der jeg ser på rapporten som en del av teknologiutviklingen i politiet, ikke bare som en beskrivelse av det. Det gjør jeg ved å gjøre det Asdal og Reinertsen (2020, s. 172) kaller en dokumentetnografi. Dette kan gjøres på flere måter, som i varierende grad kombinerer studier av dokumenter med andre kilder. Hensikten er å studere hvordan dokumenter bidrar til å forme et praksisfelt. Varianten av dokumentetnografi jeg benytter kaller Asdal og Reinertsen (2020, s. 171) for feltarbeid i et dokument, og den skiller seg litt fra variantene feltarbeid med dokumenter og feltarbeid i arkiver. De to siste variantene kombinerer studier av dokumenter med andre metoder, henholdsvis feltstudier og arkivstudier. Varianten jeg har valgt handler om nærlesing av dokumentet, der man ser på dokumentet som et felt i seg selv. Her ser jeg på dokumentet som sentralt i seg selv, ikke som en kilde til noe annet, og jeg ser på hvordan det i praksis definerer relasjoner, aktører, sakskomplekser og handlingsalternativer.

Dette er en litt annen tilnærming enn tradisjonell kvalitativ studie av tekster. Ofte har slike studier handlet om fortolkning av innholdet, og hva dette kan si om eventuelle diskurser, forståelser og såkalte epistemer. Med epistemer menes bakenforliggende strukturer og tankemønstre som bidrar til å forme samfunnet. Dette perspektivet har vært sterkt inspirert av Michel Foucault (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 231). Selv om tidlige forfattere innenfor STS var opptatt av å distansere seg fra nettopp Foucault, skriver Asdal og Reinertsen (2020, s. 240) at deres metode også bygger på hans perspektiver, men de legger til grunn en litt annen lesning av han enn det som tradisjonelt har vært gjort. Dette gjør de ved å vise til en tolkning av Foucaults forståelse av begrepet diskurs som også omfatter praksiser, og ikke bare tekst og språk. Slik forankrer de metoden sin hos Foucault, men åpner for en mindre fortolkende tilnærming.

Likevel er diskurser et relevant begrep for denne studiens utforming. Johannessen et al. (2018, s. 58) beskriver diskurser som «kollektive forståelsesrammer», og eventuelle forventninger til teknologiutvikling som studien utforsker vil kunne knyttes til slike kollektive forståelsesrammer. Jeg kunne valgt diskursanalyse som metode i studien, og Johannessen et al. (2018, s. 69) forklarer at også diskursanalyse tar utgangspunkt i at dokumenter er aktive og

gjør noe i motsetning til at de ansees som passive. Når jeg likevel har valgt den mer praksisorientert metoden til Asdal og Reinertsen (2020), er det på grunn av koblingen mellom denne metoden, aktør-nettverksteori og dermed perspektiver på teknologi som bidrar til å belyse studiens problemstilling. Ved å distansere meg fra diskursbegrepet trenger jeg ikke vise til at det faktisk finnes en bakenforliggende forståelsesramme og jeg kan sette søkelys på det dokumenter gjør i lys av å være verktøy. Dette vil jeg forklare ytterligere i kapittel 4.

I denne studien åpner det praksisorienterte perspektivet for at jeg kan utforske dokumenter med søkelys på hva de gjør, hvordan de former og formidler saker. Hva dokumenter gjør kan utforskes både i lys av de kvalitative egenskapene i dokumentet, men også i lys av at dokumenter representerer en form for teknologi. Jeg ønsker å utforske hvordan politiet blir styrt, men også selv styrer og utøver makt gjennom teknologier og hvorfor relasjonen mellom politiet og teknologi derfor er så viktig å utforske. Et av Foucault sine hovedprosjekter var å studere «styringspraksiser» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 232); han ønsket å vise hvordan staten utøvde makt og styrte samfunnet på ulike måter. I sin praksisorienterte metode kombinerer Asdal og Reinertsen (2020, s. 233) Foucault og ANT for å vise hvordan samfunnet ikke bare styres gjennom strukturer, men også gjennom ulike teknologier, slik som for eksempel dokumenter.

I dette delkapittelet har jeg beskrevet og begrunnet mitt valg av praksisorientert dokumentanalyse som analysemetode, og vist hvordan denne metoden bygger på studiens teoretiske rammeverk. I neste delkapittel vil jeg vise hvordan jeg har jobbet med den teoretiske utforskningen som både har dannet grunnlaget for dette rammeverket og som har vært helt sentralt for studiens tema og utforming.

Teoretisk utforskning

I tillegg til dokumentanalysen består denne studien av det jeg har kalt en teoretisk utforskning. Det vil si at jeg har gitt mer plass til teori enn det som kanskje er vanlig i en studie basert på kvalitativ dokumentanalyse. Skilbrei (2019, s. 50) skriver at alle forskere jobber med både teori og empiri, men at styrkeforholdet mellom dem kan variere. Teori brukes for å diskutere hvordan man kan forstå og trekke konklusjoner på bakgrunn av det forskere observerer, hører eller leser. Teori har en sentral plass i denne studien, siden problemstillingen legger opp til å diskutere betydningen av ulike teoretiske perspektiver. Denne studiens design tar dermed utgangspunkt i Johannessen et al. (2018, s. 33) sin påstand om at «ingenting er så praktisk som en god teori» og at teorier er verktøy som kan brukes for å stille, besvare og begrunne

forskningsspørsmål, samt at det kan hjelpe oss å gjøre overraskende oppdagelser. Målet mitt med denne studien har vært å bruke samfunnsvitenskapelig teori til å beskrive og utforske relasjonen mellom politi og samfunn, og hvordan dette utspiller seg gjennom utvikling av ny teknologi.

Den teoretiske delen av oppgaven er inspirert av det Persson beskriver som en litteraturstudie eller teoretisk oppgave. Persson (2021, s. 20) skriver at det finnes et utall varianter av litteraturgjennomganger og at det finnes mange ulike måter å dele inn de ulike typene på. Den teoretiske utforskningen i studien baserer seg på litteratur jeg selv har funnet, systematisert og analysert. Selv om jeg har jobbet systematisk med litteraturen i denne oppgaven, vil den ikke falle inn under definisjonen av en såkalt «systematic review». Persson (2021, s. 21) påpeker at det er viktig å skille mellom de ulike begrepene, og at «systematic review» er en helt spesiell form for litteraturgjennomgang som følger egne regler. Felles for alle former for litteraturgjennomganger, mener imidlertid Persson (2021, s. 22) er at det er både en prosess og et produkt.

Persson skriver at en litteraturgjennomgang kan deles opp i seks ulike faser. Selv om denne studien ikke utelukkende er en litteraturgjennomgang, så mener jeg at fasene til Persson er svært beskrivende for forskningsprosessen min sett under ett. Disse fasene er spørre, søke, sortere, syntetisere, skrive og systematisere (Persson, 2021, s. 15). Imidlertid er det ikke slik at disse fasene nødvendigvis gjennomføres sekvensielt (Persson, 2021, s. 86). Slik har det heller ikke vært i arbeidet med denne studien. Etter å ha bestemt meg for tema, landet jeg fort på at jeg ville ta utgangspunkt i rapporten som heter *Teknologiutviklingens betydning for politi, PST og Den høyere påtalemyndighet* (Klepper et al., 2021). Da jeg begynte å lese rapporten ble det tidlig tydelig for meg at jeg trengte å tilegne meg kunnskap om nye teoretiske perspektiver for å kunne benytte rapporten som empirisk data. STS var en helt ny forskningstradisjon for meg, men gjennom diskusjon med min veileder, beskrivelsen av metoden for dokumentanalyse i boken til Asdal og Reinertsen (2020), og innledende utforsking av STS-litteratur ble det tydelig for meg at flere av de teoretiske perspektivene i STS var relevante for prosjektet mitt på flere måter. Ikke bare gav de verdifull bakgrunn for valg av analysemetode, men de ga også et begrepsapparat og forklaringsmodeller for det som var hovedinteressen med studiet mitt, nemlig å utforske relasjonen mellom teknologi og politiet. Det teoretiske rammeverket fra STS har dermed vært førende gjennom hele prosjektet mitt, og bidratt til å gjøre det mulig å utforske komplekse fenomener slik som teknologi og samfunn.

Jeg hadde ingen kjennskap til fagtradisjonen STS før jeg startet dette prosjektet og det har vært en tidkrevende og spennende utfordring å skaffe meg oversikt over fagtradisjonen, samtidig som litteraturen jeg fokuserte på skulle være relevant for en politivitenskapelig problemstilling og for oppgavens tema. Fasene med å spørre, søke og sortere som Persson (2021) henviser til pågikk dermed parallelt og har tatt mye tid. Resultatet ble at jeg tok utgangspunkt i introduksjonsbøkene til Skjølvold (2015) og Asdal et al. (2001) samtidig som jeg så til teorikapittelet i boken til Asdal og Reinertsen (2020). Herfra ble jeg ledet i retning av flere av de klassiske tekstene på feltet. Både Skjølvold (2015) og Asdal et al. (2001) har hentet mye fra Bijker et al. (1987) og denne boken ble dermed en forankring i feltet for meg. Bijker, et al. (1987) har bidrag fra mange av de mest kjente forfatterne innenfor STS, og ble dermed en inngangsport til de senere bidragene fra disse. Samtidig har det vært utfordrende for meg å utforske hvordan disse perspektivene fortsatt kan være gjeldende og relevante. Persson (2021, s. 55) poengterer også dette, når han sier at det er viktig å avveie bruken av klassiske tekster opp mot fronten av faget. At både Skjølvold (2015) sin introduksjonsbok, og Asdal og Reinertsen (2020) sin metode for dokumentanalyse er av nyere dato mener jeg er gode argumenter for at perspektivene jeg har fokusert på fortsatt er relevante. Samtidig viser arbeidene til blant annet Lundgaard (Lundgaard, 2021, 2023; Lundgaard et al., 2022), Kaufmann (2018) og Egbert og Leese (2021) at flere perspektiver fra den klassiske delen av STS er aktuelle som rammeverk for utforsking av politi og teknologi.

Den politivitenskapelige litteraturen jeg har brukt har jeg også funnet etter det som kan beskrives som snøballmetoden. Metoden beskriver ifølge Johannessen et al. (2010, s. 109) utvelgelse av informanter i intervjustudier eller deltagende observasjon, der en informant viser veien til den neste. I denne studien har jeg valgt å benytte metoden i litteraturstudier. Ericson og Haggertys (1997) bok om kunnskapspolitiet har vært helt sentral i studien, og etablerte et spor som det var naturlig å følge. Egbert og Leese (2021) sin bok *Criminal Futures* gir et sjeldent godt overblikk over temaet forutseende politiarbeid der det var mulig å se linjene tilbake til andre sentrale forskere slik som Janet Chan (Chan & Moses, 2019; Chan, 2001, 2003).

Samtidig som jeg har søkt og sortert litteratur slik Persson (2021) beskriver har jeg gjennom hele prosessen gått tilbake til spørrefasen for å revurdere om problemstillingen min fortsatt var relevant. Dette har vært en interessant prosess fordi min forståelse av begrepene i problemstillingen har utviklet seg og endret seg i løpet av forskningsprosessen. Resultatet av forskningsprosessen er at studien i sin ferdige form nok fremstår med en deduktiv struktur,

mens sannheten er at jeg i inngangen til prosjektet aldri hadde hørt om STS som forskningstradisjon og teoriene herfra var ikke førende for min opprinnelige interesse for temaet. Prosjektet har dermed vært preget av en abduktiv forskningsprosess slik Skilbrei (2019, s. 55) beskriver den som en strategi som veksler mellom teori og empiri, og dermed mellom induksjon og deduksjon. Gjennom hele prosessen har jeg vekslet mellom empiri og teori for å finne forklaringer på begreper og modeller som kan åpne for relevante diskusjoner med utgangspunkt i problemstillingen.

Oppbygningen av oppgaven gjør at jeg vil bruke de teoretiske perspektivene jeg har funnet i litteraturgjennomgangen fra STS i flere omganger. Kapittel 2 representerer syntetiseringen av STS-litteraturen jeg har funnet (Persson, 2021, s. 85) og dette danner det teoretiske rammeverket for både dokumentanalysen (kapittel 4) og diskusjonen knyttet til forutseende politiarbeid (kapittel 5).

Refleksjoner over den praktiske gjennomføringen

De to siste fasene til Persson (2021), skriving og systematisering, har også vært gjennomgående gjennom hele studien. Særlig har prosessen med å lære å skrive rapporteringstekst i stedet for forskningstekst vært krevende. Persson skriver at skillet mellom disse to formene for skriving er at forskningstekst handler om å utvikle tanker og forståelse, mens rapporteringstekst handler om å overbevise leseren om argumenter og at det en har å si er riktig (Persson, 2021, s. 115). En grunn til at dette har vært krevende har nok vært at det har vært krevende å formulere argumentene mine før jeg har sett oppgaven i en helhet. Samtidig har jeg vært utålmodig for å få på plass ferdig rapporteringstekst. Det er imidlertid en prosess som også har vært lærerik. Både skriving og systematisering har vært utfordrende i en hverdag der dette skal gjøres på fritiden ved siden av vanlig jobb. Med systematisering mener Persson (2021, s. 137) at de ulike delene av en litteraturgjennomgang gjøres etter en grundig vurdering av hva som skal gjøres og hvordan og hvorfor det skal gjøres, samt at valgene som tas i prosessen dokumenteres. Også denne fasen har pågått parallelt med de andre fasene, og jeg har gradvis blitt bedre på det. En utfordring med designet jeg har valgt for min studie er at jeg har valgt å kombinere både ulike metoder og teoretisk rammer. Jeg har valgt en kombinasjon av teoretisk oppgave og en empirisk dokumentanalyse, og jeg har valgt å utforske forskningstradisjonen STS i tillegg til det tverrfaglige forskningsfeltet politivitenskap. For meg har det bidratt til at det har vært utfordrende å skape systematikk i forskningsprosessen. Sett i ettertid vil jeg si at prosessen min har vært en stadig veksling mellom å analysere rapporten, formulere forskningsspørsmål, lese ny litteratur for å forstå de

ulike teoretiske perspektivene i STS, for deretter å se hvordan rapporten passer inn i de ulike perspektivene og revurdere forskningsspørsmålene. Parallelt har jeg forsøkt å ha et politivitenskapelig perspektiv på spørsmålene og forsøkt å finne relevante koblinger til kjent politivitenskapelig litteratur. Prosessen har blitt ytterligere komplisert ved at de gode arbeidsfasene stort sett har vært i helger og ferier. Jeg er en nysgjerrig anlagt person og har hatt lett for å bli dratt litt ut på «viddene» når jeg har funnet litteratur som jeg synes er spennende. Dette har både vært frustrerende, men også det mest spennende med hele prosjektet. Da har det vært viktig å bruke problemstillingen for å reflektere over og avgrense retningen på utforskningen min. Persson (2021, s. 144) skriver at refleksjon er å stille kritiske spørsmål til seg selv, og at dette er viktig i alle fasene av arbeidet med en litteraturgjennomgang. Her har jeg også fått uvurderlig hjelp av veilederen min som har stilt kritiske spørsmål underveis.

Heier og Knutsen (2021) skiller mellom strukturen og prosessen i en studie. Det er et begrepspar som er veldig beskrivende for hvordan jeg har arbeidet med denne studien. Likevel tok det tid før jeg forstod hvor stor forskjellen mellom disse egentlig er. Heier og Knutsen (2021, s. 159) beskriver hvordan strukturen beskriver formen på den innleverte oppgaven og hvordan de ulike elementene er organisert i en ferdige oppgave. Prosessen er det praktiske arbeidet der studien faktisk blir til. For min del har det vært krevende å klare å strukturere både teori, metoder og funn fra prosessen på en måte som er tilgjengelig for en leser. Samtidig har jeg lært at dette er noe av selve hensikten med en masteroppgave. Resultatet er at jeg har lært mye, både om meg selv og om faget.

I dette delkapittelet har jeg beskrevet og reflektert rundt hvordan jeg har gjennomført den teoretiske utforskningen som står sentralt i studien. I det neste delkapittelet vil jeg vise hvordan jeg har forsøkt å ivareta kravene til kvalitet i forskningen min.

Kvalitet i studien

I denne studien kombinerer jeg metoder og perspektiver fra ulike fagdisipliner. Dette er ikke uvanlig i politivitenskapen, men det kan føre med seg utfordringer knyttet til kvalitet og kritisk distanse i forskningen (Larsson et al., 2014b, s. 20). Dette krever refleksjon rundt hvilke momenter og faktorer som kan sikre at forskningen har god kvalitet. Johannesen et al. (2010, s. 229) påpeker at det er ulike muligheter for å vurdere kvalitet i kvalitative undersøkelser. En mulighet er å bruke de samme kriteriene som brukes for å vurdere kvantitative metoder, mens en annen er å bruke andre begreper som er mer særegne for

kvalitative metoder. Johannesen et al. (2010, s. 229) trekker frem fire begreper som viktige mål i kvalitative forskningsopplegg. Disse er pålitelighet, troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet.

Pålitelighet, troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet

Johannesen et al. (2010, s. 230) skriver at for å styrke påliteligheten i kvalitative undersøkelser er det viktig å gi leseren en inngående beskrivelse av konteksten for undersøkelsen og en åpen og detaljert beskrivelse av forskningsprosessen. I dette ligger også å klargjøre forskerens posisjon. Samfunnsforskningens behov for innsyn i et felt fører med seg et dilemma. Dilemmaet er tydelig; er man for nært knyttet til feltet risikerer man å miste nødvendig objektivitet i forskningen. Hvis man derimot prioriterer distanse og objektivitet risikerer man å ikke få den nødvendige tilgangen til feltet som sikrer forskningens relevans (Rachlew, 2010). Rachlew påpeker i imidlertid at for forskere som er ansatt i feltet de skal forske på, slik som politifolk som forsker på politiet, så er ofte ikke utfordringen å få tilstrekkelige tilgang til feltet. Utfordringen er tvert imot å klare å få nok distanse til å oppnå objektivitet (Rachlew, 2010, s. 130).

I mitt forskningsprosjekt har jeg ikke basert meg på å innhente data som forutsetter noen form for ekstra tilgang til politifeltet. Alt jeg bruker av data og litteratur ligger åpent tilgjengelig, og jeg benytter også et teoretisk rammeverk som tradisjonelt ikke har viet politiet spesielt stor oppmerksomhet. Min tilhørighet til politiet utfordrer ikke i utgangspunktet påliteligheten i perspektivene fra STS. Samtidig har jeg reflektert en del rundt min posisjon i politiets kultur. I rapporten jeg analyserer, *Teknologiutviklingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet* (Klepper et al., 2021, s. 42) trekkes politiets kultur frem som et hinder for teknologisk utvikling. Min interesse for rapporten kan dermed leses som et ønske om å forsvare kulturen jeg representerer.

For å håndtere denne utfordringen har jeg tatt andre grep som også kan beskrives gjennom Johannesen (2010) sine begrep om kvalitet. Min studie har en relativt omfattende teoridel og litteraturgjennomgang. Dette er et grep jeg har tatt for å sikre at mine funn og vurderinger har støtte i tidligere forskning, og ikke bare er min subjektive oppfatning. Dette kan sees på som en form for metodetriangulering (Johannesen et al., 2010, s. 230) der jeg benytter litteraturstudier i større grad enn vanlig for å validere funnene jeg gjør i den kvalitative analysen. Dette kan også sees på som en måte å styrke bekreftbarheten på. Den teoretiske rammen jeg har valgt bidrar etter mitt syn også til å styrke overførbarheten i studien. Gjennom

STS viser jeg at perspektivene som er relevante for politiet også gjelder andre samfunnsområder, og at min diskusjon av rapportens perspektiver også kan overføres til andre felt.

Oppsummering av kapitlet

I dette kapitlet har jeg presentert de ulike metodene jeg har benyttet i prosjektet. Jeg har vist at valget av STS som teoretiske ramme og metoden jeg benytter for dokumentanalyse (Asdal & Reinertsen, 2020) henger tett sammen, og at det har relevans for oppgavens tema. I tillegg har jeg beskrevet hvordan den teoretiske utforskningen er basert på Persson (2021) sine faser og jeg har vist hvordan jeg har benyttet de ulike fasene. Til slutt har jeg forklart hvilke grep jeg har tatt for å sikre studiens forskningskvalitet.

Kapittel 4 – Hva gjør en rapport?

Dette kapitlet inneholder en kvalitativ dokumentanalyse av *Teknologiutviklingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet* (Klepper et al., 2021), heretter omtalt som rapporten. Analysen skal svare på den første av to underproblemstillinger i studien og denne er:

Hvilke forventninger til teknologi formidles i rapporten?

For å svare på denne underproblemstillingen vil jeg vise hvordan rapporten forholder seg til de teoretiske perspektivene fra STS som jeg presenterte i kapittel 2, og jeg vil vise hvordan rapporten aktivt bidrar til å forme og formidle forventninger til teknologiutvikling. Dette er i tråd med begrepene og metodene i STS der både mennesker og ikke-menneskelige aktører har handlekraft og kan påvirke relasjonene rundt seg (Skjølsvold, 2015).

Dokumentanalysen som følger, er resultatet av en nærlesing av rapporten. Jeg har utforsket både hva den formidler, og hvordan den formidler det. Resultatet er en omfattende analyse som følger to hovedspor. Det ene er å fokusere på teksten i rapporten, det andre er å fokusere på saken rapporten formidler. Dette er analytiske grep fra Asdal og Reinertsen (2020) som jeg vil forklare mer utdypende senere i kapitlet. I begge disse sporene utforsker jeg hvordan rapporten formidler forventninger til hvordan teknologi kan bidra til å utvikle politi- og påtaletjenestene for fremtiden. Prosessen har vært litt som å lese rapporten med forstørrelsesglass. Ting som kan se store ut i mitt perspektiv er kanskje egentlig små i den store sammenhengen i dokumentet. Samtidig er et dokument satt sammen av mange slike små detaljer, og derfor er de viktige. I analysen vil jeg også henviser til teorier og perspektiver fra STS. Det er for å forklare hvilket forstørrelsesglass jeg bruker når jeg leter.

I starten av kapitlet vil jeg forklare begrunnelsen for valg av kilde, og kort beskrive metoden jeg har benyttet. Det teoretiske rammeverket for oppgaven, teknologi- og vitenskapsstudier, er beskrevet i kapittel 2 og jeg vil i dette kapitlet gi en nærmere beskrivelse av rammeverket for denne spesifikke dokumentanalysen, som bygger på de samme teoriene. Jeg bruker Asdal og Reinertsens rammeverk, som overordnet handler om at dokumenter er redskaper som former politiske saksforløp og resultater, og at de dermed kan analyseres som både ord og ting (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 234). I analysen har jeg brukt to analytiske grep som er hentet fra Asdal og Reinertsen (2020) og analytiske spørsmål som er utledet fra de teoretiske perspektivene i kapittel 2. Dette vil jeg utdype nærmere i de neste avsnittene. Jeg vil deretter

presentere funn og analyser. Til slutt i dette kapittelet er det et underkapittel som oppsummerer funnene mine og hvilke funn jeg vil diskutere ytterligere i kapittel 5.

Valg av rapporten som kilde

Rapporten jeg har valgt å analysere er utgitt av Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) og gir en beskrivelse av teknologiutvikling i politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet, samtidig som den kommer med råd for veien videre. Grunnen til at jeg har valgt denne rapporten som empirisk kilde er flere. Rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet (Klepper et al., 2021, s. 9) og skal, ifølge sammendraget, bidra inn i kunnskapsgrunnlaget som skal ligge til grunn for en nasjonal plan for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet (Klepper et al., 2021, s. 3). Det betyr at den ikke bare er en beskrivelse av teknologiutviklingen i politi- og påtaletjenestene, men at den også har en rådgivende rolle for hvordan utviklingen kan bli i fremtiden. Dette gjør at rapporten er spennende å analysere som en aktør i styringen og utviklingen av politi- og påtaletjenestene, og den passer godt til Asdal og Reinertsen's praksisorienterte perspektiv. De skriver at «dokumenter er ett av politikkenes kjerneredskaper» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 234). Gjennom et praksisorientert perspektiv på dokumenter, kan dermed en studie av rapporten benyttes til å kaste lys over deler av de prosessene som styrer og utvikler norsk politi.

Analytisk metode

At rapporten selv er en aktør i teknologiutviklingen åpner også muligheten for å se på rapporten som en case og benytte analysemetodikk fra casestudier. Denne oppgaven er inspirert av slik metodikk, selv om jeg i hovedsak baserer meg på metoden for praksisorientert dokumentanalyse (Asdal & Reinertsen, 2020). Jeg finner mange likheter mellom en casestudie og en praksisorientert dokumentanalyse. Særlig henger dette sammen med at begge metodene handler om å samle inn så mye informasjon som mulig, om et avgrenset fenomen (Johannessen et al., 2010, s. 86). I metoden til Asdal og Reinertsen (2020, s. 21) gjøres dette ved å kombinere ulike kvalitative metoder, nemlig nærlesning av tekst og studier av praksiser.

Å gjøre en kvalitativ analyse av et dokument handler om å beskrive egenskapene ved dokumentet. Johannessen et al. (2018, s. 21) beskriver kvalitative egenskaper så enkelt som at det er egenskaper som beskrives best med ord, i motsetning til kvantitative egenskaper som beskrives best med tall. «Analyse» beskrives som «en spørsmålsdrevet prosess, der man leter i data etter svar på spørsmål» (Johannessen et al., 2018, s. 22). Spørsmålene jeg benytter i

analysen er utledet fra oppgavens problemstilling og de teoretiske perspektivene som jeg presenterte i kapittel 2.

Min analyse er inspirert av det Johannessen et al. (2010, s. 207) beskriver som analyse basert på teoretiske antagelser. De skriver at dette er den vanligste formen for analyse av casestudier og at den går ut på at analyseprosessen styres av de teoretiske antakelsene forskeren har hatt i begynnelsen av prosjektet. Mine teoretiske antakelser har jeg beskrevet i kapittel 2, og jeg har vist at det finnes ulike teoretiske perspektiver på relasjonen mellom teknologi og samfunn. I analysen av dokumentet jeg har valgt, har jeg antatt at jeg vil finne spor av ulike beskrivelser av forventninger til teknologiutviklingen i politiet. Disse beskrivelsen har jeg deretter sammenlignet med perspektivene fra STS som jeg har presentert i kapittel 2.

Heier og Knutsen (2021, s. 64) skriver at teori ikke gir presise svar på en problemstilling, men kan bidra til å peke ut en retning svaret kan ligge i. Analyse handler altså om noe annet enn å sammenligne teori med empiri, men å se empirien i lys av teoriene studien baserer seg på. Lund (2014, s. 230) understreker poenget til Heier og skriver at bruk av teoretiske perspektiver i casestudier ikke nødvendigvis handler om å finne de samme konklusjonene som kjente teoretikere, men om å benytte de samme spørsmålene. Studien benytter derfor spørsmål utledet fra de teoretiske perspektivene presentert i kapittel 2 og analyserer rapporten i lys av disse spørsmålene.

Tekst og sak som analytiske grep

I tillegg til de analytiske spørsmålene, vil jeg også benytte to ulike analytiske grep, en analytisk metode beskrevet av Asdal og Reinertsen (2020, s. 17). Grepene handler om å stille spørsmålene til dokumentet på ulike måter. Disse grepene er å se på dokumentet som tekst, og som sak. De overlapper hverandre noe, men fokuserer også på ulike egenskaper ved dokumentet. Dokumentetnografi handler ikke om å gi et resyme eller sammenfatte det som står i dokumentet, men å lete etter grepene dokumentet selv bruker for å etablere saker og representasjoner av natur- eller samfunnsfenomener (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 172). Det handler altså ikke bare om å beskrive hva dokumentet formidler, men også hvordan det formidler det. Studiens utgangspunkt er at det er forskjell på hva som står i teksten i et dokument og hva dokumentet formidler.

Ved å analysere rapporten med søkelys på tekst, utforskes de tekstlige elementene slik som sjanger, avsender/mottaker, struktur, og argumentasjon. Ved å fokusere på rapporten som sak fokuserer analysen mer på innholdet i rapporten, og hvordan den etablerer og skaper kontekst

til saken den omhandler. Jeg har brukt de to ulike grepene til å fokusere på hvilken historie rapporten forteller, og hvordan den gjør det. Grunnen til at begge deler er relevant, er at kombinasjonen av disse grepene kan brukes til å si noe om egenskapene ved teknologi. Dette er også omhandlet i analysen, der jeg løfter frem perspektivet om at tekst og dokumenter også er en form for teknologi. Dette perspektivet er sentralt i STS-tradisjonen og illustreres gjennom analysen. Asdal og Reinertsen (2020, s. 14) har totalt seks ulike analytiske grep i sin metode, og jeg har bare valgt to av dem, mens jeg kort beskriver et tredje, nemlig at dokumenter også kan analyseres som teknologi. Grunnen til at jeg ikke bruker de andre, dokumentsteder, dokumentarbeid og dokumentbevegelser er at disse i større grad kombinerer nærlesing av dokumenter med andre metoder, og at de kanskje er bedre egnet for flere dokumenter. I min studie, der jeg baserer meg på nærlesing av ett dokument, er det grepet som ser på dokumenter som tekst og sak som er best egnet.

Avgrensninger – Forstørrelsesglasset fanger ikke alt

I denne analysen er det ikke et mål å avdekke eller tolke hva forfatterne av rapporten egentlig mente da de skrev den, eller å avdekke en underliggende mening bak rapporten. Dette følger av metoden jeg har valgt. Asdal og Reinertsen er tydelige på at deres metode står i kontrast til mer fortolkende og heuristiske metoder som fokuserer på å avdekke underliggende mening (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 245). De baserer sin metode på aktør-nettverksteori og retter oppmerksomheten mot hva rapporten *gjør*. Rapporten, på lik linje med andre former for teknologi, har handlekraft i seg selv, og frigjør seg fra forfatternes hensikt når den leses og tolkes av leseren. Denne handlekraften, eller «agency» som det kan kalles på engelsk, er sentral i ANT og bygger på prinsippet om at alle aktører i et nettverk gjensidig påvirker hverandre. Handlekraften finnes uavhengig av om aktøren er menneskelig eller ikke (Callon, 1986; Latour, 2005; Law, 1989; Skjølsvold, 2015). Rapporten er et verktøy for forfatterne til å få fram sitt budskap, samtidig som det i sin egen materialitet skiller lag med de som har skrevet den. Den ferdige rapporten lever sitt eget liv og påvirker leseren og bidrar til å forme saken den omhandler ved hjelp av sine egenskaper. På den måten skaper og formidler rapporten forventninger til teknologi uavhengig av forfatternes bakenforliggende meninger. Fokuset i denne analysen vil derfor være på hva som kan leses og observeres fra dokumentet, ikke på hva forfatterne kan ha ment da de skrev den.

Introduksjon av rapporten

Den kvalitative analysen av rapporten starter med en kort beskrivelse av dokumentet. Hensikten med dette er å gjøre referansene i resten av analysen lettere, og for å underbygge funnene som presenteres senere i kapittelet.

Format

Teknologiutviklingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet (Klepper et al., 2021) er en skriftlig publikasjon som teller 128 sider inkludert forside. Den er publisert digitalt på nettsidene til Forsvarets Forskningsinstitutt og er datert 16.12.2021. Rapporten består av sammendrag, ni kapitler, referanser og vedlegg.

Rapporten kan sees i sammenheng med en annen rapport fra FFI, *Samfunnsutviklingen mot 2030 – utfordringer for politiet, PST og påtalemyndigheten* (Sellevåg et al., 2021). Det refereres til rapporten fra Sellevåg et al. flere steder i Klepper et al.. *Teknologiutviklingens betydning for politiet. PST og Den høyere påtalemyndighet* (Klepper et al., 2021) fremstår som en oppfølging og utdypning av *Samfunnsutviklingen mot 2030 – Utfordringer for politiet, PST og påtalemyndigheten* (Sellevåg et al., 2021).

Rapporten er basert på «dybdeintervjuer med fagpersoner, innspill og diskusjoner med departementets faggruppe, erfaringsutveksling internasjonalt og studier av relevant litteratur, i tillegg til å spille på forfatterens eksisterende spesialkompetanse» (Klepper et al., 2021, s. 3).

Utgiver og forfattere

Forsvarets Forskningsinstitutt er et statlig forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet. På sin hjemmeside skriver FFI at de er «forsvarssektorens egen forskningsinstitusjon. Med høyteknologisk kompetanse og militær og politisk innsikt bidrar vi til Forsvarets operative evne, til Forsvarets langtidsplanlegging så vel som til norsk forsvarsindustri konkurransekraft» (FFI, 2023).

Rapporten er skrevet av syv forfattere (Klepper et al., 2021). Disse er seniorforsker ved FFI Karina Barnholt Klepper, forsker ved FFI Bjørn Møller Greve, seksjonssjef i POD Steffen Ousdal, professor ved PHS Jens Erik Paulsen, forsker ved FFI Mats Rjaanes, forsker ved FFI Martin Strand og innovasjonsrådgiver ved FFI Line Thorsberg. Det gis i rapporten ikke noen videre presentasjon av bakgrunnen til forfatterne, og det er ikke knyttet forfatternavn til de ulike kapitlene. Det er derfor ikke mulig å lese ut fra rapporten hvem som har bidratt med hva.

Oppbygning og innhold

Under følger en kort beskrivelse av rapportens oppbygning og de ulike kapitlene (Klepper et al., 2021). Relevante temaer i de ulike kapitlene vil bli diskutert i de senere avsnittene. Alle referanser til rapporten henviser til Klepper et al. (2021).

Kapittel 1 er en innledning der det redegjøres for bakgrunnen og oppbygningen av rapporten, her presenteres en rekke ulike aktører som jeg vil komme tilbake til senere i analysen.

I kapittel 2 presenteres åtte oppsummerende råd som er «kjernen av studien og utgjør hovedfunnene i rapporten» (Klepper et al., 2021, s. 12). De åtte rådene handler om hvordan politi- og påtaletjenestene kan bli teknologiklare og er viktige i det rapporten omtaler som en «teknologisk transformasjon» (Klepper et al., 2021, s. 13). Blant rådene er å styrke departementets satsning på innovasjonsstyring med vekt på teknologi, etablere en tilpasningsdyktig digital grunnmur som basis for alle deler av politi- og påtaletjenestene, og sikre at teknologiutviklingen i politi- og påtaletjenestene skjer på en måte som ivaretar tillit og har legitimitet i befolkningen (Klepper et al., 2021, s. 12). Kapitlet referer til kapittel 8 for ytterligere beskrivelser av rådene og argumentasjonen bak. Både kapittel 2 og 8 i rapporten vil være sentrale i analysen som følger i de neste delkapitlene.

I kapittel 3 er det en statusrapport på digitalisering i politi- og påtaletjenestene. Her henvises det til strategier, dokumenter og rapporter som beskriver digitaliseringsarbeidet i politiet, blant disse er *Politianalysen* (NOU 2013:9), *Strategi for fremtidig IKT-funksjon i politiet 2018* (Politidirektoratet, 2018), *Politimeldingen* (Meld. St. 29(2019-2020)), *Påtaleanalysen* (NOU 2017:5) og *Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT* (Riksrevisjonen, 2021).

I kapittel 4 gis det en redegjørelse av utvalgte teknologiske trender og teknologier som forfatterne mener er av spesiell relevans for politiet. Blant disse er f.eks kunstig intelligens og stordata. Rapporten henviser også til disruptiv teknologi, et begrep som ifølge rapporten beskriver teknologi eller innovasjon som «forstyrrer et eksisterende marked ved å gjøre eksisterende forretningsmodell irrelevant» (Klepper et al., 2021, s. 94).

Kapittel 5 heter «Fremtidens kompetansekrav». Her kobles teknologiutvikling og tilhørende behov for kompetanse til politiets arbeidsoppgaver med fokus på tre sentrale strategier i politiet, nemlig etterretningsdoktrinen, etterforskningsløftet og forebygging som primærstrategi. Det er også et underkapittel som heter «Kontroll og teknologi – nærhet og

distanse». Her drøftes dilemmaer knyttet til utvikling av teknologi og kompetanse i politiet. Kapittel 5 i rapporten har flere temaer som jeg vil komme tilbake til i analysen og i denne studiens kapittel 5.

Kapittel 6 omhandler sikkerhetsaspekter ved digital transformasjon og fokuserer på flere utfordringer ved sammenkobling av informasjonssystemer.

Kapittel 7 heter «Forskning, utvikling og innovasjon i politi- og påtaletjenestene». Kapitlet handler innledningsvis om definisjoner av innovasjon i politiet, forskning og utvikling (FoU), ulike modeller for dette og erfaringer fra innovasjonsprosesser i politiet i andre land. Deretter er det en del der det diskuteres ulike barrierer for innovasjon i politiet og påtalemyndighetene. Her refereres det flere ganger til intervjuer av representanter fra de ulike fagmiljøene rapporten omhandler. Et sentralt punkt som diskuteres i kapitlet er hvordan kulturen i politiet påvirker mulighetene for innovasjon.

Kapittel 8, «Effekter av teknologisk transformasjon», presenterer begrepet teknologisk transformasjon, og det henvises til de øvrige kapitlene for å vise hva det vil innebære for politiet å gå gjennom en transformasjon. Mot slutten beskrives tre alternative veier videre for politiet, med et nullalternativ med videreføring av nåværende modus operandi, et semi-teknologisk alternativ og en full teknologisk transformasjon.

I konklusjonen i kapittel 9 oppsummeres rapporten. Her konkluderes det med at politiet og påtalemyndighetene må gjennomgå en full teknologisk transformasjon for å holde tritt med endringer i samfunnet, og oppnå lavere samfunnsøkonomiske kostnader.

Etter dette følger referanser og flere vedlegg med blant annet en redegjørelse for metode og en tilleggsrapport fra forskeren Deepth Chana ved Imperial College, som ser på fremtidens politi i møte med disruptive teknologier (Chana, 2021). I tillegg er det en redegjørelse for noen av de sentrale begrepene som er brukt i rapporten.

Hva gjør rapporten som tekst?

Det første grepet i analysen er å gjøre en nærlesning av rapporten og fokusere på rapporten som tekst.

Hvordan oppleves rapporten?

I et praksisorientert perspektiv er det en kvalitativ egenskap ved dokumentet hva det gjør med leseren. Asdal og Reinertsen (2020, s. 182) skriver at opplevelsen av et dokument kan være

nyttig å tematisere, og at det kan gi en inngang til å analysere egenskaper ved dokumentet. Hvis et dokument oppleves som krevende å jobbe med, så kan det være relevant å undersøke analytisk hva som skaper denne opplevelsen.

Jeg har opplevd rapporten som uoversiktlig. Dette er min oppfattelse av teksten og kan være et resultat av både følelser og forforståelse på min side. Jeg har ingen teknologisk utdanning, samtidig som jeg kjenner hverdagen i politiarbeidet godt fra over 10 år i etaten. Det gjør at jeg har mange egne erfaringer knyttet til det rapporten omhandler. Dette utgangspunktet bidrar til å forme min opplevelse og fortolkning, men min opplevelse av selve teksten kan også knyttes til egenskaper ved teksten. Asdal og Reinertsen (2020, s. 182) påpeker at opplevelsen av en tekst vil påvirkes av hva slags forventninger vi som lesere har til teksten, og i hvilken grad den lever opp til disse forventningene. Forventninger til en tekst kan skapes av blant annet sjanger og hvem som har skrevet den. I de følgende avsnittene beskrives hvordan ulike tekstlige egenskaper ved rapporten kan bidra til at den oppleves uoversiktlig, og kanskje ikke møter leserens forventninger.

Hva slags sjanger er rapporten?

Et nyttig spørsmål å stille til rapporten er hva slags sjanger den tilhører. Asdal og Reinertsen siterer Carolyn Miller og skriver at «sjanger er en sosial handling» (Miller, 1984, referert i Asdal & Reinertsen, 2020, s. 84). En sjanger kan skape en forventning til hvordan vi opplever teksten og stiller krav til sjangertrekk. Hvis disse ikke blir oppfylt kan leseren oppleve teksten som et sjangerbrudd. Sjanger plasserer en tekst inn i en sammenheng som er større enn teksten i seg selv.

Rapporten beskriver seg selv som en rapport som skal være del av et «forskningsbasert kunnskapsgrunnlag for Justis- og beredskapsdepartementet» (Klepper et al., 2021, s. 9). I rapportens sammendrag omtales den som en studie og det gis en kort innføring i hvilke metoder som er benyttet (Klepper et al., 2021, s. 3). Videre er det både akademikere og fagpersoner blant forfatterne, slik jeg har nevnt i tidligere avsnitt. På FFI sine hjemmesider kommer det frem at FFI skiller mellom rapporter og vitenskapelige artikler, og at «FFI-rapporter og eksterntnotater er dokumentasjon av utredninger vi har gjort, sluttrapporter for prosjekter, rapportering av FoU-resultater og andre arbeider» (Forsvarets Forskningsinstitutt, 2024a).

Det er ikke lett å plassere rapporten i en konkret sjanger. Den presenteres som forskningsbasert, men det kommer ikke frem at den er publisert i noen kanal omhandlet i

kanalregisteret (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2024). Rapporten følger heller ikke IMRAD-strukturen som tradisjonelt har vært førende for vitenskapelige artikler (Steensen, 2015). Den ligner en form for ekspertutredning, men er ikke en NOU (Norsk Offentlig Utredning), som er en definert sjanger (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 121).

At rapporten ikke tilhører noen tydelig sjanger, og heller ikke forklarer dette for leseren kan gjøre det vanskelig å ha forventninger til den.

Avsender og mottaker

For å forstå hvordan et dokument kan bli brukt er det nyttig å se på hvem som er avsender og mottaker (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 85). Dette kan også være med å skape forventninger til teksten, siden avsender og mottaker kan si noe om hva som er hensikten med teksten. I mangel av en tydelig sjanger, slik jeg har vist over, vil leserens kjennskap til avsender og mottaker kunne få enda større innvirkning på forventningen til teksten.

Som nevnt i underkapittelet om beskrivelse av rapporten, så er den skrevet av syv ulike forfattere og utgitt av Forsvarets Forskningsinstitutt (Klepper et al., 2021, s. 1). Mottakere av rapporten står beskrevet som «beslutningstagere på overordnet strategisk nivå» (Klepper et al., 2021, s. 9). FFI er kort beskrevet tidligere i dette kapitlet. Med forfattere fra FFI kan rapporten derfor skape forventninger om at den holder et høyt faglig nivå. Samtidig skal den inngå i en styringsprosess for Justis- og Beredskapsdepartementet og det skaper forventninger om at rapportens anbefalinger er godt utredet og begrunnet.

I dette tilfellet er både avsender og mottaker beskrevet som institusjoner det er naturlig at leseren har tillit til. Dette kan bidra til å gi teksten autoritet i sin argumentasjon og innhold.

Rapportens struktur

Asdal og Reinertsen (2020, s. 87) skriver at strukturen i en tekst bidrar til hvordan saken den omhandler blir presentert, og at den aktivt former hvordan en tekst kan forstås. Rapporten omhandler et komplekst tema, og strukturen bidrar dermed til å fremheve det forfatterne mener er viktig, samt å forenkle og tilgjengeliggjøre innholdet. På samme måte som noe trekkes frem, vil det også være noe som ikke fremheves, og som dermed blir mindre synlig i teksten. Rapporten velger i kapittel 2 å presentere åtte råd for hvordan politi- og påtalemyndighetene skal bli omstillingsklare. Dette er et tydelig strukturelt grep, og det står i kapitlet at disse er «kjernen i studien og hovedfunnene i rapporten» (Klepper et al., 2021, s. 12). Disse rådene plasseres langt frem i rapporten og får mye oppmerksomhet.

Innholdsfortegnelsen (Klepper et al., 2021, s. 5) viser at de ulike kapitlene har ulik struktur. I tillegg omhandler de ganske ulike temaer slik beskrivelsen av rapporten tidligere i analysen viser. De ulike kapitlene har et innledningsavsnitt, men de har ikke noe oppsummerende avsnitt som viser hvilke momenter fra kapitlet som er relevante for rapportens konklusjon. Dette bidrar til at sammenhengen mellom de ulike kapitlene og konklusjonen blir lite synlig og rapportens struktur kan oppleves fragmentert.

Metodene som er brukt for å utarbeide rapporten beskrives i rapportens «Vedlegg B» i et avsnitt kalt «Metodisk tilnærming» (Klepper et al., 2021, s. 97). De presenteres dermed utenfor selve rapporten, og leseren må selv bla i vedleggene for å finne metodebeskrivelsene. Her beskrives hvordan det er benyttet dokumentanalyse, kvalitative semistrukturerte intervjuer og faggruppemøter for å utarbeide rapporten. De ulike metodene har til en viss grad overlappet hverandre ved at dokumentanalysen har blitt kombinert med innspill fra Justis- og beredskapsdepartementet faggruppe og inviterte foredragsholdere (Klepper et al., 2021, s. 97). I tillegg har noen av medlemmene i faggruppen bidratt gjennom semistrukturerte intervjuer. Også andre utvalgte fagpersoner fra politi- og påtaletjenestene har blitt intervjuet. Det er ikke vedlagt noen intervjuguide, selv om det er beskrevet at dette til en viss grad er benyttet (Klepper et al., 2021, s. 98). I tillegg beskriver rapporten i avsnittet om metoder at rapporten også bygger på en forelesning og tilhørende rapport skrevet av Deeph Chana (Chana, 2021; Klepper et al., 2021, s. 97). Rapporten er vedlagt i sin helhet i Vedlegg E, men er bare henvist til i to fotnoter i rapportens brødtekst (Klepper et al., 2021, s. 20, 43).

Denne analysen er ingen vurdering av metodene rapportens forfattere har benyttet i forskningen. Fokuset for dette avsnittet er hvordan rapportens tekst og struktur bidrar til å forme leserens oppfattelse av rapporten og dens innhold, og hvordan strukturen og oppbygningen kan oppfattes. Rapportens metodebeskrivelse gjør at det kan være vanskelig for leseren å forstå hvordan rapporten har blitt til, og hvordan den har kommet frem til sine konklusjoner. At rapportens struktur og metode oppfattes fragmentert og uklar kan dermed bryte med forventningene leserne har til teksten basert på avsender, mottaker og rapportens hensikt.

Argumentasjon og fortellerstruktur

Hvordan en tekst struktureres er ikke bare et teknisk spørsmål (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 88). Det handler også om hvordan argumentasjon bygges opp, og om hvordan teksten «forteller sin historie». Selv om historiefortelling er noe vi vanligvis forbinder med

skjønnlitteratur, sier Asdal og Reinertsen (2020, s. 88) at dette analytiske perspektivet også gjelder for andre typer dokumenter.

Rapportens argumentasjon bygger i stor grad på en fortelling som gjentas gjennom teksten. Fortellingen etableres allerede i innledningen der det beskrives hvordan de kriminelle benytter seg av ny teknologi, og dermed tvinger politiet til å utnytte ny teknologi bedre. Samtidig vil fremtidens budsjettsituasjon kreve at politiet må utvikle nye og mer kostnadseffektive måter å jobbe på. Hvis politi- og påtaletjenestene ikke klarer å håndtere disse to utfordringene risikerer de å miste tilliten i befolkningen (Klepper et al., 2021, s. 9). Fortellingen gjentas i rapportens konklusjon, der det argumenteres for at løsningen på disse utfordringene er at politi- og påtaletjenestene gjennomgår en såkalt «teknologisk transformasjon» (Klepper et al., 2021, s. 88). En teknologisk transformasjon beskrives i rapporten som «en helhetlig transformasjon av en organisasjon og organisasjonens oppgaveutførelse der teknologi blir en integrert del i alle ledd for å kunne oppnå maksimal effekt» (Klepper et al., 2021, s. 96). Ytterligere argumenter for en teknologisk transformasjon presenteres i kapittel 8, og her skisseres også tre alternative veier videre, med et «nullalternativ», «et semi-teknologisk alternativ» og en «full teknologisk transformasjon» (Klepper et al., 2021, s. 86). I nullalternativet og det semi-teknologiske alternativet argumenterer rapporten for at disse ikke vil løse politiets utfordringer. Dermed lukker rapporten sin egen diskusjon og det er bare alternativet med full teknologisk transformasjon som blir stående som et reelt alternativ. I rapportens konklusjon (Klepper et al., 2021, s. 88) trekkes det ikke frem utfordringer eller mulige negative effekter av teknologisk transformasjon. Det fokuseres på mulighetene transformasjonen kan gi og at reduksjon av manuelt arbeid kan gi klare effektiviseringsgevinster (Klepper et al., 2021, s. 88).

Dette viser hvordan rapporten gjennom sin argumentasjon og fortellerstruktur bidrar til å formidle forventninger til teknologiutviklingen i politiet. Rapporten formidler forventninger om at en teknologisk transformasjon vil kunne løse politi- og påtaletjenestenes utfordringer i fremtiden, og at tilliten til tjenestene avhenger av denne transformasjonen. Rapportens fortelling vil jeg komme tilbake til i neste underkapittel der jeg analyserer hvordan den bidrar til disse forventningene gjennom å forme saken som omhandles.

Selv om det er flere referanser til vitenskapelige publikasjoner og bøker i litteraturoversikten (Klepper et al., 2021, s. 89), blir ikke leseren introdusert til noen teoretisk ramme, og det er uklart hvilken vitenskapelig tradisjon rapporten tar utgangspunkt i. Dette gjør at det teoretiske grunnlaget for rapportens argumentasjon blir lite tilgjengelig for leseren.

Rapportens argumentasjon og fortellerstruktur kan sies å bygge opp under opplevelsen av rapportens struktur og metodiske tilnærming som jeg har analysert tidligere. Den fremhever konklusjon, råd og argumenter fremfor begrunnelse, teori og metodisk tilnærming, og at rapportens tekst kan oppfattes fragmentert, men likevel argumenterende i strukturen.

Oppsummering av rapporten som tekst

Lesernes opplevelse av rapporten formes både av deres forforståelse, og av egenskaper ved teksten. Asdal og Reinertsen (2020, s. 100) skriver at teksten i et dokument kan gi oss lesere informasjon om hva den forsøker å gjøre, og vise oss hva den faktisk gjør.

Analysen av de tekstlige egenskapene ved rapporten viser at den ikke tilhører en tydelig sjanger og at den ikke presenterer noen teoretisk ramme. Dette gjør at det kan skapes uklare forventninger til rapporten hos leseren. Samtidig er rapporten bygget opp med en tydelig argumentasjon og klare råd til handling. Rapportens struktur kan også gjøre det utfordrende for leseren å få oversikt over temaet den omhandler.

Analysen har vist at rapportens avsender og mottaker bidrar til å skape forventninger til teksten, men at tekstens oppbygning, struktur og manglende sjangerplassering gjør at disse forventningene kanskje ikke blir møtt. Rapportens argumentasjon og fortellerstruktur formidler klare forventninger til teknologiens effektiviseringsgevinster, og at teknologi kan brukes for å møte politiets og samfunnets utfordringer, men den utforsker ikke begrunnelsen for disse forventningene og problematiserer dem ikke.

Som beskrevet i kapittel 2 utforsker STS de samme temaene som rapporten omhandler, nemlig teknologiutvikling og samfunnsendringer. Rapporten viser at dette kan være krevende temaer å utforske fordi de beskrives med komplekse begreper. Rapporten viser at det ikke er lett å beskrive og utforske temaet teknologiutvikling på en oversiktlig og tilgjengelig måte. Kjernen i STS-tradisjonen har nettopp vært å utvikle metoder, begreper og teoretiske rammer for å utforske disse fenomenene (Skjølvold, 2015, s. 171), og som jeg vil diskutere videre i kapittel 5 kan dermed metodene og de teoretiske konseptene fra STS bidra med et rammeverk som gjør det lettere å beskrive og utforske disse kompleksitetene.

Hvordan etablerer rapporten saken den omhandler?

Et annet analytisk grep er ifølge Asdal og Reinertsen (2020) å studere dokumenter som saker. Ved å benytte dette grepet utforskes hvordan rapporten selv bidrar til å etablere og forme saker de omhandler (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 105). For å utforske rapporten som sak

skriver Asdal og Reinertsen (2020, s. 111) hvordan man blant annet kan se på hvordan et dokument etablerer en sak og hvordan den skaper kontekst, såkalt konteksting. I det neste underkapittelet vil jeg bruke disse to tilnærmingene for å analysere hvordan rapporten former saken den omhandler, og hvordan dette formidler forventinger til teknologiutviklingen i politiet.

Seks analytiske spørsmål om relasjonen mellom teknologi og politi

Som jeg skrev i forrige kapittel, kan teori brukes til å peke ut en retning og stille relevante spørsmål. Spørsmålene jeg benytter i analysen er utledet fra formuleringer som oppsummerer perspektivene i STS, og de representerer en operasjonalisering av studiens problemstilling og teoretiske rammeverk. Disse spørsmålene er mine verktøy for å utforske og utfordre hvilke forventninger til teknologiutviklingen i politiet som formidles i rapporten. Skjølvold (2015, s. 108) skriver at STS kan hjelpe oss til å forstå teknologi, vitenskap og samfunn gjennom å bidra med kontraster til tradisjonelle forståelser av teknologiutvikling og vitenskapelig kunnskap. Han oppsummerer STS-perspektivet på noen av disse kontrastene slik:

Teknologi har ikke en indre dynamikk eller egen logikk som gjør at utviklingen må se ut på den ene eller andre måten. Teknologi formes av omgivelsene, samtidig som teknologien er med på å forme omgivelsene. I praksis betyr dette at vi innenfor STS er ute etter å fortelle historier som er mer kompliserte enn mytene om den strengt rasjonelle vitenskapen og deres oppdagelse, eller mer dynamiske enn dramatiske fortellinger om teknologisk fremskritt og hvordan teknologi forandrer samfunn. (Skjølvold, 2015, s. 108)

Dette sitatet oppsummerer noe av de teoretiske perspektivene jeg beskrev i kapittel 2, det sosialkonstruktive, store teknologiske systemer og ANT og gir eksempler på kontraster mellom STS og andre forståelser av teknologiutvikling.

Det første analytiske spørsmålet handler om hvilken definisjon av begrepet teknologi som formidles i rapporten. Dette spørsmålet har bakgrunn i at det finnes en lang rekke med ulike definisjoner og forståelser av begrepet, og at man innenfor STS har formidlet en vid forståelse av begrepet (Bijker et al., 1987, s. 4), snarere enn en snever definisjon.

Skjølvold (Skjølvold, 2015) påpeker i sitatet over at det er forskjell på å formidle dramatiske eller dynamiske historier om hvordan teknologi endrer samfunnet, og at STS representerer det dynamiske perspektivet. Denne kontrasten er utgangspunktet for det andre

analytiske spørsmålet: Har rapporten dramatiske eller dynamiske historier om hvordan teknologi endrer samfunnet og politiet?

Skjølsvold påpeker også at STS formidler et syn på teknologiutvikling som en komplisert og uforutsigbar prosess, i kontrast til å se på det som en lineær og rasjonell prosess (Skjølsvold, 2015, s. 55). Dette henger tett sammen med det sosialkonstruktivistiske perspektivet (Pinch & Bijker, 1987) jeg presenterte i kapittel 2, og danner bakgrunnen for det analytiske spørsmålet: Formidler rapporten et syn på teknologiutvikling som en lineær og rasjonell prosess, eller er den komplisert og uforutsigbar?

Fra perspektivet om store teknologiske systemer (Hughes, 1987) har jeg valgt å trekke frem kontrasten mellom å se på samfunn og teknologi som deler av en større helhet og ikke avgrensede, separate fenomener. Dette har resultert i spørsmålet: Fremstilles politi og teknologi som avgrensede fenomener eller del av en helhet?

Representantene for den teoretiske retningen aktør-nettverksteori (ANT) hadde, som nevnt i kapittel 2, et råd for å forstå sammenhengen mellom vitenskap, teknologi og samfunn, og det var «følg aktørene» (Skjølsvold, 2015, s. 93). Bakgrunnen for dette er at teknologi utvikles på ulike måter i ulike aktør-nettverk. Dette perspektivet oppsummeres i spørsmålet: Hvordan beskriver rapporten de ulike politi- og påtaletjenestene og relasjonen mellom dem?

Fra ANT-perspektivet har jeg også valgt å legge vekt på påstanden om at de ulike aktørene i nettverket må behandles med likeverdighet med tanke på handlekraft (Callon, 1986; Latour, 2005; Law, 1989). Alle aktører har en egen handlekraft, det er ikke slik at enkelte aktører bare er passive mottakere. Dette har jeg oppsummert slik: Formidles en likeverdighet mellom aktørene eller er det noen som fremstilles som passive og mottakere av andres handling?

Noen av spørsmålene er utformet som enten/eller-spørsmål. Dette bryter litt med Skjølsvold (2015, s. 173) sin beskrivelse av STS der han skriver at det er et mål å bryte opp dikotomier. Her har jeg likevel valgt å gjøre det for å fremheve kontrastene mellom rapportens og STS teoretiske perspektiver.

Perspektivene fra STS er ikke like, og de representerer således heller ikke et enhetlig teoretisk utgangspunkt. De beskriver tvert imot poenget med at det finnes ulike teoretiske perspektiver. På en måte er de en kritikk av hverandre, samtidig som de sett under ett understreker at det finnes mange ulike måter å beskrive relasjonen mellom teknologi og samfunn på. Det er ikke gitt at ett av perspektivene er mer komplett eller riktig enn andre. De åpner derimot for en

kompleks og dynamisk beskrivelse av sammenvevingen av teknologi og samfunn. Hensikten med analysen er derfor ikke å hevde at noen av perspektivene er riktigere enn andre, hensikten er å vise at de kan brukes til å stille viktige analytiske spørsmål til rapporten for å utforske og utfordre synet på relasjonen mellom teknologi og politi.

Hvordan beskriver rapporten teknologi?

Selv om rapporten ikke inneholder en definisjon av teknologi, representerer den likevel en beskrivelse av teknologi. Dette gjør den ved å trekke frem enkelte perspektiver på teknologi. I tillegg vektlegger den momenter gjennom sin struktur, og hva den sier er viktig i sammendraget og oppsummeringen. Ved hjelp av disse grepene etablerer og formidler rapporten en beskrivelse av teknologi.

Det er en rekke teknologier som forventes å være disruptive i det framtidige samfunnsbildet. I denne rapporten vil vi fokusere på de teknologier og endringer som er avgjørende for at politi og påtaletjenestene skal kunne bli teknologiklare og omstillingsdyktige og ha fleksibilitet nok til å kunne følge teknologiutviklingen og de endringer som skjer i samfunnet. (Klepper et al., 2021, s. 11)

Sitatet over er hentet fra kapittel 1 i rapporten og presenterer hvilke avgrensninger rapporten gjør i sin beskrivelse av teknologi. I tillegg presenterer rapporten i sitt kapittel 4 «utvalgte teknologiske trender og teknologier for politi- og påtaletjenestene». Kapittelet er på fem sider og tar for seg fire ulike teknologiområder: «Blandet virkelighet», «kunstig intelligens og stordata», «kvanteteknologi og kvantedatamaskiner» og «ubemannede og autonome maskiner» (Klepper et al., 2021, s. 20). Kapittelet gir en kort innføring i de ulike teknologiene, men redegjør i liten grad for spesifikke bruksområder, status på teknologiutvikling eller mulige etiske dilemmaer knyttet til bruk. I rapportens kapittel 5 diskuteres mulige etiske dilemmaer, da med fokus på bruk av «prediktive systemer» i politiets forebyggende arbeid (Klepper et al., 2021, s. 39). Her er det også andre eksempler på hvordan ny teknologi kan bidra til å effektivisere sentrale arbeidsprosesser i politiet, slik som for eksempel bruk av kunstig intelligens i beslutningstaking og bruk av digitale avhørs- og rapporteringssystemer til innhentingsfasen i etterretningsprosessen (Klepper et al., 2021, s. 35). Det rapporten kaller «prediktive systemer» har jeg valgt å kalle forutseende politiarbeid, og i studiens kapittel 5 vil jeg diskutere ulike momenter knyttet til forventninger til denne politistategien.

Ordet teknologi er nevnt 163 ganger i rapporten, mens begrepet «digital teknologi» derimot, er bare nevnt fire ganger. Dette etterlater et inntrykk av at rapporten til en viss grad har

erstattet «digital teknologi» med kun «teknologi». Underforstått, med ordet teknologi i rapporten, menes «digital teknologi». Rapporten, uten å si det eksplisitt, etablerer en forståelse av teknologi som avgrenser seg til det digitale domenet. Rapporten har ingen eksempler på at biler, radiosamband, våpen eller avhørsrom også er eksempler på teknologi i politiet (Koper & Lum, 2019; Manning, 2008).

Rapporten fokuserer, gjennom sammendrag, innledning og oppsummering (Klepper et al., 2021, s. 12) på det den kaller «nye», og «disruptive» teknologier og hvordan politi, PST og påtalemyndighet kan utnytte disse (Klepper et al., 2021). Dette representerer en ganske avgrenset beskrivelse av teknologibegrepet. Som jeg påpekte i kapittel 1 finnes det mange måter å definere teknologi på og det kan i sin mest grunnleggende form sies å være en prosess for å strukturere verden rundt oss (Heidegger, 1977). Det finnes selvsagt andre og mer avgrensede definisjoner av teknologi også, men når rapporten ikke definerer eller utforsker begrepet avgrenses forståelsen kun til å gjelde eksemplene i rapporten. Dette avgrenser igjen rapportens forventninger til teknologi til å gjelde de nevnte teknologiene (Klepper et al., 2021, s. 20), og at det er disse som vil representere den teknologiske transformasjonen av politi- og påtaletjenestene. Rapporten sier selv at dette er kortsiktige teknologiske trender (Klepper et al., 2021, s. 20). Det fremstår dermed som uklart om det er disse trendene som er disruptive, og hvordan slik teknologi eventuelt skal innpasses i politi- og påtalemyndighetenes arbeidsprosesser på en slik måte at de kan hjelpe disse å ivareta sine samfunnsoppdrag.

Rapporten er også et eksempel på teknologi

I sin metode for praksisorientert dokumentanalyse sidestiller Asdal og Reinertsen (2020, s. 47) begrepene verktøy og teknologi og sier at teknologi kan defineres som et menneskeskapt redskap for å muliggjøre en spesifikk handling. Dette åpner også for å se på rapporten som et eksempel på teknologi. Asdal og Reinertsen (2020, s. 50) beskriver tre ulike former for teknologi som kan brukes som beskrivelse av dokumenter, dette er: Kunnskapsteknologi, politikkenes teknologi og markedets teknologi.

Asdal og Reinertsen (2020, s. 53) skriver at fenomener kan bli observerbare og analyserbare gjennom skriftliggjøring og dokumentarbeid. Dette er eksempler på kunnskapsteknologi. Andre konkrete eksempler på kunnskapsteknologier kan være databaser, evalueringer og vitenskapelige artikler. Her synliggjøres fenomener og sammenhenger etableres og forklares.

Asdal og Reinertsen (2020, s. 55) skriver videre at kunnskapsteknologi bidrar til å gjøre noe synlig. Valg av metoder og format i dokumentarbeidet kan dermed sees som konkrete

resultater av hva forfatterne av et dokument ønsker å fremheve, eller hva de vurderer som mindre viktig. I rapportens sammendrag står det: «Rapporten skal bidra inn i kunnskapsgrunnlaget som skal ligge til grunn for arbeidet med en nasjonal plan for politiet, PST og Den høyere påtalemyndigheten» (Klepper et al., 2021, s. 3). Når det beskrives at hensikten med rapporten er å være et kunnskapsgrunnlag, er det naturlig å se på rapporten som et eksempel på en kunnskapsteknologi, og at struktur, format og metoder er valgt deretter. Når rapporten fremhever råd, argumentasjon og konklusjoner slik jeg har vist tidligere i kapitlet, i stedet for å utforske teori, begreper og metode, kan dette sees på som et resultat av forfatternes forståelse av hva slags kunnskapsgrunnlag det er behov for og hva som bør gjøres synlig i rapporten. Rapporten kan sees som et kunnskapsverktøy der dens egenskaper fremhever eller skjuler sider ved fenomenene det skal beskrive. Noe kan være tiltenkt fra forfatternes side, andre egenskaper kan være utilsiktede. I den praksisorienterte metoden for dokumentanalyse som Asdal og Reinertsen (2020) beskriver, fristilles dokumentet fra det som var forfatternes hensikt da de skrev det, og det utforskes hva dokumentet faktisk gjør.

Med dokumenter som «politikkens teknologier» mener Asdal og Reinertsen (2020) alle de små og store dokumentene som benyttes i og rundt byråkratiet for å utrede og gjennomføre politikerens vedtatte saker. Her kan det være snakk om store dokumenter slik som statsbudsjettet, men også mindre notater og dokumenter som benyttes i saksbehandling. Det er ikke nødvendigvis de mest omtalte dokumentene som har størst påvirkningskraft.

«Dokumenter påpeker, formulerer, foreslår og bestemmer(...)» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 53). Dokumentene gjør noe og de blir verktøy for styring.

I rapportens innledning står det at rapporten skal være et kunnskapsgrunnlag og er utarbeidet på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet (Klepper et al., 2021, s. 9). Den skal inngå i en nasjonal plan for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet. Rapporten kan dermed sees som både kunnskapsteknologi og politikkens teknologi. Dette er i tråd med Asdal og Reinertsen (2020) som skriver at de ulike teknologitypene ikke er gjensidig utelukkende. Rapporten kan også sees som et eksempel på en innovasjonsstrategi og dermed det Asdal og Reinertsen (2020, s. 57) kaller for økonomiens og markedets teknologi.

I Asdal og Reinertsens (2020) metode benyttes koblingen mellom dokumenter og teknologier som et av de analytiske grepene, på linje med dokumentets tekst og hvordan dokumentet former saken. I min analyse har jeg ikke benyttet denne koblingen som et analytisk grep, men ønsker derimot å bruke det for å illustrere et poeng. Nemlig at det finnes ulike perspektiver på

hva som er teknologi. At et dokument også kan sees på som en form for teknologi åpner for en annen forståelse av teknologibegrepet enn det rapporten formidler, og illustrerer sånn sett en kontrast mellom STS-perspektivene og perspektivene i rapporten. Denne kontrasten er av betydning fordi en bred STS-inspirert forståelse av teknologi setter relasjonen mellom teknologi og politiet i et annet lys, enn om man forholder seg til en forståelse av teknologi som kun handler om ny digital teknologi, droner eller kunstig intelligens. Hvis vi ser på dokumenter som teknologi, så er politiet allerede gjennomsyret av teknologi, siden ulike former for dokumentarbeid er helt sentralt i politiets virksomhet, for eksempel i etterforskning og irettføring av straffesaker. Dette perspektivet innebærer at teknologi ikke formidler en nøytral og nøyaktig representasjon av virkeligheten (Kaufmann et al., 2019; Lundgaard & Gundhus, 2024), men at teknologi, gjennom sine kvalitative egenskaper bidrar til å fremheve noe, mens noe annet forblir usynlig. Dette understreker hvorfor teknologi og praksiser er tett sammenvevd i politiarbeidet, og at endringer, eller transformasjon, av det ene også vil påvirke det andre. Dette er noe jeg vil diskutere videre i kapittel 5.

Har rapporten dramatiske eller dynamiske historier om hvordan teknologi endrer samfunnet og politiet?

Allerede i sammendraget av rapporten (Klepper et al., 2021, s. 3) formidles det at det trengs en «full teknologisk transformasjon som berører alle ledd og deler av tjenestene». Dette er et budskap som kan oppfattes ganske dramatisk, og det følges opp i innledningen av rapporten (Klepper et al., 2021, s. 9), der det benyttes sitater fra Interpol, Europol, britisk politi og Riksadvokaten for å formidle at «politi- og påtaletjenesten må utforske ny teknologi og modernisere seg for å oppfylle samfunnsoppdraget om å beskytte befolkningen.»

Fortellingen om at politiet må transformeres for å holde tritt med endringene i samfunnet er gjennomgående i hele rapporten, og kommer særlig til syne i kapittel 8 der rapporten beskriver tre mulige veier videre for politiet. Der beskrives det at en full teknologisk transformasjon er det eneste alternativet som vil «kunne gi politi- og påtaletjenestene mulighet til å holde tritt med endringer i samfunnet, og også resultere i lavere samfunnsøkonomiske total kostnader» (Klepper et al., 2021, s. 87).

Fortellingen rapporten formidler har likhetstrekk med det Skjølsvold (2015, s. 108) kaller «dramatiske fortellinger om teknologiske fremskritt og om hvordan teknologi forandrer samfunn». Ifølge Skjølsvold kan slike dramatiske fortellinger være et resultat av teknologideterminisme og internalistiske forklaringer på hvordan teknologi utvikles, som

innebærer et perspektiv der teknologi tillegges det Skjølsvold (2015, s. 108) kaller «en indre dynamikk og logikk som gjør at utviklingen må se ut på den ene eller andre måten». Her er det viktig å ta med seg at denne analysen ikke innebærer en tolkning av hvorvidt forfatterne av rapporten selv har slike perspektiver på hvordan teknologi utvikles. Denne analysen tar kun for seg hvordan rapporten formidler sin historie, og hva den selv forteller. I tråd med metoden jeg benytter, og i fortsettelsen av STS-tradisjonens perspektiver, er det mange forhold som har påvirket rapportens endelige form og fortelling, forfatternes egne perspektiver er bare et av disse forholdene (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 245).

Skjølsvold (2015, s. 108) skriver at det er en kontrast mellom de dramatiske fortellingene om teknologiens påvirkning på samfunnet, og de mer dynamiske fortellingene som STS utforsker og formidler. Denne kontrasten bygger på ulike perspektiver på relasjonen mellom teknologi og samfunn, der STS i større grad enn tradisjonelle forskningstradisjoner har satt søkelys på at teknologi, vitenskap og samfunn er sammenvevd og gjensidig påvirker hverandre. Samtidig som Skjølsvold påpeker at de to ulike perspektivene kan sees som kontraster, påpeker han også at det i et STS-perspektiv ikke er tradisjon for å benytte dikotomier og begrepspar for å forklare hva som er riktig å hva som er galt (Skjølsvold, 2015, s. 173). Tvert i mot er det sentralt i STS å utforske dikotomier for å studere hvordan verden henger sammen. I tråd med dette er det derfor ikke hensikten med denne analysen å hevde at rapporten bygger på teknologideterminisme. Likevel formidler rapporten andre perspektiver på relasjonen mellom teknologi og politi enn det STS gjør. Dette former og formidler forventninger til hva en teknologisk transformasjon kan gjøre for å utvikle politi og påtaletjenestene, som skiller seg fra det vi finner i STS. Ifølge STS er ikke teknologiutviklingen en egen kraft som treffer politiet og resten av samfunnet. Perspektivene jeg har beskrevet i kapittel 2 vil utfordre dette perspektivet på ulike måter, men særlig er begrepet samproduksjon (Asdal et al., 2001; Hughes, 1986; Jasanoff, 2004; Skjølsvold, 2015, s. 23) relevant for å argumentere for at den teknologiske utviklingen ikke er noe som foregår utenfor samfunnet, men at teknologi, samfunn og politi utvikler seg sammen. Selv om teknologien unektelig forandrer seg så er dette noe som skjer sammen med samfunnet, det er ikke slik at teknologi er en kraft som utvikles separat fra alt annet. Derfor vil ikke en teknologisk transformasjon i form av en dramatisk omveltning av politiets arbeidsmetoder på grunn av trusselen fra teknologiutviklingen være i tråd med perspektivene i STS. Da vil det være mer naturlig å snakke om at en transformasjon er en endring som pågår konstant. Den har ingen start og

ingen slutt, men er en del av samfunnets, og politiets, pågående utvikling. I kapittel 5 vil dette diskuteres videre.

Formidler rapporten et syn på teknologiutvikling som en lineær og rasjonell prosess, eller er den komplisert og uforutsigbar?

Som en innledning til anbefalingene i rapportens kapittel 2 står det: «For å kunne nyttiggjøre seg av framvoksende og disruptive teknologier, anbefales det at videreutviklingen av politi- og påtaletjenestene skjer med utgangspunkt i følgende råd:» (Klepper et al., 2021, s. 12), deretter følger de åtte rådene som er rapportens hovedanbefalinger. Videre står det i blant annet rapportens konklusjon at: «Gjennom å redusere mengden manuelt arbeid, kan en teknologisk transformasjon av politi- og påtaletjenestene gi klare effektiviseringsgevinster» (Klepper et al., 2021, s. 88), og i rapportens kapittel 4 presenteres noen utvalgte teknologiske trender (Klepper et al., 2021, s. 20). Blant disse er kunstig intelligens, stordata, kvanteteknologi og droner. I tillegg beskriver rapporten at det finnes «teknologier og løsninger som befinner seg på et lavt teknologisk nivå», og ikke eksisterer som spesifikke produkter, men som «på et tidspunkt vil vokse frem og prege samfunnet» (Klepper et al., 2021, s. 20). Dette er det eneste kapittelet i rapporten som spesifikt omtaler hvilken teknologi som konkret vil være aktuelt å benytte i den omtalte teknologiske transformasjonen.

Sammen viser disse utdragene hvordan teknologiene som beskrives i kapittel 4, slik som kunstig intelligens, droner og kvantedatamaskiner vil stå sentralt i den teknologiske transformasjonen av politiet, selv om disse teknologiene er langt fra ferdig utviklet. Rapporten skaper dermed en forventning om i hvilken retning disse teknologiene vil utvikle seg, og at de i fremtiden vil gi klare effektiviseringsgevinster. Samtidig er rapporten uklar rundt hvilke teknologiske trender den anser som disruptive eller ikke.

En slik fremstilling av hvordan teknologi utvikles ligner på det Skjølvold kaller en lineær prosess for teknologiutvikling (Skjølvold, 2015, s. 55). En slik lineær forståelse av teknologiutvikling hevder at teknologi utvikles i faser bestående av grunnforskning, anvendt forskning, produksjon og diffusjon og der det kun er i diffusjonsfasen at teknologien introduseres for samfunnet. Dette representerer ifølge Skjølvold en kontrast til den mer komplekse forståelsen som formidles innenfor STS, særlig tydelig eksemplifisert gjennom det sosialkonstruktivistiske perspektivet (Pinch & Bijker, 1987) jeg har beskrevet i kapittel 2. Der utvikles teknologi kontinuerlig i interaksjon med ulike brukergrupper og deres fortolkning av

teknologien. Igjen er det viktig å påpeke at denne analysen ikke handler om forfatterens perspektiver på innovasjon, men om hvilke forventninger rapporten formidler. Dette kommer tydelig frem ved at rapporten har et eget kapittel om innovasjon i kapittel 7, der innovasjon som prosess utdypes. Likevel, som vist over, er det i rapportens sammendrag, i de åtte rådene, og i rapportens konklusjon ikke en kompleks forståelse av innovasjon og teknologiutvikling som formidles. Derimot formidles en forenklet sammenheng mellom ny teknologi som ikke enda er utviklet, og klare effektiviseringsgevinster. På sin side hevder ikke perspektivene i STS at teknologi ikke kan ha effektiviseringsgevinster, men de fokuserer på at veien dit kan være uforutsigbar og komplisert (Pinch & Bijker, 1987).

Fremstilles politi og teknologi som avgrensede fenomener eller del av en helhet?

Det er flere steder i teksten der rapporten beskriver en relasjon mellom samfunn, politi og teknologi, men det beskrives ulik grad av nærhet mellom elementene. Et eksempel er i innledningen som beskriver rapportens innretning. Her beskrives det hvordan formålet med rapporten er å beskrive hvordan politi- og påtaletjenestene kan bli teknologiklare (Klepper et al., 2021, s. 10). Her etableres en forståelse av politi og teknologi som separate fenomener og utviklingsprosesser, der politiet må tilpasse seg og gjøre seg klar for teknologiens utvikling. Dette ligner også på det Skjølvold (2015, s. 21) kaller teknologideterminisme, og er et annet perspektiv enn at teknologi og politi utvikles sammen i en helhet eller nettverk, slik som perspektivene i STS tar utgangspunkt i.

I rapportens kapittel 5 beskrives hvordan teknologiutviklingen i politiet ikke er uavhengig av andre elementer, slik som økonomi, lovgivning, organisasjon og kultur i politiet. Og dette er et gjennomgangstema i rapporten; «man kan derfor ikke se innføringen av teknologi isolert fra organisasjonen og operasjonsmåtene» (Klepper et al., 2021, s. 40). Rapporten etablerer en relasjon mellom teknologi og politi, men dette er en relasjon preget av motstridende krefter. Et eksempel på dette finnes senere i samme kapittel der det er et eget underkapittel som heter «hindre for utvikling av teknologisk kompetanse» og som inneholder dette avsnittet:

Både lovgivning og retningslinjer kan hemme den digitale transformasjonen. Det kan være stor avstand mellom teknologiens muligheter og juridiske begrensninger. Det må da vurderes om begrensningene er velbegrunnede eller har sin årsak i manglende oppdatering av lovverket og/eller overdreven skepsis til teknologi. Her bør juristene involveres i den teknologiske utviklingen på et tidlig stadium slik at teknologiforståelsen øker på juridisk side og justeringer som legger til rette for

maksimal realisering av teknologiske muligheter innenfor de juridiske rammene kan gjøres på teknologisk side. (Klepper et al., 2021, s. 43)

Her beskrives hvordan juridiske betingelser og teknologiens muligheter begge formes av utviklingen og at det er en gjensidig påvirkning mellom samfunnsmessige faktorer slik som lovgivning, og teknologi.

Det samme kapittelet har også et avsnitt der det påpekes at innføring av ny teknologi kan utfordre samfunnets tillit til politiet. Hvis ny teknologi ikke har aksept i samfunnet kan det bidra til fremmedgjøring av befolkningen (Klepper et al., 2021, s. 43). Dette er eksempler på at rapporten beskriver at det er en relasjon mellom samfunn, politi og teknologi og at de ulike elementene ikke eksisterer uavhengig av hverandre. Samtidig formidler ikke rapporten noen grundig utforsking av disse relasjonene. Eksempler på dette finnes også i kapittel 7, der det presenteres både eksempler fra innovasjonsprosesser fra norsk og utenlandsk politi, det vises til relevant litteratur og det refereres til intervjuene med Justis- og beredskapsdepartementets faggruppe. Et fokus i dette kapitlet er hvordan politiet kan endre sin kultur og organisasjon for å bli mer innovative (Klepper et al., 2021, s. 72). Samtidig diskuteres ikke dette sammen med andre og større linjer i utviklingen og endringen av både politiet og samfunnet. Det bidrar til at rapporten formidler innovasjon som prosesser som foregår adskilt fra de andre arbeidsprosessene i tjenestene.

Selv om rapporten beskriver sammenhenger mellom teknologi og sosiale strukturer slik som lovverk og organisering, så formidler den likevel perspektiver på disse relasjonene som skiller seg fra STS. Rapporten formidler altså ikke at slike komplekse relasjoner ikke finnes, men den inntar ikke et perspektiv som utforsker relasjonen og fenomenene som en enhet. Dette er i motsetning til et STS-perspektiv, der det vil være interessant å utforske sammenvevingen av teknologi og politi enda mer enn det rapporten gjør. John Law, en sentral forfatter innenfor STS, påpeker at teknologi ikke stabiliserer seg og finner sin funksjon uten å være i relasjon med andre aktører, både menneskelige og ikke-menneskelige, i et nettverk. Derfor er det viktig å utforske nettverket i sin helhet, hvis en ønsker å utforske hvordan teknologi utvikles (Law, 1989, s. 113).

Et eksempel som viser en slik STS-tilnærming som kontrast til perspektivet vi finner i rapporten er Lundgaard (2021, 2023) som inspirert av STS har studert både politiets operasjonssentraler og politiets bruk av droner med utgangspunkt i aktør-nettverksteori. Lundgaard utforsker hvordan politiets operasjonssentraler kan forstås som summen av

teknologiene, menneskene, relasjonene og telefonene (Lundgaard, 2021, s. 328). På samme måte viser hun at droner er med på å forme det operative politiarbeidet på nye måter og at de kan bidra til å både løse og skape problemer for politiarbeidet (Lundgaard, 2023, s. 321). Dette er begge eksempler på at teknologi og politi kan forstås og utforskes som et felles aktørnettverk, og ikke bare som avgrensede fenomener.

Hvordan beskriver rapporten de ulike politi- og påtaletjenestene og relasjonen mellom dem?

Representantene for den teoretiske retningen innenfor STS som kalles ANT hadde, som nevnt i kapittel 2, et råd for å forstå sammenhengen mellom vitenskap, teknologi og samfunn, og det var «følg aktørene» (Skjølsvold, 2015, s. 93). Gjennom å forstå de ulike aktørene og relasjonene mellom dem i et nettverk, er det mulig å beskrive og utforske samproduksjonen av teknologi og samfunn. Det er derfor relevant å stille spørsmål ved hvilke aktører og nettverk rapporten beskriver og etablerer.

Allerede i rapportens tittel og innledning beskriver rapporten hvordan den beskriver og behandler de ulike politi- og påtaletjenestene som en felles aktør (Klepper et al., 2021, s. 10). Med begrepet «politi- og påtaletjenestene» omtaler rapporten politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet som én enhet i store deler av rapporten. I tillegg er det i rapporten hovedsakelig henvist til strategier og arbeidsprosesser fra politiet (Klepper et al., 2021, s. 14, 25), og det er dermed en overvekt av beskrivelser fra politiets arbeid, fremfor beskrivelser fra PST og påtalemyndigheten. PST er hovedsakelig nevnt i kapittelet om sikkerhetsaspekter ved digital transformasjon (Klepper et al., 2021, s. 44). Også i rapportens konklusjon og anbefalinger behandles de tre tjenestene under ett.

Ved å behandle de ulike tjenestene under ett utforsker ikke rapporten forskjellene mellom dem, og den skaper like forventninger til teknologiutviklingen i de tre tjenestene. Politiet, er som beskrevet i oppgavens innledning ledet av Politidirektoratet og inndelt i geografiske politidistrikter (Finstad, 2018, s. 14). PST er Norges nasjonale innenlands etterretnings- og sikkerhetstjeneste (Politiets sikkerhetstjeneste, 2024, s. 4) med hovedkontor i Oslo og regionale enheter i de ulike politidistriktene. Den høyere påtalemyndighet innebefatter Riksadvokaten, ti regionale statsadvokatembeter og det nasjonale statsadvokatembetet for organisert og annen alvorlig kriminalitet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2022, s. 4). Selv om de tre tjenestene alle er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet, har de ulike oppgaver, organisering og kompetanse, og de reguleres av ulike lovverk der PST har et eget

kapittel i Politiloven som bare omhandler dem (Politoloven, 1995; Straffeprosessloven, 1981). De tre tjenestene driver også ulike former for polisiær virksomhet. Myhrer (2014) skiller mellom etterforskning og polisiær virksomhet, selv om andre mener at etterforskning er en form for polisiær virksomhet. Grunnen til at Myhrer skiller mellom disse to aktivitetene er nettopp at de reguleres i ulike lovverk og har ulik hensikt (2014, s. 80). Dette viser at de tre tjenestene driver ulike virksomheter innenfor ulike rammer. Når rapporten behandler disse i fellesskap formidler den en forventning om at alle de tre tjenestene har like forutsetninger og vilkår for teknologisk utvikling.

I følge både ANT og perspektivet om store teknologiske systemer vil teknologi utvikles på forskjellige måter i ulike organisasjoner eller nettverk (Skjølvold, 2015). Hughes (1987, s. 51) inkluderer organisasjoner og virksomheter i sitt systembegrep, mens ANT sitt nettverksbegrep har en langt videre forståelse. Innenfor ANT brukes nettverksbegrepet på ulike måter, men en måte det (svært forenklet) kan forstås på er som sammenkoblingen av aktører som har en gjensidig påvirkning på hverandre, og der denne gjensidige påvirkningen kan påvises og undersøkes empirisk, uavhengig av om den er av teknologisk eller sosial art (Latour, 2005, s. 132).

Sett fra et STS-perspektiv kan det derfor være interessant å se på politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet som ulike aktører for å utforske hvordan de utvikler og tar i bruk ny teknologi, samt hvordan teknologi former tjenestene og deres praksiser. Avhengig av hva som skal studeres vil de tre ulike tjenestene kunne studeres som både aktører og nettverk. Rapportens perspektiv der disse tjenestene omhandles som én aktør bidrar dermed til at rapporten ikke utforsker kompleksiteten som finnes i relasjonen mellom teknologi og ulike former for polisiær virksomhet. Rapporten skaper like forventninger til teknologiutviklingen i de tre tjenestene, selv om de er ulike aktører og inngår i ulike aktør-nettverk.

Formidler rapporten symmetri mellom aktørene?

Et sentralt poeng i både perspektivet om store teknologiske systemer og aktør-nettverksteori er at de ulike aktørene i nettverket må behandles med symmetri, det vil si at hverken sosiale strukturer eller naturlover gis forrang som forklaring på hvordan kunnskap eller teknologi skapes (Callon, 1986; Hughes, 1987; Latour, 2005; Law, 1989). Dette innebærer også at alle aktørene har handlekraft, på engelsk kalt «agency» (Skjølvold, 2015, s. 69), og at de påvirker og former hverandre. For å sammenligne disse perspektivene med det rapporten formidler, er

det derfor relevant å undersøke hvordan rapporten beskriver graden av påvirkning og handlekraft hos henholdsvis teknologien, politiet og samfunnet.

Et eksempel på rapportens beskrivelse av teknologiens påvirkning på samfunnet er dette sitatet: «Ny teknologi påvirker samfunnet og dagliglivet vårt i stadig sterkere grad, og vi har ingen grunn til å tro at farten vil avta» (Klepper et al., 2021, s. 80).

Et eksempel som beskriver at teknologien på sin side også formes av samfunnet er dette i rapportens kapittel 5 (Klepper et al., 2021, s. 43), der det vises til hvordan det er en hovedutfordring for samfunnet å utvikle teknologi som ivaretar befolkningens krav og behov til «personvern, menneskerettigheter, transparens, etterrettelighet og rettferdighet».

Disse to utdragene viser at rapporten til en viss grad formidler at det er en relasjon mellom teknologi, politi og samfunn, og at disse fenomenene former og påvirker hverandre. Samtidig kommer ikke dette frem som et hovedtema i rapporten. Det er teknologiens påvirkning på samfunnet og politiet det fokuseres på i innledning, sammendrag og konklusjon, ikke den gjensidige påvirkningen mellom fenomenene. Dette kommer også til uttrykk i de referansene fra rapporten som bærer preg av teknologideterminisme som jeg har vist til tidligere i kapitlet. Hovedargumentasjonen for rapporten, slik jeg har vist over, er at politiet må tilpasse seg teknologiutviklingen og at det dermed i hovedsak er teknologien som påvirker samfunnet. Det er også teknologien som har kraft til å hjelpe politi- og påtaletjenestene å utføre samfunnsoppdraget sitt i framtiden (Klepper et al., 2021, s. 42). Rapportens beskrivelse av disse relasjonene ligner dermed på de beskrivelsene STS forsøker å utfordre, og som jeg har beskrevet i kapittel 2, nemlig at hva som former teknologi kan deles opp i interne og eksterne faktorer, med samfunnet på den ene siden og teknologien på den andre (Asdal et al., 2001, s. 28). Dette er en kontrast til slik STS tilnærmer seg disse fenomenene, der nettopp samproduksjon (Asdal et al., 2001, s. 28) og sammenvevingen (Hughes, 1986) av teknologi og samfunn står helt sentralt. Særlig innenfor retningen ANT formidles en såkalt generell symmetri (Callon, 1986), som går utpå at alle aktører påvirker hverandre, og at hverken tekniske, naturlige eller sosiale fenomener er viktigere enn de andre.

Rapporten formidler ikke symmetri mellom de ulike aktørene og den vektlegger teknologiens påvirkning på både politiet og samfunnet i større grad enn andre aktørers påvirkning. Det bidrar til å formidle forventninger om at teknologiutvikling spiller en større rolle i å hjelpe tjenestene å nå sine overordnede mål enn det perspektivene fra STS hevder.

Konteksting

Asdal og Reinertsen (2020, s. 116) skriver at vi leser enkeltdokumenter i lys av antatt større og mer relevante kontekster, og at «det å sette ting inn i en kontekst, det å trekke opp historiske eller samfunnsmessige linjer rundt teksten og saken vi har foran oss, kan være både riktig og betimelig» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 118). Siden dette er en aktiv handling fra leserens side kaller Asdal og Reinertsen dette for «konteksting» (2020, s. 117). Samtidig påpeker de at dette kan være en krevende øvelse, og at det er lett å ta konteksten for gitt (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 119). De skriver videre at det derfor er viktig å vise hvordan ulike interesser uttrykker seg og etableres på nytt gjennom teksten, ikke bare vise til at slike interesser eksisterer og kan ligge bak og bestemme tekstens mening. I dette avsnittet vil jeg derfor trekke frem to ulike slike kontekster, eller samfunnsmessige prosesser som kommer til syne i rapporten. Disse prosessene omhandler utviklingstrekk i politiet og går inn i eksisterende politivitenskapelige diskusjoner.

Den første konteksten jeg vil trekke frem, kommer til syne allerede på rapportens forside. Den handler om hvem som har utarbeidet rapporten. Forsvarets Forskningsinstitutt er en anerkjent norsk institusjon, og som de skriver på sin hjemmeside er de «forsvarssektorens egen forskningsinstitusjon» og de forsker primært på spørsmål som er relevante for forsvarssektoren (Forsvarets Forskningsinstitutt, 2024b). At FFI bidrar med et kunnskapsgrunnlag til Justis- og Beredskapsdepartementet (Klepper et al., 2021, s. 3) gjør at rapportens problemstilling sees i lys av institusjonen sitt kunnskapsområde (Forsvarets Forskningsinstitutt, 2024b). Dette er imidlertid ingen ukjent utvikling. At polisier virksomhet i økende grad knyttes til forsvarssektoren og nasjonal sikkerhet, og at teknologi spiller en rolle i denne trenden er også omtalt i politiforskningen (Bowling et al., 2019, s. 157; Egbert & Leese, 2021, s. 219).

En annen kontekst jeg vil trekke frem er kostnadseffektivisering. I rapportens innledning er det beskrevet hvordan fremtidens budsjettsituasjon vil kreve at politi- og påtaletjenestene blir mer kostnadseffektive, og at kravet om å levere mer for mindre bare vil øke. Teknologidrevet innovasjon blir pekt på som en nøkkel for å møte denne utfordringen (Klepper et al., 2021, s. 10). Krav til kostnadseffektivitet er en trend som også er aktuell i politiforskningen som omhandler teknologi (Egbert & Leese, 2021, s. 27; Koper & Lum, 2019), men som også omhandler styringen og utviklingen av politiet mer generelt. Wathne (2018, s. 18) påpeker at New Public Management (NPM) er en reformtrend med sterkt fokus på kostnadseffektivisering som har preget hele offentlig sektor de siste årene. I norsk sammenheng har hovedhypotesen for innføring av NPM-inspirerte reformer vært at økt fokus på kostnadseffektivitet ikke skal

gå på bekostning av andre mål slik som kvalitet, politisk styring og rettstatsverdier (Wathne, 2018, s. 19). Wathne hevder likevel at NPM-logikken bidrar til å endre den norske politirollen og at dette skjer uten en bred demokratisk diskusjon om hva slags politi samfunnet ønsker seg (2018, s. 178).

Rapportens koblinger til kontekster av nasjonal sikkerhet og kostnadseffektivitet er interessante og kan være nyttige perspektiver for å forstå hvilke aktører som er med å forme teknologiutviklingen i politiet. Samtidig adresserer ikke rapporten disse kontekstene som kan kobles til overordnede diskurser rundt politiet. Asdal og Reinertsen (2020) bruker ikke begrepet diskurs når de beskriver konteksting som en analytisk tilnærming, men det er likevel verd å påpeke at dette er begreper som ligger tett opptil hverandre. At diskurser er med å forme samfunnet er et grunnkonsept i et sosialkonstruktivistisk perspektiv, og står derfor sentralt i deler av samfunnsvitenskapen (Johannessen et al., 2010, s. 66). At slike kontekster, med koblinger til diskurser finnes i rapporten, er derfor ikke overraskende. Det at rapporten likevel ikke adresserer at slike overordnede utviklingstrekk, forståelsesrammer eller diskurser påvirker teknologiutviklingen, bidrar derimot til å formidle at dette er ulike deler av samfunnsutviklingen som ikke henger sammen. Det er i sterk kontrast til budskapet om den sømløse veven i STS (Hughes, 1986), der teknologi, vitenskap og samfunn utvikles i samproduksjon (Jasanoff, 2004).

Oppsummering av rapporten som sak

Fortellinger er ikke forbeholdt skjønnlitteraturen, det kan også brukes i fagtekster for å forklare resonnementer og bygge argumentasjonsrekker (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 88). Som jeg har vist over forteller rapporten en dramatisk historie om hvordan teknologien endrer samfunnet og den krever handling fra de som er ansvarlige for å utvikle norsk politi, slik at politiet kan tilpasse seg disse endringene. Rapporten formidler en relasjon mellom teknologi, politi og samfunn, som hovedsakelig er preget av påvirkning fra teknologi til samfunn, uten å utforske hvordan disse fenomenene også representerer en større helhet av komplekse relasjoner. Rapporten etablerer en forventning til at teknologi utvikles i en retning som gir effektiviseringsgevinster, der teknologi kan bidra til å løse utfordringene som politi- og påtaletjenestene står overfor. Samtidig utforsker den ikke ulikheten mellom tjenestene og deres utfordringer, og heller ikke hvordan teknologiutviklingen dermed vil foregå på ulike måter. Rapporten definerer ikke begrepet teknologi, mens den STS-inspirerte analysemetoden til Asdal og Reinertsen (2020) åpner for at teknologibegrepet også kan omhandle skriftlige dokumenter slik som rapporten. En slik forståelse utfordrer rapportens bruk av begrepet

teknologi. Sett i lys av den manglende definisjonen av teknologi blir rapportens forventninger til teknologiutvikling i politiet utydelige. Rapporten formidler kontekster av tettere koblinger mellom justis og forsvarssektoren, og til kostnadseffektivisering. Dette er trender og utviklingstrekk som også er omhandlet i andre deler av politiforskningen, men rapporten formidler ikke at disse har noen påvirkning på teknologiutviklingen.

Oppsummering av kapittelet

I denne praksisorienterte dokumentanalysen (Asdal & Reinertsen, 2020) har jeg brukt to ulike analytiske grep og seks analytiske spørsmål. Gjennom dette har jeg vist hvordan rapporten fra FFI (Klepper et al., 2021) beskriver og formidler innholdet sitt, og hvordan den på ulike måter skaper forventninger til teknologiutviklingen i politiet.

Rapporten formidler en fortelling der teknologiutviklingen fører til dramatiske endringer i samfunnet og for politiet, og den skaper en forventning om at en teknologisk transformasjon skal hjelpe politiet å møte disse utfordringene gjennom effektivisering av arbeidsoppgaver og nye arbeidsprosesser. Ifølge rapporten er en slik transformasjon nødvendig for at politi- og påtaletjenestene skal klare å ivareta samfunnsoppdraget sitt (Klepper et al., 2021, s. 88).

Rapporten omhandler store og kompliserte temaer på relativt lite plass, noe som bidrar til at kompleksiteten i relasjonen mellom teknologi og politiet ikke utforskes. Overordnet gir rapporten råd som innebærer store konsekvenser og den legger til grunn forventninger om at teknologi vil medføre effektivitetsgevinster uten å utforske kompleksiteten knyttet til dette. Rapporten definerer ikke hva teknologi er, men formidler en forståelse av teknologi som i stor grad begrenser seg til ny digital teknologi, deriblant kunstig intelligens og stordata, og har flere eksempler på hvordan disse teknologiske trendene kan brukes i politiets arbeidsprosesser (Klepper et al., 2021, s. 35, 38). Rapportens forventninger til bruk av kunstig intelligens og stordata, i form av forutseende politiarbeid, vil jeg diskutere videre i neste kapittel.

Som jeg har vist gjennom analysen, skiller historien rapporten forteller seg fra de teoretiske perspektivene i STS. Disse perspektivene formidler mer komplekse, uforutsigbare og dynamiske prosesser av teknologiutvikling enn det rapporten gjør. Rapportens forventninger og perspektivene fra STS er samstemte om at teknologi har stor betydning for samfunnet, og dermed for politiet. De er derimot ulike i beskrivelsene av hvor teknologiutviklingen kommer fra, hvordan den foregår, og i hvilken grad vi kan forutse og bestemme dens retning. Der rapporten skaper forventninger til teknologisk transformasjon og effektivitetsgevinster (Klepper et al., 2021), hevder STS at teknologi og samfunn er i konstant utvikling, og endres i

et komplekst og uforutsigbart samspill (Skjølsvold, 2015). Hva rapporten fremhever og hva den ikke fremhever er ikke nødvendigvis et resultat av hva forfatterne mente da de skrev den, det er også et resultat av rapportens egenskaper. I et dokument er det alltid noe som må fremheves og noe som ikke blir det. Noe blir inkludert i rapporten og noe blir utelatt. Dette er et perspektiv som kan brukes om alle former for teknologi. Gjennom sine egenskaper er de aktive og har handlekraft, og påvirker prosessene de er del av (Asdal & Reinertsen, 2020). Dette skjer uavhengig av om prosessene det er snakk om er politiarbeid, teknologiutvikling eller kunnskapsproduksjon.

I neste kapittel vil jeg diskutere hvordan perspektiver fra STS og annen forskning på teknologi i politiet kan utfordre forventningene til teknologi som formidles i rapporten. Dette vil jeg gjøre gjennom å diskutere funnene fra analysen, og de teoretiske perspektivene fra STS, i lys av temaet forutseende politiarbeid.

Kapittel 5 – Forventninger til ny teknologi sett i lys forutseende politiarbeid

I forrige kapittel viste jeg hvordan rapporten formidler forventninger om at det som kalles en teknologisk transformasjon vil hjelpe politi- og påtaletjenestene å løse samfunnsoppdraget sitt bedre i fremtiden. I dette kapitlet vil jeg fortsette å besvare studiens hovedproblemstilling ved å diskutere hvordan perspektiver fra STS og annen forskning på politi og teknologi kan bidra til å utfordre disse forventningene. Diskusjonen vil belyse andre utfordringer og muligheter ved bruk av ny teknologi enn det rapporten formidler. Underproblemstillingen som besvares i dette kapitlet er:

Hvordan kan STS bidra til å utfordre forventningene til teknologiutvikling i politiet?

I dette kapitlet vil jeg diskutere noen av funnene fra forrige kapittel i lys av temaet som på engelsk heter «predictive policing», på norsk kalt forutseende politiarbeid. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i forutseende politiarbeid fordi, som jeg vil vise senere i kapitlet, representerer det en videreutvikling av konseptet om et kunnskapsstyrt politi. Politidirektoratet har beskrevet at norsk politi skal være kunnskapsstyrt og i forkant av kriminaliteten (2018, s. 6). Dermed kan forutseende politiarbeid være en pekepinn på hvilken retning politiet utvikler seg i. Forutseende politiarbeid er også et eksempel på hvordan teknologi kan benyttes i politiet slik det beskrives i rapporten fra FFI (Klepper et al., 2021). Rapporten trekker frem kunstig intelligens og stordata som to av de teknologiske trendene som vil påvirke politi- og påtaletjenestene i nærmeste fremtid (Klepper et al., 2021, s. 18), og i rapportens kapittel 5 beskrives det hvordan algoritmer og kunstig intelligens kan benyttes for å utvikle og effektivisere to av hovedstrategiene for norsk politi: Etterretningsdoktrinen og forebyggende som primærstrategi (Klepper et al., 2021, s. 35, 38). Rapportens forventninger til teknologiutviklingen i politi- og påtaletjenestene er dermed knyttet til blant annet kombinasjonen av disse teknologiske trendene og arbeidsprosessene. Rapporten beskriver bruken av algoritmer, kunstig intelligens og stordata litt ulikt i Etterretningsdoktrinen (Klepper et al., 2021, s. 35) og i forebyggende som primærstrategi (Klepper et al., 2021, s. 38), men begge tilnærmingene vil falle inn under forståelsen av forutseende politiarbeid som jeg beskriver litt senere i dette kapitlet. Rapporten påpeker i kapittel 5 at «prediktive systemer allerede er i bruk, men at effekten er omstridt» (Klepper et al., 2021, s. 39) og at dette særlig er knyttet til skjevheter i datamaterialet og formålsutglidning knyttet til innhentet data. Videre

skiller rapporten mellom personorientert og geografisk orientert bruk av forutseende politiarbeid og trekker frem at den personorienterte bruken av slike verktøy er den mest kontroversielle (Klepper et al., 2021). Den videre diskusjonen tar utgangspunkt i noen av disse utfordringene og hvordan de kan ha innvirkning på forventningene til teknologi som skapes i rapporten.

I dette kapittelet vil jeg bruke eksempler fra forskningen rundt forutseende politiarbeid til å illustrere og diskutere tre momenter som utfordrer rapportens forventninger til fremtidig teknologiutvikling i politiet. Det første momentet handler om den teknologiske transformasjonen rapporten argumenterer for (Klepper et al., 2021, s. 88), og som jeg fant i forrige kapittel kunne tolkes som et uttrykk for en dramatisk og teknologideterministisk historie om teknologiens påvirkning på samfunnet. Sett i lys av forskningen som ser på politiet som kunnskapsarbeidere vil jeg diskutere om en slik transformasjon representerer et brudd eller kontinuitet med slik politiet tidligere har drevet sin virksomhet. Jeg argumenterer for at politiet allerede er i utvikling, og har gjort det i lang tid. I denne endringen står kunnskap, informasjon og teknologi sentralt.

Det andre momentet er at effekten av ny teknologi i politiet, deriblant innenfor forutseende politiarbeid, viser seg svært vanskelig å evaluere. Selv om rapporten påpeker at effekten av prediktive systemer er omstridt, så utforsker den ikke disse utfordringene og formidler på tross av dette forventninger om at teknologi har en effektiviseringsgevinst. Rapporten legger dette argumentet til grunn for teknologiutviklingen i politiet (Klepper et al., 2021, s. 88). Ved å benytte STS-inspirerte studier av teknologi i politiet og referanser til annen politiforskning vil jeg utfordre rapportens forventning om teknologiens effektiviseringsgevinster.

Det siste momentet handler om årsakene til at politiorganisasjoner likevel velger å satse på forutseende politiarbeid, på tross av at effekten på kriminalitetsbekjempelsen er vanskelig å bevise. Her utforsker jeg hvordan teknologiutvikling kan analyseres i flere dimensjoner (Chan & Moses, 2019; Egbert & Leese, 2021), og hvordan forventninger til teknologiutvikling i politiet kan ha andre grunner enn dokumenterte sammenhenger mellom teknologi og effektiv kriminalitetsbekjempelse.

Diskusjonen i kapittelet bygger på både perspektivene fra STS som jeg presenterte i kapittel 2, funnene fra analysen i forrige kapittel, og annen politivitenskapelig forskning. Mye av forskningen det vises til i dette kapittelet bygger på såkalte sosiotekniske rammeverk, etter inspirasjon fra STS, deriblant Chan og Moses (2019), Egbert og Leese (2021) og Kaufmann et

al. (2019). Diskusjonen fokuserer på forutseende politiarbeid, men berører i stor grad grunnleggende temaer om teknologi og vil dermed ha relevans også for andre typer teknologi i politiet.

Brudd eller kontinuitet?

I dette delkapittelet vil jeg diskutere det første momentet i kapittelet, altså hvorvidt utviklingen av forutseende politiarbeid representerer en transformasjon av politiet eller om det kan sees som fortsettelsen på en allerede pågående endring.

Forutseende politiarbeid er en arbeidsmetodikk som brukes mest av politiet i USA, men også mange europeiske politiorganisasjoner benytter ulike varianter av metodikken (Chan & Moses, 2019, s. 3; Egbert & Leese, 2021, s. 6). I Norge er også forutseende politiarbeid et tema, og Teknologirådet anbefalte i 2015 at norsk politi utforsket muligheten for å benytte denne tilnærmingen (Teknologirådet, 2015).

Begrepet forutseende politiarbeid peker ikke på et spesifikt fenomen, men det omfatter ulike tilnærminger, verktøy og arbeidsmetodikker (Chan & Moses, 2019, s. 2; Egbert & Leese, 2021, s. 19). En beskrivelse av fellesnevneren ved begrepet er likevel at forutseende politiarbeid innebærer ulike former for statistisk analyse av data for å forsøke å predikere steder eller personer som vil bli involvert i kriminalitet, og at denne informasjonen brukes til å styre politiets ressurser i den hensikt å forebygge eller avverge en uønsket hendelse (Chan & Moses, 2019, s. 3). Til dette benyttes ulike varianter av algoritmer, programvare og arbeidsprosesser. Den videre diskusjonen tar derfor ikke utgangspunkt i en spesifikk teknologisk løsning eller arbeidsmodell for forutseende politiarbeid, men ser på forutseende politiarbeid som en teknologibasert politistategi som benytter seg av algoritmer eller kunstig intelligens i analyse og behandling av data.

På en side kan det hevdes at forutseende politiarbeid representerer noe nytt og revolusjonerende for politiet, og at bruken av algoritmer og kunstig intelligens i en slik arbeidsmetodikk vil kreve en teknologisk transformasjon av politiet, slik rapporten ber om (Klepper et al., 2021, s. 12).

På en annen side finnes det argumenter for å hevde at forutseende politiarbeid ikke representerer et brudd med slik politiet har jobbet tidligere, men heller representerer en videreføring et perspektiv på politiets virksomhet som har eksistert i lang tid. Chan og Moses (2019, s. 1) skriver blant annet at utviklingen av forutseende politiarbeid har røtter tilbake til

da Ericson og Haggerty først omtalte politiet som kunnskapsarbeidere (Ericson & Haggerty, 1997), et perspektiv som ble lansert for snart 30 år siden. I stedet for den tradisjonelle måten å forstå politiet på, nemlig som kriminalitetsbekjempere, mente Ericson og Haggerty (1997, s. 3) at politiet først og fremst burde forstås som kunnskapsarbeidere hvis hovedoppgave er å koordinere samfunnets samlede innsats innenfor risikostyring og sikkerhet. Kunnskapen brukes både for å håndtere hendelser som faller innenfor politiets eget arbeidsområde, og for å informere andre samfunnsaktører om hvilken risiko de må håndtere (Ericson & Haggerty, 1997, s. 22). Denne forståelsen av politiet bygget igjen på Ulrick Beck sin beskrivelse av risiko-samfunnet (Beck, 1992), der samfunnet beskrives som et nullsumspill om fordeling av henholdsvis velstand og risiko. Ericson og Haggerty (1997) hevdet også at teknologi spiller en helt sentral rolle i politiets virksomhet. Politiets kunnskapsarbeid baserer seg på ulike systemer for informasjonsbehandling for å beskrive og kommunisere risiko, og disse kunnskapssystemene er dermed helt sentrale i politiets arbeid. Ericson og Haggerty (1997, s. 33) gikk i rette med tidligere forskere som mente at teknologi hadde liten påvirkning på politiets arbeid, og hevdet at kunnskapssystemene, uavhengig av hvilken teknologi de benyttet, er med på å forme hvordan politiet tenker, opptrer og rettferdiggjør handlingene sine.

Samtidig bygger forutseende politiarbeid også videre på og kombinerer andre politistategier slik som «community policing», problemorientert politiarbeid og etterretningsstyrt politiarbeid (Egbert & Leese, 2021, s. 23), som på ulike måter fremhever en proaktiv arbeidsmetodikk. Forutseende politiarbeid representerer en videreutvikling av disse strategiene, samtidig som det bygger på premisset om at politiet i fremtiden ikke vil få økte økonomiske ressurser, og dermed må klare å gjøre mer politiarbeid med mindre ressurser. Den nye trenden i politiarbeid har dermed utviklet seg som svar på en lang rekke tekniske, økonomiske og politiske utviklingstrekk (Egbert & Leese, 2021, s. 28). Egbert og Leese (2021, s. 11) bygger på perspektiver fra STS og mener at forutseende politiarbeid ikke bare bør forstås som en teknologisk artefakt, men som en kompleks sosioteknisk prosess. Samtidig hevder de at forutseende politiarbeid også representerer et paradigmeskifte i forståelsen av relasjonen mellom samfunn, kriminalitet og politi, og at utviklingen av forutseende politiarbeid kan være starten på det som kalles «datafication» og «plattformization» av politiets arbeid. Dette innebærer ifølge Egbert (2019, s. 86) en utvikling der politiet i økende grad fokuserer på innsamling og produksjon av data som kan kombineres med ulike datasett på tvers av ulike myndigheter og organisasjoner. «Datafication» ligner dermed på en

digitalisering og datafisering (min oversettelse) av Ericsson og Haggerty (1997) sitt kunnskapspoliti.

Mange av Ericsson og Haggerty (1997) sine beskrivelser av kunnskapspolitiet og relasjonen til teknologi er like aktuelle i dag som de var for 30 år siden og kunnskapsbasert politiarbeid har stått sentralt også i norsk politi siden 1990-tallet (Ellefsen & Lomell, 2024, s. 51; Gundhus, 2018, s. 145). I Norge ble politiets etterretningsregister Indicia lansert i 2007 og Etterretningsdoktrinen fra 2014 (Politidirektoratet, 2020) ble et viktig dokument som ga føringer for hvordan politiet skulle jobbe med strukturert informasjonshåndtering, risikovurderinger og beslutningsstøtte. Doktrinen ble ifølge Gundhus (2018, s. 145) innført i kjølvannet av evalueringen etter terrorangrepene 22.juli 2011, og var inspirert av en britisk modell for politiets virksomhet som kalles intelligence-led policing (Ratcliffe, 2016).

Doktrinen skulle bidra til at politiet både spisset sine oppgaver og jobbet mer kostnadseffektivt. Ifølge Gundhus (2018) tok fokuset på etterretning til en viss grad over det som hadde vært en tradisjon med ulike tilnærminger til forebyggende politiarbeid.

Etterretningsdoktrinen førte dermed til en videreutvikling av det forebyggende begrepet. Dette har imidlertid resultert i at grenseflaten mellom forebygging og etterretning fremstår som uklar (Gundhus, 2018, s. 147) og at det norske politiets nærpolititilnærming erstattes med en etterretningsorganisering (Gundhus et al., 2019, s. 114). Utviklingen av politiarbeidet i Norge viser at politiet er i konstant endring i takt med at forventningene i samfunnet endrer seg.

Utforskningen av historiene bak forutseende politiarbeid viser at arbeidsmetodikken kan forstås som hittil siste kapittel i en lang historie om utviklingen av politiet. Dette er en utvikling som skjer i takt med både teknologiske og andre samfunnsmessige endringer og trender. Dette viser gyldigheten av perspektivene i STS som sier at teknologi ikke utvikles uavhengig av samfunnet, men at utviklingen av teknologi og samfunn er sammenvevd (Hughes, 1986; Skjølvold, 2015). Dette er perspektiver som bidrar til å utfordre rapportens fortelling om teknologiens dramatiske endring av samfunnet, og forventingen om at ny teknologi vil medføre en helhetlig transformasjon av politiet. Det fremstår tydelig at teknologi er med å forme både politiet og samfunnet rundt oss, men i både politiforskningen og i perspektivene fra STS finnes det argumenter for å hevde at dette er trender som har pågått i lang tid allerede, og som allerede har hatt stor innvirkning på hvordan politiet utfører sine oppgaver (Chan, 2001; Egbert & Leese, 2021; Ericson & Haggerty, 1997; Gundhus, 2018). Selv om ny teknologi vil kunne bidra til ytterligere endringer av politiets arbeidsmetoder så er ikke dette prosesser som påvirkes av teknologiutviklingen alene, det er derimot resultater av en lang

rekke sammenvevde utviklingstrekk. Ifølge Egbert og Leese (2021, s. 3) er derfor ikke forutseende politiarbeid å regne som en form for disruptiv innovasjon, men det representerer en endring i hvordan politiet utfører kunnskapsarbeidet sitt. Ved å trekke linjene for politiets kunnskapsarbeid fra forutseende politiarbeid tilbake til Ericson og Haggerty (1997), vises det at økt fokus på bruk av digital informasjonsteknologi, for eksempel ved bruk av statistikk og algoritmer ikke representerer et brudd i utviklingen av politiet, men snarere en videreutvikling i en retning som ble satt for 30 år siden. Sett i lys av både forskningen på forutseende politiarbeid, og teoriene fra STS om jeg har beskrevet i kapittel 2, kan derfor transformasjonen rapporten skaper forventninger om heller forstås som en gradvis endring som kan spores helt tilbake til utviklingen av risikosamfunnet (Beck, 1992). Dette er en endring som allerede har pågått i lang tid og som kontinuerlig former og utvikler politiet i takt med samfunnet.

Økt effektivitet?

I dette delkapittelet vil jeg diskutere det andre momentet, altså hvorvidt ny teknologi gjør politiet mer effektivt, og gjennom det utfordre rapportens forventning om at nye teknologiske løsninger innebærer en effektiviseringsgevinst for politiet (Klepper et al., 2021, s. 86). Som jeg har vist i de foregående kapitlene handler teknologiutvikling om langt mer enn tekniske egenskaper og fysiske gjenstander. Dette påpekte blant annet Hughes som jeg har skrevet om i kapittel 2. Hans arbeid med å utforske hvordan ulike elektrisitetssystemer utviklet seg på 1900-tallet (Hughes, 1983), inspirerte både hans perspektiv om store teknologiske systemer (Hughes, 1987), og senere aktør-nettverksteori (Callon, 1986; Law, 1989). Et vesentlig poeng i hans forskning var at det ikke var elektrisitetsleverandørenes evne til å produsere strøm som var det mest avgjørende for om de ble vellykkede bedrifter, det var deres evne til å tilpasse produksjonskapasiteten til etterspørselen (Hughes, 1987, s. 72). En vesentlig del av teknologiutviklingen for de første strømprodusentene handlet derfor om å også skape et marked for strøm (Hughes, 1987, s. 63). Dette understreker påstanden om at teknologiutviklingen styres av hvorvidt teknologien bidrar til å løse aktuelle problemer for brukerne (Hughes, 1987; Pinch & Bijker, 1987). For teknologiutviklingen i politiet er det et sentralt poeng fordi det påpeker viktigheten av at ny teknologi må oppleves å ha en nytte for politi- og påtaletjenestenes virksomhet hvis det skal bli tatt i bruk. Det holder ikke bare at teknologien er tilgjengelig og finnes «der ute».

Dette representerer en stor utfordring for teknologiutviklingen i politiet. En grunnleggende utfordring med ny teknologi i politiet er nemlig å måle effekten av den (Koper & Lum, 2019; Lum et al., 2017). Forskning har vist at teknologi kan effektivisere arbeidsprosesser i politiet, men det har vært vanskeligere å vise at teknologi har en effekt på politiets overordnede målsetting om å redusere kriminalitet. Dette henger sammen med at teknologi i seg selv ikke gir resultater i politiets arbeid, det er hvordan teknologien brukes som eventuelt gjør politiet i stand til å løse sine oppgaver mer effektivt (Lum et al., 2017, s. 137). Dette gjør at forhold som ligger utenfor de tekniske kapasitetene, slik som organisasjoner, lover og økonomi også har stor påvirkning på teknologiutvikling. Dette er i tråd med perspektivene i STS som er beskrevet i kapittel 2.

Diskusjonen rundt positive effekter av ny teknologi i politiet kan dermed utforskes med ulike tilnærminger. Et spørsmål er om ny teknologi kan gjøre at politiet løser oppgavene sine på en bedre måte. Et annet spørsmål er om de eventuelt kan løse dem på en mer kostnadseffektiv måte (Lum et al., 2017). Begge disse spørsmålene kan utdypes betraktelig og bærer på videre diskusjoner om hva som egentlig er politiets oppgaver. Et viktig aspekt ved den diskusjonen er om politiet best forstås i lys av sin funksjon som beskytter mot kriminalitet og utrygghet (Bayley & Shearing, 2005), eller om politiet best forstås i lys av sin praksis (Bittner, 2005; Bowling et al., 2019). Hvorvidt faktisk reduksjon i kriminalitet og økt trygghet for innbyggerne er et hensiktsmessig mål for politiet, er det også uenighet om. Noen forskere mener at kriminalitetsbekjempelse bør være politiets overordnede mål (Bayley & Shearing, 2005; Weisburd & Braga, 2019), mens andre mener at kriminalitet og utrygghet er samfunnsfenomener som bare i begrenset grad påvirkes av politiets innsats og hvis årsak finnes i langt mer komplekse samfunnsspørsmål (Bowling et al., 2019; Gundhus et al., 2019). Hvis det siste er tilfellet, så vil i så fall godt og effektivt politiarbeid i større grad handle om at polititjenesten utføres på en tillitsvekkende og rettferdig måte, enn at den forhindrer og bekjemper mest mulig kriminalitet (Bowling et al., 2019; Reiner, 2005). Hvorvidt kostnadseffektivitet er et hensiktsmessig mål for politiets arbeid er også et spørsmål som kan diskuteres utfyllende slik blant annet Wathne (2018) har gjort. Uansett hvilket standpunkt som legges til grunn på spørsmålet om hva som er politiets overordnede mål, så vil svaret nødvendigvis ha vesentlig betydning for hvordan politiets effektivitet kan måles.

Det er altså flere argumenter for å hevde at sammenhengen mellom teknologi og effektivisering av politiarbeidet er svært kompleks. Ny teknologi har ikke alltid ønsket effekt på hverken produktivitet, kommunikasjon, eller samarbeid i politiet (Koper et al., 2014), og

en av faktorene som kan hindre at ny teknologi fører til mer effektivt politiarbeid er hvordan denne nye teknologien tolkes av de ansatte i organisasjonen (Lum et al., 2017). En fortsatt sterk tro blant politiets ansatte på tradisjonell reaktiv arbeidsmetodikk (Chan, 2003, s. 657; Koper & Lum, 2019, s. 521), gjør at teknologi som understøtter en mer proaktiv og forebyggende tilnærming ikke tolkes å fremme riktig politiarbeid, og dermed blir den ikke adaptert i organisasjonen (Lum et al., 2017, s. 155; Manning, 2008). Disse poengene er i tråd med det sosialkonstruktivistiske perspektivet fra STS, slik jeg beskrev i kapittel 2.

Hva gjelder forutseende politiarbeid mener Egbert og Leese (2021) at det finnes enda flere utfordringer ved å måle effekten av denne politistategien. Effektevaluering av forutseende politiarbeid er preget av det de kaller «epistemiske utfordringer» (Egbert & Leese, 2021, s. 177). Hvordan skal man vise at et forebyggende tiltak hadde en effekt på noe som ikke skjedde? I tillegg til at det metodisk er praktisk umulig å måle gjennom randomiserte forsøk, så er dette et spørsmål som nærmer seg en vitenskapsteoretisk umulighet å besvare. Det oppstår dermed en fascinerende kontrast mellom hvor mye penger og fokus som investeres i forhåpningene til forutseende politiarbeid og de epistemiske usikkerhetene som preger konseptet (Egbert & Leese, 2021, s. 178). Dette er påstander som utfordrer rapportens forventninger til hvordan politiet kan nyttegjøre seg av nye teknologier slik som kunstig intelligens og stordata (Klepper et al., 2021, s. 30).

Som blant annet Lundgaard et al. (2022) og Chan (2003) påpeker, har teknologi både ønskede og uønskede effekter i politiet. Hva gjelder forutseende politiarbeid så er det særlig faren for at arbeidsmetodikken fremmer bias og skjevheter som finnes i datamaterialet som har blitt trukket frem som en uønsket effekt (Egbert & Leese, 2021; Kaufmann et al., 2019). Ved å reprodusere mønstre basert på rase og sosioøkonomiske faktorer er det flere som frykter at forutseende politiarbeid medfører selvoppfyllende profetier som fører til økt forskjellsbehandling fra politiet. Det er mye forskning som påpeker at bruk algoritmiske prediksjoner av kriminalitet kan utgjøre en trussel mot rettsikkerheten og likebehandlingen i samfunnet (Egbert & Leese, 2021, s. 187). Utfordringen med bias i data trekkes også frem i rapporten (Klepper et al., 2021, s. 39) som den mest fremtredende bekymringen knyttet til denne delen av teknologiutviklingen i politiet. Imidlertid har utfordringen knyttet til bias og algoritmer i størst grad blitt knyttet til bruk av personrettede algoritmiske prediksjoner, og er ikke blitt så aktualisert i diskusjoner om bruken av geografiske prediksjoner (Egbert & Leese, 2021, s. 187). I tillegg påpeker Gundhus et al. (2019, s. 102) at skjevheter i politiets datamateriale ikke er en ny utfordring som har kommet med etterretning og digitale data. Det

tradisjonelle politiblikket er i sin natur erfaringsbasert (Finstad, 2018), og dermed ikke uten fordommer (Gundhus et al., 2019, s. 101). Samtidig er det slik at teknologi fører til både tilsløring og transparens av fenomenene de dokumenterer (Lundgaard et al., 2022), og informasjonen som finner veien inn i politiets kunnskapssystemer er ikke nødvendigvis mer sanne eller rettferdige bare fordi de digitaliseres (Lundgaard & Gundhus, 2024).

Utfordringene med skjevheter i data er dermed et problem som hverken oppstår eller løses i møtet med ny teknologi.

Utfordringen med bias i data er trolig noe som aldri helt vil kunne fjernes, men det finnes likevel tilnærminger som kan redusere de skadelige virkningene av det. Kaufmann et al. (2019) påpeker at mønstre i data, som er den grunnleggende enheten algoritmer leter etter, alltid vil representere en forenkling og endring av virkeligheten. For å hindre skadelige effekter av bias i mønstrene mener de at det kreves større fokus og åpenhet rundt hvordan data innhentes og bearbeides. De bygger på perspektiver fra STS når de sier at mønstre i større grad bør sees på som representasjoner av oppmerksomhet, heller enn som representasjoner av fakta (Kaufmann et al., 2019, s. 675). Perspektivene de bygger på er de samme som er grunnlaget for den praksisorienterte dokumentanalysen i kapittel 4, og Heidegger (1977) sin forståelse av teknologi, nemlig at dokumenter, og annen teknologi, bidrar til å strukturere verden rundt oss. De har handlekraft, forteller historier og former saker, og er ikke nøytrale eller nøyaktige reproduksjoner av virkeligheten de skildrer. Ved å fokusere på hvordan teknologi, eller i sin mest grunnleggende form mønstre, aktivt former og forteller historier om virkeligheten, er det lettere å avdekke og korrigere ukorrekte representasjoner og hindre ureflektert og urettferdig politiarbeid (Kaufmann et al., 2019, s. 689). Dette krever økt oppmerksomhet rundt hvordan data innhentes, formes og benyttes. Igjen utfordres rapportens forventninger til teknologiutvikling som løsningen på politi- og påtaletjenestenes fremtidige utfordringer. Ny teknologi bringer nemlig ikke bare med seg løsninger, det bringer også med seg nye utfordringer. Dette krever at teknologiutviklingen ikke bare bygger på kunnskap om teknologiske løsninger, men også kunnskap om praksisene som teknologien representerer. Der rapporten hevder at det er behov for økt kompetanse om teknologi i politiet (Klepper et al., 2021, s. 39), viser både STS og politiforskningen at det også er behov for kompetanse om hvordan teknologi og politiets praksiser gjensidig former hverandre.

Som jeg har vist i dette delkapittelet er sammenhengen mellom teknologi og effektivitet i politiet svært kompleks. Dette utfordrer forventningene rapporten formidler om at ny teknologi, for eksempel i form av kunstig intelligens og stordata, vil kunne effektivisere politiet.

Diskusjonen har vist at det finnes grunnlag for å si at teknologi kan effektivisere arbeidsprosesser, samtidig viser både politiforskningen og perspektivene fra STS at veien fra ny teknologi til et mer effektivt politi er kronglete. Den krever derfor avklaringer rundt politiets rolle og oppdrag som er av langt mer politisk enn teknisk art. Diskusjonen over viser at for å kunne føre til mer effektivt politiarbeid så må det ligge til grunn en forståelse av hva som er politiets overordnede mål, og teknologien må tilpasses dette. Spørsmålet om hva slags teknologi politiet skal benytte handler i bunn og grunn om hva slags politi vi skal ha i samfunnet vårt, og svaret på disse spørsmålene bør derfor være basert på en grunnleggende demokratisk debatt om politiets rolle og oppgaver.

Den symbolske verdien av teknologi

Det tredje momentet i dette kapittelet er at utviklingen av forutseende politiarbeid er preget av motsetninger. På den ene siden er det flere og flere politiorganisasjoner som tar det i bruk, samtidig som bruken skaper bekymring (Chan & Moses, 2019; Kaufmann et al., 2019). I dette delkapittelet skal jeg utforske hva som kan forklare at forutseende politiarbeid tas i bruk stadig flere steder, og at rapporten formidler en forventning om at politiet skal benytte seg av det (Klepper et al., 2021, s. 43), på tross av at effekten av slik ny teknologi er vanskelig å bevise og metodene er omstridt.

Egbert og Leese (2021) påpeker hvordan ulike faktorer kan bidra til å forme implementering og bruk av ny teknologi. De beskriver at offentlig oppmerksomhet rundt en sterk økning i innbruddstall, og politisk press om å gjøre noe med dette var blant faktorene som førte til innføringen av verktøy for forutseende politiarbeid i flere sveitsiske og tyske delstater i tidsrommet etter 2012 (Egbert & Leese, 2021, s. 165). Den offentlige debatten rundt temaet bar mer preg av kritikk mot politiets manglende innsats på feltet, heller enn å diskutere de reelle effektene av forutseende politiarbeid på kriminalitetsbekjempelsen. For politiet og politikere ble det derfor vanskelig å argumentere for at politiet ikke skulle forsøke alt, inkludert den nyeste teknologien, for å øke tryggheten for innbyggerne. Samtidig var verktøyet som ble tatt i bruk, PRECOBS (Egbert & Leese, 2021, s. 165), tilgjengelig som tilnærmet hylleware. Utfordringen for politiet ble imidlertid ikke mindre da innføringen av de nye verktøyene skulle evalueres. I tråd med utfordringene beskrevet tidligere i kapittelet viste det seg vanskelig å etablere noen kausal forbindelse mellom innføringen av forutseende politiarbeid og nedgangen i kriminalitet som fulgte i enkelte delstater. Resultatet ble ifølge Egbert og Leese (2021, s. 183) at de ulike politiorganisasjonene fant andre måter å ramme inn

evalueringen på, og positive beskrivelser av at politiet var blitt mer kunnskapsdrevne eller hadde utviklet seg organisatorisk ble brukt for å betegne innføringen av forutseende politiarbeid som vellykket. Dette viser hvordan andre faktorer enn dokumenterte argumenter om økt effektivitet i kriminalitetsbekjempelse kan legges til grunn for både innføring, evaluering og fortsatt bruk av ny teknologi i politiet. For å utforske og forstå disse motsetningene påpeker Chan og Moses (2019) at det kan være nyttig å se til den symbolske dimensjonen av teknologi. De hevder, basert på en sosioteknisk forståelse, at implementering og bruk av teknologi kan utforskes gjennom en organisatorisk dimensjon, en symbolsk dimensjon og en teknisk dimensjon. Den organisatoriske dimensjonen utforsker hvordan organisasjonen former og blir formet av ny teknologi (Chan & Moses, 2019, s. 7), mens den tekniske dimensjonen utforsker hvordan de tekniske elementene ved ny teknologi for eksempel fungerer som de skal eller om de lever opp til forventningene. Den symbolske dimensjonen derimot utforsker hvordan teknologi kan representere verdier som går utover deres organisatoriske eller tekniske egenskaper. Som et eksempel viser Chan og Moses til Ericson og Shearing (1986, gjengitt i Chan & Moses, 2019, s. 9) som påpeker at vitenskapeliggjøringen som følger med politiets kunnskapsarbeid signaliserer et «slør av legitimitet» og at det å innføre ny teknologi i seg selv kan gi prestisje til ledere eller organisasjoner. Videre kan ord som «smart»-politiarbeid skape positive oppfatninger av ny teknologi. Ericson og Haggerty (1997, s. 390) på sin side påpeker også at politiet i noen tilfeller omfavner ny teknologi fordi det signaliserer legitimitet og fordi det er viktig å fremstå progressiv, eller fordi det kan fremstå som gode løsninger på organisatoriske styringsproblemer. Det er altså ikke de tekniske egenskapene ved teknologi alene, eller bare antatt effekt av teknologien som gjør at den tas i bruk. Teknologi symboliserer noe også, og den bidrar til å forme organisasjoner der den implementeres.

Rapporten, med sine forventninger til teknologi som både effektiviserende og tillitsskapende (Klepper et al., 2021, s. 87), kan sies å fremme noen av disse symbolske verdiene ved teknologi. Som jeg har vist tidligere i oppgaven er det gjennom rapportens struktur og argumentasjon de positive forventningene til teknologiens muligheter som trekkes frem, samtidig som de komplekse sammenhengene og sammenvevingen av sosiale strukturer og teknologi ikke omhandles i like stor grad.

Det går en tydelig parallell fra perspektivene jeg beskrev i kapittel 2 til de ulike dimensjonene av teknologi (Chan & Moses, 2019), og prosessen rundt innføringen av PRECOBS (Egbert & Leese, 2021). Den symbolske dimensjonen (Chan & Moses, 2019) utforsker mye av det

samme som det sosialkonstruktivistiske perspektivet (Pinch & Bijker, 1987), ved at det påpeker at hvordan teknologi tolkes og tillegges ulike verdier påvirker hvordan den utvikles, tas opp og benyttes i ulike organisasjoner. Egbert og Leese (2021) viser at forutseende politiarbeid blir et virkemiddel for å imøtekomme politiske forventninger til politiet. Dette støtter opp under Pinch og Bijker (1987, s. 30) sitt perspektiv om at hvordan ulike sosiale grupper tolker teknologi og forstår det som løsningen på et problem, har stor påvirkning på hvordan teknologi utvikles og tas i bruk. De symbolske verdiene i teknologi skapes dermed ikke bare av tekniske egenskaper, men også av overordnede diskurser og forventninger rundt teknologi.

Dette delkapittelet viser at det er mange faktorer som påvirker hva slags teknologi som implementeres og tas i bruk i politiet. Til grunn for avgjørelsen om å benytte en spesiell type teknologi kan det ligge mange andre argumenter enn de tekniske egenskapene og utvikling i disse. Ulike perspektiver, både fra STS og politiforskningen viser at politiske prosesser og teknologiens symbolske dimensjon også spiller en sentral rolle. Ny teknologi kan gi politiets virksomhet et slør ikke bare av legitimitet (Chan & Moses, 2019), men også av kostnadseffektivitet, handlekraft og progressivitet (Ericson & Haggerty, 1997). Dette er ord som kan skape positive assosiasjoner hos både politisk ledelse og ledelsen i politiet. Samtidig er sammenhengen mellom disse ordene og den faktiske effekten av teknologi svært kompleks. Som jeg har vist tidligere i studien kan rapporten, med sine positive forventninger til teknologi, bidra til å fremme slike symbolske verdier av teknologiutvikling.

Oppsummering av kapittelet

I dette kapittelet har jeg beskrevet og diskutert tre momenter som viser noe av kompleksiteten i relasjonen mellom teknologi og politi. Mye av den politivitenskapelige forskningen jeg har henvist til i dette kapittelet er inspirert av STS (Chan & Moses, 2019; Egbert & Leese, 2021; Kaufmann et al., 2019; Lundgaard et al., 2022) og diskusjonen har vist hvordan perspektivene fra STS, kombinert med annen forskning på politi og teknologi, utfordrer rapportens forventninger til teknologiutviklingen i politiet. Utviklingen av forutseende politiarbeid viser hvordan teknologi og politiets praksis, i tråd med teoriene i STS, veves sammen og er gjensidig avhengig av hverandre. Studien har også vist hvordan det som kan fremstå som store og dramatiske teknologiske endringer i politiet kan knyttes til allerede pågående utviklingsprosesser og trender i samfunnet for øvrig. Dermed bærer endringene heller preg av kontinuitet, enn av disrupsjon og omveltning. Kapittelet har også vist at effekten av teknologi

i politiets kunnskapssystemer er svært kompleks, og at begrunnelsen for å bruke og implementere ny teknologi i politiet ikke bare knyttes til en mulig økt effekt på kriminalitetsbekjempelsen, men også teknologiens symbolske lovnader om vitenskapelighet, legitimitet og kostnadseffektivitet.

Dette kapitlet har vist at både politiforskningen og perspektivene fra STS tegner et mer komplekst bilde på relasjonen mellom teknologi og politi, enn det rapporten gjør. Dermed utfordres hvilke forventninger vi kan ha til teknologiutviklingen i politiet. For de som tar beslutninger for hvordan teknologi skal utvikles i norsk politi er det viktig å være klar over denne kompleksiteten. Samtidig er det ingen tvil om at teknologi kommer til å være en sentral del av politiarbeidet, også i fremtiden. Dermed henger beslutninger knyttet til teknologiutvikling tett sammen med utviklingen av overordnede strategier for politiet. Det er ikke noe alternativ å ikke forholde seg til ny teknologi, samtidig som valg knyttet til teknologiutvikling kan få store konsekvenser for hvordan fremtidens politi vil seg ut. Dette krever gode og veloverveide avgjørelser der det benyttes ulike perspektiver for å belyse ulike problemstillinger. I tråd med budskapet i STS (Skjølsvold, 2015, s. 172) må kompleksiteten og kontroversene ikke oversees, de må undersøkes. Teknologiutvikling er nemlig ikke et spørsmål om ja eller nei, det er et spørsmål om hvordan.

Kapittel 6 – Konklusjon og veien videre

Denne studien har tatt utgangspunkt i problemstillingen: «Hvordan kan vi utforske og utfordre forventninger til teknologiutvikling i politiet?» For å operasjonalisere problemstillingen har jeg brukt to underproblemstillinger: «Hvilke forventninger til teknologi formidles i rapporten *Teknologiutviklingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet?* (Klepper et al., 2021)», og «hvordan kan teknologi- og vitenskapsstudier bidra til å utfordre forventningene til fremtidens teknologiutvikling i politiet?»

Kapittel 1 presenterte bakgrunnen for valg av tema og problemstilling, og beskrev noen av de sentrale begrepene i studien.

I kapittel 2 ble det redegjort for studiens teoretiske ramme, ved å presentere sentrale teoretiske perspektiver fra forskningstradisjonen som på norsk kalles teknologi- og vitenskapsstudier (i studien har jeg benyttet den engelske forkortelsen STS). Disse teoretiske perspektivene er resultatet av en teoretisk utforskning av forskningstradisjonen, og studien har fokusert på tre av perspektivene, nemlig et sosialkonstruktivistisk perspektiv (Pinch & Bijker, 1987), et perspektiv om store teknologiske systemer (Hughes, 1987) og et perspektiv som kalles for aktør-nettverksteori (Callon, 1986; Latour, 2005; Law, 1989). Disse teoretiske perspektivene hevder på ulike måter at teknologi, vitenskap og samfunn er tett sammenvevd og utvikles i samproduksjon (Asdal et al., 2001; Skjølsvold, 2015). De utfordrer dermed teknologideterministiske påstander om at teknologiutviklingen er en kraft i seg selv som kommer utenfra og påvirker samfunnet. På ulike, og til dels motstridende måter, hevder de tre teoretiske perspektivene at sosiale og tekniske strukturer må sees som en helhet, og at teknologiutvikling må sees som en prosess som påvirkes av både sosiale, økonomiske, politiske, tekniske og naturlige faktorer.

I kapittel 3 presenteres forskningsmetodene som er benyttet i studien. Her forklares hvordan studien tar utgangspunkt i en praksisorientert dokumentanalyse basert på Asdal og Reinertsens (2020) metode. Denne formen for dokumentanalyse er inspirert av STS, og særlig det teoretiske perspektivet aktør-nettverksteori. Dette åpner for å studere dokumenter med fokus på hva de gjør og hvordan de aktivt formidler og former sakene de omhandler. Kapitlet inneholder også en redegjørelse for fremgangsmåten i den teoretiske utforskningen som er basert på Perssons (2021) seks faser for litteraturstudier, og hvilke grep og avveininger som er gjort for å sikre studiens forskningskvalitet.

Kapittel 4 inneholder den praksisorienterte dokumentanalysen etter modell fra Asdal og Reinertsen (2020). I starten av kapittelet utdypes de metodiske valgene som ble skissert i kapittel 3, og det gis en grundigere begrunnelse for hvorfor en praksisorientert dokumentanalyse er en relevant tilnærming for å utforske teknologi og teknologiutvikling i politiet. Argumentet for dette er at gjennom aktør-nettverksteori kan rapporten *Teknologiutviklingens betydning for politiet. PST og Den høyere påtalemyndighet* (Klepper et al., 2021), i studien bare omtalt som rapporten, studeres som en aktør i prosessen knyttet til teknologiutvikling i politiet. Dette betyr at eventuelle forventninger rapporten formidler til teknologiutvikling i politiet aktivt bidrar til å forme og påvirke den samme utviklingsprosessen.

Analysen benytter to ulike grep, ved å se på rapporten både som tekst og som en sak. Det analytiske grepet som fokuserer på tekst viser at rapportens format skaper uklare forventninger for leseren, fordi teksten ikke har en tydelig teoretisk ramme eller sjangerplassering. Rapporten fokuserer gjennom sin struktur og argumentasjon på å formidle forventninger til teknologiutviklingen i politi- og påtaletjenestene og argumenterer for en teknologisk transformasjon, fremfor å utforske kompleksiteten i relasjonen mellom teknologi og tjenestene.

Det analytiske grepet som fokuserer på rapporten som sak, viser at rapporten formidler forventninger om at en teknologisk transformasjon vil føre til effektiviseringsgevinster for politi- og påtaletjenestene. Rapporten gir imidlertid ingen definisjon på hva teknologi er, og det bidrar til uklarhet rundt disse forventningene. Samtidig viser analysen at rapporten formidler en dramatisk fortelling om teknologiutviklingens påvirkning på politi- og påtaletjenestene, og at en teknologisk transformasjon er nødvendig for at tjenestene skal kunne utføre samfunnsoppdraget sitt i fremtiden (Klepper et al., 2021). Dette minner om de teknologideterministiske påstandene som STS har som mål å utfordre (Skjølvold, 2015). Ved hjelp av analytiske spørsmål utledet fra de teoretiske perspektivene fra kapittel 2 viser analysen at det er kontraster mellom slik rapporten beskriver relasjonen mellom teknologi og politi, og slik STS beskriver det. Rapporten utforsker heller ikke kompleksiteten i denne relasjonen. Den utforsker ikke forskjellen mellom de ulike tjenestene som omhandles, nemlig politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet, men behandler disse som en felles enhet. Dette utfordres av både perspektivet om store teknologiske systemer og aktør-nettverksteori som påpeker at teknologiutvikling vil ta ulik form i ulike nettverk (Hughes, 1987), avhengig av de ulike aktørene som er involvert, både menneskelig og ikke-menneskelige (Callon, 1986;

Latour, 2005; Law, 1989). Rapportens forventninger om at ny teknologi vil bidra til effektiviseringsgevinster (Klepper et al., 2021) tar heller ikke høyde for at teknologiutvikling er en komplisert og uforutsigbar prosess, slik det sosialkonstruktivistiske perspektivet hevder (Pinch & Bijker, 1987). Samtidig formidler rapporten forventninger om at det er ny teknologi som har kraften til å hjelpe politi- og påtaletjenestene med å løse samfunnsoppdraget sitt i fremtiden (Klepper et al., 2021). Dette utfordres av påstanden om generell symmetri i aktørnettverksteori, som sier at for at et nettverk skal forbli stabilt så må alle aktører tilpasse seg og trekke i samme retning (Callon, 1986; Law, 1989). Hverken teknologiske eller sosiale aktører spiller noen viktigere rolle enn de andre (Latour, 2005). Til slutt viser analysen at rapporten former teknologiutvikling i politi- og påtaletjenestene i en kontekst av både tettere samarbeid mellom domeneene av nasjonal sikkerhet og politisær virksomhet, og i en kontekst av behov for kostnadseffektivisering av offentlig virksomhet.

I kapittel 5 diskuterer jeg funnene fra dokumentanalysen i kapittel 4 og den teoretiske utforskningen i kapittel 2 i lys av temaet forutseende politiarbeid. Forutseende politiarbeid, oversatt fra det engelske «predictive policing», er en politistrategi i stadig utvikling. Den benytter ny teknologi i form av statistisk analyse av politiets informasjon for å beregne risiko for kriminalitet eller sosial uorden knyttet til steder eller personer (Chan & Moses, 2019; Egbert & Leese, 2021). Forutseende politiarbeid er en aktuell trend i politiet fordi den har potensiale for å nyttiggjøre seg av den teknologiske utviklingen innenfor kunstig intelligens og stordata (Klepper et al., 2021). Denne studiens diskusjon viser at mange av forventningene til teknologiutviklingens betydning for politi- og påtaletjenestene utfordres av forskningen på forutseende politiarbeid og politiforskningen generelt. Sett i lys av teorien om politiet som kunnskapsarbeidere (Ericson & Haggerty), som først ble introdusert i 1997, og betydningen av politiets etterretningsbaserte og risikoorienterte arbeidsmetodikk som også er implementert i Norge (Gundhus, 2018), er det grunnlag for å hevde at transformasjonen rapporten argumenterer for og forventer (Klepper et al., 2021) allerede har pågått i politiet i lang tid. Med bakgrunn i perspektivene fra STS om at utviklingen av teknologi, vitenskap og samfunn er tett sammenvevd, argumenterer studien for at den pågående endringen av politiet i like stor grad henger sammen med samfunnets overordnede risikoorientering (Beck, 1992), som at den er drevet frem av teknologiutviklingen isolert sett.

Videre viser diskusjonen at sammenhengen mellom ny teknologi og effektivisering av politiets virksomhet er kompleks. Selv om ny teknologi kan effektivisere arbeidsprosesser i politiet, har forskning vist at det er vanskelig å påvise at dette henger sammen med at politiet i

større grad klarer å bekjempe eller forebygge kriminalitet (Koper et al., 2014; Lum et al., 2017). Hva gjelder forutseende politiarbeid er denne sammenhengen enda mer kompleks fordi strategien er preget av det Egbert og Leese (2021) kaller epistemiske utfordringer. Disse utfordringene handler om hvorvidt statistikk kan brukes til å forutsi fremtidig kriminalitet, og hvordan effekten av eventuelle forebyggende tiltak kan knyttes til noe som ikke skjedde. Samtidig bærer forventningen om et mer effektivt politi på en videre diskusjon om hva som egentlig bør være politiets overordnede mål. Er politiet samfunnets beskytter mot kriminalitet og utrygghet (Bayley & Shearing, 2005), eller er dette fenomener som bare påvirkes av politiets virksomhet i begrenset grad (Bowling et al., 2019)? Denne studien presenterer ikke noe svar på det spørsmålet, men påpeker at et eventuelt svar har stor påvirkning på hvordan teknologiutviklingen i politiet bør innrettes. Forventninger til teknologiutviklingen i politiet må dermed sees i lys av hvilke forventninger samfunnet har til politiet i sin helhet. Et annet moment i diskusjonen er at uavhengig av om transformasjonen av politiet er pågående eller ligger i fremtiden, så vil data og mønstre spille en avgjørende rolle i politiets kunnskapsproduksjon (Kaufmann et al., 2019). På samme måte som rapporten i lys av å være en form for teknologi former saken den formidler, så former mønstrene bak statistiske modeller også politiets oppfatning av virkeligheten. Dette betyr at politiet, og samfunnet for øvrig, bør vie mer oppmerksomhet til hvordan data innhentes og bearbeides til mønstre, for å sikre at politiets praksis er i tråd med samfunnets forventninger (Gundhus et al., 2019; Kaufmann et al., 2019; Lundgaard & Gundhus, 2024).

Til slutt i diskusjonen trekkes det frem at på tross av manglende evidens for at forutseende politiarbeid har en positiv effekt på kriminalitetsbekjempelsen så er det en metodikk som benyttes i økende grad (Chan & Moses, 2019; Egbert & Leese, 2021). Dette kan ha flere årsaker, deriblant at teknologi har en symbolsk dimensjon (Chan & Moses, 2019), som gjør at den kan signalisere legitimitet, effektivitet og handlekraft (Egbert & Leese, 2021; Ericson & Haggerty, 1997), på tross av at den reelle virkningen av teknologi kan være både omstridt, kompleks og vanskelig å bevise.

Det siste momentet i diskusjonen viser relevansen av å studere hvordan dokumenter former og formidler saker, slik analysen i kapittel 4 har gjort. Gjennom å formidle forventninger til teknologiutviklingen i politiet og uten å utforske kompleksiteten i relasjonen mellom teknologi og politiet, kan *Teknologiutviklingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet* (Klepper et al., 2021) bidra til å bygge opp under de symbolske verdiene av teknologi som effektiviserende og tillitsskapende.

Avslutning

Denne studien har besvart problemstillingen: Hvordan kan vi utforske og utfordre forventninger til teknologiutvikling i politiet? Det har den gjort gjennom å vise at det finnes ulike forventninger til teknologiutviklingen i politiet, og at STS kan bidra med teoretiske perspektiver som kan utforske og utfordre disse. Gjennom en praksisorientert dokumentanalyse av *Teknologiutviklingens betydning for politi, PST og Den høyere påtalemyndighet* (Klepper et al., 2021) har jeg vist at rapporten formidler forventninger om en teknologisk transformasjon i politi- og påtaletjenestene og at denne transformasjonen og påfølgende effektiviseringsgevinster vil gjøre disse tjenestene bedre i stand til å løse samfunnsoppdraget sitt i fremtiden.

Med bakgrunn i teoretiske perspektiver fra forskningstradisjonen teknologi og vitenskapsstudier (STS) har jeg vist at det også finnes andre perspektiver på relasjonen mellom politi og teknologi enn den dramatiske fortellingen rapporten formidler. STS representerer teoretiske perspektiver der teknologi, vitenskap og samfunn er en sømløs vev, der skillet mellom sosiale og tekniske forklaringsmodeller viskes ut (Skjølsvold, 2015). Diskusjonen av funnene i studien sett i lys av utviklingen av forutseende politiarbeid, har vist at dette er en politistategi som kan sees på som hittil siste kapittel i utviklingen av politiets kunnskapsarbeid. Samtidig har diskusjonen vist at sammenhengen mellom teknologi og effektivisering i politiet er langt mer kompleks enn det rapporten formidler. Gjennom å vise til teknologiens symbolske dimensjon har diskusjonen utforsket ulike begrunnelser for å innføre ny teknologi, på tross av uklare lovnader om effektivisering.

Studien har vist at det kan være behov for en forventningsavklaring knyttet til teknologiutvikling i politiet, fordi det finnes ulike forventninger til hva teknologi kan bidra med i møte med fremtidens utfordringer. Analysen av rapporten, sett i lys av STS, er et eksempel på dette. Teknologi er et unøyaktig begrep som kan beskrives og forstås på mange ulike måter. Det fremstår dermed som et paradoks at teknologi knyttes til symbolske verdier preget av nøyaktighet, slik som effektivitet, vitenskapelighet og legitimitet. Hvis teknologi utvikles og innføres basert på en forventning om nøyaktighet og forenkling, men fører til unøyaktighet og kompleksitet kan det være problematisk. Særlig hvis hensikten med ny teknologi er at politiet skal utøve sin rolle i samfunnet på en tillitsvekkende måte.

Funnene fra studien åpner opp for en viktig diskusjon om hva som bør være mål, retning og forventninger til teknologiutviklingen i politiet, og samfunnet generelt. Forventninger til

teknologi kan være preget av både dystopier og utopier, og denne studiens hovedargument, i tråd med budskapet i STS (Skjølsvold, 2015), er at begge mulighetene og alt imellom bør utforskes. Bruk av ny teknologi, slik som kunstig intelligens, i ulike metoder for forutseende politiarbeid er et tema som gir mange muligheter for å benytte perspektiver og forståelser fra STS til videre forskning.

I en diskusjon om mulige konsekvenser av teknologiutvikling og vitenskapeliggjøring av politiets virksomhet virker det likevel relevant å avslutningsvis referere til Max Weber, og hans dystopiske spådom om rasjonalitetens jernbur (Aakvaag, 2017). Med rasjonalitet mente Weber at alle avgjørelser blir tatt i den hensikt å nå forhåndsdefinerte mål. Hans spådom var at et ensidig fokus på dette til slutt vil fange samfunnet i et jernbur der verdier slik som personlig frihet og meninger ikke lenger ville bli tillagt noen vekt (Manning, 2008, s. 6; Aakvaag, 2017, s. 74). Sett i lys av Ericson og Haggerty (1997) sitt perspektiv om det risikoorienterte proaktive kunnskapspolitiet, stadig økende tekniske kapasiteter for kunstig intelligens (Strümke, 2023), og en økende mengde data og mønstergjenkjenning i politiarbeidet (Egbert, 2019; Kaufmann et al., 2019), er det grunn til å være oppmerksom på at Webers dystopi ikke lenger utelukkende eksisterer i de teoretiske skyggene.

29915 ord

Referanser

- Ariel, B. (2019). Advocate: Technology in policing. I D. Weisburd & A. A. Braga (Red.), *Police Innovation* (2. utg., s. 485-516). Cambridge University Press.
- Asdal, K., Brenna, B. & Moser, I. (Red.). (2001). *Teknovitenskapelige kulturer*. Spartacus Forlag.
- Asdal, K. & Reinertsen, H. (2020). *Hvordan gjøre dokumentanalyse - En praksisnær metode*. Cappelen Damm Akademisk.
- Bayley, D. H. & Shearing, C. D. (2005). The future of policing. I T. Newburn (Red.), *Policing Key Readings* (s. 715-732). Routledge.
- Beck, U. (1992). *Risk Society*. SAGE Publications Ltd.
- Bijker, W. E., Hughes, T. P. & Pinch, T. (1987). *The Social Construction of Technological Systems : New directions in the sociology and history of technology*. MIT Press.
- Bittner, E. (2005). Florence Nightingale in the pursuit of Willie Sutton: a theory of the police. I T. Newburn (Red.), *Policing Key readings* (s. 150-172). Routledge.
- Bowling, B., Reiner, R. & Sheptycki, J. (2019). *The Politics of the Police* (5. utg.). Oxford University Press.
- Bukve, O. (2021). *Forstå forklare forandre - Om design av samfunnsvitenskaplege forskningsprosjekt* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Callon, M. (1986). Some elements of a sociology of translation: domestication of the scallops and the fishermen of St Brieuc Bay. I J. Law (Red.), *Power, Action and Belief. An new Sociology of Knowledge* (s. 196-233). Routledge & Kegan Paul plc.
- Chan, J. & Moses, L. B. (2019). Can “Big Data” Analytics Predict Policing Practice? I H. e. al. (Red.), *Security and Risk Technologies in Criminal Justice*. Canadian Scholars Press. <https://doi.org/https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3742539>
- Chan, J. B. L. (2001). The technological game: How information technology is transforming police practice. *Criminal Justice*, 1(2), 139-159.
- Chan, J. B. L. (2003). Police and new technologies. I T. Newburn (Red.), *Handbook of Policing* (s. 655-679). Willan Publishing.
- Chana, D. (2021). *The future of policing in the face of emerging and disruptive technologies*. Forsvarets Forskningsinstitutt. <https://www.ffi.no/publikasjoner/arkiv/teknologiutviklingens-betydning-for-politiet-pst-og-den-hoyere-patalemyndighet>

- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. (2024, 01.03.2024). *Regsiter over vitenskapelige publiseringskanaler*.
<https://kanalregister.hkdir.no/publiseringskanaler/Forside/>
- Egbert, S. (2019). Predictive Policing and the Platformization of Police Work. *Surveillance & Society*, 17(1/2), 83-88. <https://doi.org/https://doi.org/10.24908/ss.v17i1/2.12920>
- Egbert, S. & Leese, M. (2021). *Criminal Futures - Predictive Policing and Everyday Police Work*. Routledge.
- Ellefsen, H. B. & Lomell, H. M. (2024). Polisiær etterretning i et historisk perspektiv. I E. B. Unneberg, P. T. Jansen & O. Trønnes (Red.), *Etterretningsanalyse i politiet* (s. 36-56). Universitetsforlaget.
- Ericson, R. V. & Haggerty, K. D. (1997). *Policing the risk society*. Oxford University Press.
- European Parliament. (2024, 14.03.2024). *Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law*. European Parliament. Hentet 14.03.2024 fra
<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>
- FFI. (2023, 23.04.2023). *Om FFI*. Forsvarets Forskningsinstitutt. <https://www.ffi.no/om-ffi>
- Finstad, L. (2018). *Hva er politi*. Universitetsforlaget.
- Forsvarets Forskningsinstitutt. (2024a). *FFI-rapporter*. Forsvarets Forskningsinstitutt. Hentet 01.04.2024 fra <https://www.ffi.no/publikasjoner/ffi-rapporter>
- Forsvarets Forskningsinstitutt. (2024b, 09.03.2024). *Informasjon om nettstedet*. Forsvarets Forskningsinstitutt. Hentet 09.03.2024 fra www.ffi.no
- Gundhus, H. O. I. (2018). Smart politiarbeid? Når skillene mellom etterretning, forebygging og etterforskning viskes ut. I H. Stevnsborg & A. Rønne (Red.), *Ret Smart* (s. 145-170). Jurist- og økonomiforbundets forlag,.
- Gundhus, H. O. I., Talberg, N. & Wathne, C. T. (2019). Politiskjønn under press. I I. M. Sunde & N. Sunde (Red.), *Det digitale er et hurtigtog!* (s. 83-115). Fagbokforlaget.
- Heidegger, M. (1977). *The Question Concerning Technology and Other Essays* (W. Lovitt, Overs.). Garland Publishin Inc. <https://www.philtech.michaelreno.org/wp-content/uploads/2020/05/HeideggerTheQuestionConcerningTechnology.pdf>
- Heier, T. & Knutsen, T. L. (2021). *Tenke og skrive i samfunnsvitenskapene*. Fagbokforlaget.
- Hughes, T. P. (1983). *Networks of power. Electrification in Western Society, 1880-1930*. The Johns Hopkins University Press.
- Hughes, T. P. (1986). The Seamless Web: Technology, Science, Etcetera, Etcetera. *Social Studies of Science*, 16(2), 281-292. <https://www.jstor.org/stable/285206>

- Hughes, T. P. (1987). The evolution of large technological systems. *The social construction of technological systems: New directions in the sociology and history of technology*, 82, 51-82.
- Jasanoff, S. (2004). *States of knowledge : the co-production of science and social order*. Routledge.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Abstrakt Forlag.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2022). *Hovedinstruks til Den høyere påtalemyndighet* [Instruks]. Justis- og beredskapsdepartementet,.
<https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/jd/tildelingsbrev-arsrapporter-og-instrukser--justis--og-beredskapsdepartementet/id710554/?expand=factbox2544988>
- Kaufmann, M. (2018). Kriminalitetskontroll eller sikkerhetspolitikk? *Nytt Norsk Tidsskrift*, 35(1), 21-31. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2018-01-03>
- Kaufmann, M., Egbert, S. & Leese, M. (2019). Predictive policing and the politics of patterns. *British journal of criminology*, 59(3). <https://doi.org/10.1093/bjc/azy060>
- Kaufmann, M. & Leese, M. (2021). Information in-formation: algorithmic policing and the life of data. I A. Završnik & V. Badalič (Red.), *Automating Crime Prevention, Surveillance, and Military Operations* (s. 69-83). Springer International Publishing.
<https://www.duo.uio.no/handle/10852/87608>
- Klepper, K. B., Greve, B. M., Ousdal, S., Paulsen, J. E., Rjaanes, M., Strand, M. & Thorsberg, L. (2021). *Teknologiutviklingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet* (21/02532). Forsvarets forskningsintitutt.
<https://publications.ffi.no/nb/item/asset/dspace:7255/21-02532.pdf>
- Koper, C. S. & Lum, C. (2019). Critic: The Limits of Police Technology. I D. Weisburd & A. A. Braga (Red.), *Police Innovation* (2. utg., s. 517-543). Cambridge University Press.
- Koper, C. S., Lum, C. & Willis, J. J. (2014). Optimizing the Use of Technology in Policing: Results and Implications from a Multi-Site Study of the Social, Organizational, and Behavioural Aspects of Implementing Police Technologies. *Policing*, 8(2), 212-221.
<https://doi.org/10.1093/police/pau015>
- Larsson, P. & Ellefsen, B. (2018). Skandinavisk politihistorie. I P. Larsson, H. I. Gundhus & R. Granér (Red.), *Innføring i politivitenskap*. Cappelen Damm akademisk.

- Larsson, P., Gundhus, H. O. I. & Granér, R. (Red.). (2014a). *Innføring i politivitenskap*. Cappelen Damm Akademisk.
- Larsson, P., Gundhus, H. O. I. & Granér, R. (2014b). Politivitenskap—en introduksjon. I P. Larsson, H. O. I. Gundhus & R. Granér (Red.), *Innføring i politivitenskap* (s. 15-28). Cappelen Damm Akademisk.
- Latour, B. (2005). *Reassembling the social : an introduction to actor-network-theory*. Oxford University Press.
- Law, J. (1989). Technology and heterogeneous engineering: The case of Portuguese expansion. I W. Bijker, T. P. Hughes & T. Pinch (Red.), *The social construction of technological systems: New directions in the sociology and history of technology* (s. 111-133). MIT Press.
- Law, J. (2017). STS as Method. I U. Felt, R. Fouché, C. A. Miller & L. Smith-Doerr (Red.), *The Handbook of Science and Technology Studies* (4. utg., s. 31-57). Massachusetts Institute of Technology.
- Lum, C., Koper, C. S. & Willis, J. (2017). Understanding the Limits of Technology's Impact on Police Effectiveness. *Police Quarterly*, 20(2), 135-163.
<https://doi.org/10.1177/1098611116667279>
- Lund, C. (2014). Of what is this a case?: Analytical movements in qualitative social science research. *Human organization*, 73(3), 224-234.
- Lundgaard, J. M. (2021). *Nød og neppe*. Universitetsforlaget.
<https://doi.org/doi:10.18261/9788215040974-2021>
- Lundgaard, J. M. (2023). Reassembling operative policing: The introduction of drones in the Norwegian police. *International Journal of Police Science & Management*, 25(3), 313-323. <https://doi.org/10.1177/14613557231184693>
- Lundgaard, J. M., Flinterud, G., Bjørkelo, B. & Dahl, J. Y. (2022). Transparens og tilsløring i politiets kunnskapssystemer. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 39(2), 111-121.
https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/3023603/Transparens_og_tilsl%C3%B8ring.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lundgaard, J. M. & Gundhus, H. O. I. (2024). Den digitale hviskeleken: data, informasjon og kunnskap i etterretningsstyrt politiarbeid. I E. B. Unneberg, P. T. Jansen & O. Trønnes (Red.), *Etterretningsanalyse i politiet* (s. 220-232). Universitetsforlaget.
- Manning, P. K. (2008). *The Technology of Policing: Crime Mapping, Information Technology and the Rationality of Crime Control*. New York University Press.

- Meld. St. 29(2019-2020). *Politimeldingen - et politi for fremtiden*. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-29-20192020/id2715224/>
- Myhrer, T.-G. (2014). Politiretten - samfunnsbeskyttelse og rettssikkerhet. I P. Larsson, H. O. I. Gundhus & R. Granér (Red.), *Innføring i politivitenskap* (s. 79-109). Cappelen Damm Akademisk.
- NOU 2013:9. (2013). *Ett politi - Rustet til å møte fremtidens utfordringer*. Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning.
- NOU 2017:5. (2017). *En påtalemyndighet for fremtiden*. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-5/id2540653/>
- Paulsen, J. E. (2019). Holdninger til høyteknologi. I I. M. Sunde & N. Sunde (Red.), *Det digitale er et hurtigtog* (s. 23-49). Fagbokforlaget.
- Persson, M. (2021). *Hvordan skrive en litteraturgjennomgang - En praktisk guide*. Universitetsforlaget.
- Phelps, J. M. & Simensen, T. K. (2019). Kroppskamera og norsk politiarbeid. I I. M. Sunde & N. Sunde (Red.), *Det digitale er et hurtigtog* (s. 117-142). Fagbokforlaget.
- Pinch, T. J. & Bijker, W. E. (1987). The Social Construction of Facts and Artifacts: Or How the Sociology of Science and the Sociology of Technology Might Benefit Each Other. I W. E. Bijker, T. P. Hughes & T. Pinch (Red.), *The Social Construction of Technological Systems* (s. 17-50). Massachusetts Institute of Technology.
- Politidirektoratet. (2018). *Strategi for fremtidig IKT-funksjon i politiet*. Politidirektoratet. <https://kudos.dfo.no/dokument/19071/strategi-for-fremtidig-ikt-funksjon-i-politiet-hoveddokument>
- Politidirektoratet. (2020). *Etterretningsdoktrine for politiet* (1.2. utg.). Politidirektoratet. <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/etterretningsdoktrine.pdf>
- Politiets sikkerhetstjeneste. (2024). *Nasjonal trusselvurdering 2024*. Politiets sikkerhetstjeneste. <https://pst.no/alle-artikler/artikler/ntv-2024/>
- Politi-loven. (1995). *Lov om politiet* (LOV-1995-08-04-53). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53?q=politi-loven>
- Rachlew, A. (2010). Å forske på sine egne. I T. Myklebust & G. Thomassen (Red.), *Arbeidsmetoder og metodearbeid i politiet. Forskningskonferansen 2010* (s. 127-149). Politi-høgskolen.
- Ratcliffe, J. H. (2016). *Intelligence-led policing* (2. utg.). Routledge.

- Reiner, R. (2005). Policing a postmodern society. I T. Newburn (Red.), *Policing Key Readings* (s. 675-697). Routledge.
- Riksrevisjonen. (2021). *Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT* (3:5 (2020–2021)). Riksrevisjonen. <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2020-2021/undersokelse-av-politiets-innsats-mot-kriminalitet-ved-bruk-av-ikt/>
- Riksrevisjonen. (2024). *Riksrevisjonens undersøkelse av digitalisering i politiet* (Dokument 3:7 (2023-2024)). Riksrevisjonen. <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2023-2024/digitalisering-i-politiet/>
- Sellevåg, S. R., Bergh, A., Bruvoll, J. A., Høibråten, S., Jacobsen, H. L., Strand, M. & Barland, B. (2021). *Samfunnsutviklingen frem mot 2030 - utfordringer for politiet, PST og påtalemyndigheten* (21/01132). Forsvarets Forskningsinstitutt. <https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12242/2927/21-01132.pdf>
- Skilbrei, M.-L. (2019). *Kvalitative metoder: Planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon* (1. utg.). Fagbokforlaget.
- Skjølvold, T. M. (2015). *Vitenskap, teknologi og samfunn - En introduksjon til STS*. Cappelen Damm Akademisk.
- Steensen, S. (2015). Mot en fornying av artikkelsjangeren. *Norsk medietidsskrift*, 22(4), 1-2. <https://doi.org/doi:10.18261/ISSN0805-9535-2015-04-01>
- Store norske leksikon. (2024, 19.12.2019). *Forventning*. Store norske leksikon. Hentet 27.03.2024 fra https://snl.no/forventning_-_psykologi
- Straffeprosessloven. (1981). *Lov om rettergangsmåten i straffesaker* (LOV-1981-05-22-25). Justis- og beredskapsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25>
- Strümke, I. (2023). *Maskiner som tenker*. Kagge Forlag AS.
- Sunde, I. M. & Sunde, N. (2019). Å tenke langsomt på det digitale hurtigtoget. I I. M. Sunde & N. Sunde (Red.), *Det digitale er et hurtigtoget* (s. 15-19). Vigmostad og Bjørge AS.
- Teknologirådet. (2015). *Forutseende politi - Kan dataanalyser hjelpe politiet til å være på rett sted til rett tid?* (04 2015). Teknologirådet. <https://teknologiradet.no/publication/forutseende-politi-dataanalyse-hjelpe-politiet-a-vaere-pa-sted/>
- Teknologirådet. (2023). *EU vil regulere kunstig intelligens*. Teknologirådet. <https://teknologiradet.no/publication/eu-vil-regulere-kunstig-intelligens/>

- Veiden, P. (2017). Sentrale spørsmål i det 20. århundrets samfunnsvitenskap. I E. Balsvik & S. M. Solli (Red.), *Introduksjon til samfunnsvitenskapene Bind 1* (3. utg., s. 84-99). Universitetsforlaget.
- Wathne, C. T. (2018). *Målstyring i politiet. I teori og praksis*. Cappelen Damm Akademisk.
- Weisburd, D. & Braga, A. A. (Red.). (2019). *Police Innovation* (2. utg.). Cambridge University Press.
- Wienroth, M. (2023). Technology in policing, policing in a technological society. Special Issue brief. *Police Science & Management*, 25(3), 223-225.
<https://doi.org/10.1177/14613557231200984>
- Aakvaag, G. C. (2017). Fremveksten av samfunnsvitenskapelig tenkemåte: Karl Marx, Max Weber og Emile Durkheim. I E. Balsvik & S. M. Solli (Red.), *Introduksjon til samfunnsvitenskapene Bind 1* (3. utg., s. 60-83). Universitetsforlaget.